

Ministerul Educației

Sanda Amarandei
Andreea Borbély
Constantin Cioc

Educație plastică

Clasa a VII-a

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr unic de telefon la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Sanda Amarandei
Andreea Borbély
Constantin Cioc

Educație plastică

Clasa a VII-a

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației prin ordinul de ministru nr. 5420/04.07.2024.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2024-2025.

Inspectoratul Școlar

Școala/Colegiul/Liceul

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou**, **bun**, **îngrijit**, **neîngrijit**, **deteriorat**.

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:

- Prof. univ. dr. Cosmin-Petru Paulescu, decan al Facultății de Arte Decorative și Design, Universitatea Națională de Arte din București
- Prof. grad I Cornelia Mihăilescu, Seminarul Teologic Ortodox „Neagoe-Vodă Basarab”, Curtea de Argeș

Coordonator redacție: Cătălin Georgescu

Coordonator proiect: Mădălina Vălcu

Redactare: Alexandra Florescu, Elena Chiruță

Tehnoredactare: Mihaela Aramă

Design copertă și layout: Faber Studio

DTP copertă: Florin Paraschiv

Activități digitale interactive și platformă e-learning: Learn Forward Ltd.; website: <https://learnfwd.com>

Înregistrări și procesare sunet: ML Systems Consulting

Voce: Camelia Pintilie

Credite foto și video: Dreamstime, Wikimedia Commons, Muzeul Național de Artă al României

Animații: Film Experience

ISBN: 978-606-076-819-7

Pentru comenzi puteți contacta Departamentul Difuzare

C.P. 12, O.P. 63, cod poștal 014880, sector 1, București

Telefoane: 021.796.73.83, 021.796.73.80

Fax: 021.369.31.99

www.art-educational.ro

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate Editurii Art Klett.

Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi reprodușă, stocată ori transmisă, sub nicio formă (electronic, mecanic, fotocopiare, înregistrare sau altfel), fără acordul prealabil scris al editurii.

© Editura Art Klett, 2024

Cuvânt-înainte

Dragi elevi,

Arta vizuală este un domeniu al creației dedicat, prin excelență, exprimării și comunicării de mesaje expresive prin intermediul imaginii artistice. Pentru înțelegerea domeniului vast al operelor de artă, sunt necesare o pregătire teoretică temeinică și o verificare practică solidă. Rolul disciplinei *Educație plastică* este tocmai acela de a vă stimula creativitatea, de a vă încuraja să dobândiți competențe de apreciere critică a unei opere de artă și de a vă forma abilități tehnice în ceea ce privește practica artistică.

Considerăm că asemenea scopuri se pot atinge cu ajutorul unui manual ce pune la dispoziția oricărui elev un plan bine elaborat pentru a-și cultiva simțul artistic, iar profesorilor le oferă un program bine structurat pentru facilitarea predării.

Știm cât de importantă este educația artistică în formarea completă a personalității unui tânăr. Știm, de asemenea, că evoluția fiecărui elev depinde și de cultura sa generală. Ne-am dorit să contribuim, prin acest manual, la dezvoltarea voastră armonioasă, prin cultivarea interesului pentru artă. Veți reuși acest lucru dacă vă veți implica în activitățile propuse. Am gândit lecțiile teoretice și aplicative pentru a încuraja interacțiunile dintre voi, ca să vă fie de ajutor în fixarea cunoștințelor predate. Veți vedea cum, odată ce veți aprofunda experiențele artistice și veți avansa în procesul creativ, imaginația și capacitatea de a gândi într-un limbaj vizual vi se vor dezvolta. Iar toate aceste aptitudini estetice vă vor fi utile și vor da roade în activitățile voastre de zi cu zi! Acesta este, de fapt, răsplata cea mai prețioasă: tot ceea ce aflați și exersați să poată fi valorificat pentru a vă alcătui frumos personalitatea, viața.

Sperăm ca manualul pe care îl deschideți acum să vă fie o bună călăuză în călătoria palpitantă spre sine. Curaj în a vă exprima artistic!

Autorii

Prezentarea manualului

Instrucțiuni de utilizare a manualului digital

Varianta digitală a manualului este similară cu cea tipărită, având în plus 75 de AMII, activități multimedia interactive de învățare, cu rolul de a spori valoarea cognitivă.

Activitățile multimedia interactive de învățare sunt de trei feluri, simbolizate pe parcursul manualului astfel:

- activitate statică, de ascultare activă și de observare dirijată a unei imagini semnificative
- activitate animată, filmuleț sau scurtă animație
- activitate interactivă, de tip exercițiu sau joc, în urma căreia elevul are feedback imediat

Alte butoane folosite în varianta digitală:

- Cuprins
- Ecran complet
- Mod de afișare 2 pagini (tip carte)
- Mod de afișare pagină lată (pagină sub pagină)
- Mod de afișare digital responsive
- Mod de afișare comutare automată
- Notițe
- Ajutor
- Navigare către pagina precedentă
- Navigare către pagina următoare

Modern, perfect adaptat formării și dezvoltării de competențe, manualul le propune elevilor de clasa a VII-a un model didactic bazat pe învățarea prin *investigare, analiză și aplicații*.

Pe lângă abordarea conținuturilor specifice **educației plastice**, manualul pune în evidență, pentru fiecare temă, legătura disciplinei vizate cu alte domenii și cu realitatea cotidiană.

În acest fel, li se oferă elevilor posibilitatea de a conecta experiența personală, din orizontul apropiat, cu realitățile din domeniile artelor, designului etc.

Manualul este structurat în 5 unități de învățare

U1 Exprimarea artistică. Limbajul plastic

Portofoliu	30	Portofoliul de documentare
Lecția 1	12-15	Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului. Perspectiva liniară
Lecția 2	16-17	Ștudiul după natură
Lecția 3	18-19	Modelarea formelor și a texturilor prin valoare
Lecția 4	20-21	Natura artistică
Lecția 5	22-23	Principiul
Lecția 6	24-27	Efectul spațial al culorilor
Aprofundare	28-29	Intervenții artistice în mediul ambiental interior și exterior*
Resurse	30	
Evaluare	31	

U2 Tehnici specifice artelor plastice

Portofoliu	32	Strategii - artă sau non-artă?
Lecția 1	34-35	Mijloace de exprimare grafică. Valoarea în creion
Lecția 2	36-37	Mijloace de exprimare grafică. Valoarea în cărbune
Lecția 3	38-39	Mijloace de exprimare în pictură și în sculptură
Resurse	40	
Evaluare	41	

Structura unității de învățare: lecții de predare-învățare

2 Mijloace de exprimare grafică. Valoarea în cărbune

Recapitulare Studierea și aplicarea tehnicilor grafice reprezintă o componentă de bază în învățarea și dezvoltarea competențelor artistice. Dintr-un număr limitat de mijloace au rezultat în creșterea nivelului de înțelegere, originalitate și creativitate. Desenul în cărbune este un tehnică care permite exprimarea ideilor și a gândurilor în practică și în mediul virtual.

Conexiune Compară o fotografie alb-negru și două imagini abstracte și descrie asemănările dintre ele. Desenul în cărbune poate fi comparat cu fotografia în alb-negru, pentru că se concentrează pe esența formelor și pe contrastul puternic dintre lumini și umbre.

Descoper Prin intermediul exprimării grafice, artiștii pot să creeze opere care reflectă nu numai ceea ce văd, dar și ceea ce simt și gândesc. Mijloace de exprimare grafică le oferă acestora posibilitatea de a interpreta realitatea și de a-și manifesta personalitatea, experiențele și emoțiile, grup-o varietate infinită de abordări artistice.

Cărbunele este unul dintre primele instrumente folosite de om pentru a reprezenta realitatea pe o suprafață plană. De-a lungul istoriei, cărbunele a fost folosit în numeroase perioade stilistice, incluzând în desenele renașterii sau desenele impresioniste. Prin versatilitatea sa, cărbunele se preiază la diferite stiluri și genuri artistice, de la schițe expresive și portrete realizate până la picturi surrealiste și compoziții abstracte. Cărbunele continuă să fie un mijloc de exprimare grafică apreciat pentru versatilitatea sa, fiind folosit ca tehnică de sine stătătoare sau în combinație cu alte tehnici.

Cărbunele, ca instrument de desen, se prezintă sub diferite forme.

Cărbune natural este moale din punctul de vedere al consistenței materiale și aderă ușor la suprafața hârtii, cartonului sau pânzei, ceea ce îl face ideal pentru schițe inițiale.

Cărbune presat este specializat pentru posibilitățile variate de a produce linii sau valori întinse și înțunecate. Această particularitate îl face potrivit pentru a crea detalii bine definite și umbre puternice.

Creioane cu mîini de cărbune oferă mai multă precizie și control, permițând trăsura de linii fine și detaliate.

În contextul desenului în cărbune, valoarea se referă la distribuția și variația tonurilor pentru evidențierea lumini și a umbrilor. Controlul asupra presiunii cărbunelui permite obținerea de valori diferite. Cărbunele este cunoscut pentru capacitatea sa de a produce o gamă largă de valori, de la gri deschis la negru intens. Cărbunele se estompează ușor, permițând trecerea subtilă dintre tonuri și obținerea unor efecte desolante de luminare și obscuritate, care adaugă profunzime spațială și o notă de realism desenului.

Mijloace de exprimare grafică. Valoarea în cărbune

Pentru a obține o reprezentare cât mai apropiată de realitate cu ajutorul valorilor în cărbune, ține cont de următoarele etape:

- Alege cărbunele în funcție de preferințe și de subiectul lucrării (cărbune natural moale, cărbune presat sau creion cu mîini de cărbune).
- Stabilește unde se află sursa de lumină, pentru determinarea zonelor luminate și a celor întunecate.
- Schițează forma generală în care se înscriu elementele lucrării, apoi trasează contururile elementelor componente.
- Identifică zonele de lumină și de umbră, stabilind o serie de tonuri, de la cel mai deschis la cel mai închis.
- Aplică valoarea prin folosirea diverselor tehnici de hășurare (trăsura de linii paralele pe forma, unidirecționale sau bidirecționale, intersectate sau suprapuse). Varietatea presiunii aplicată pe cărbune, pentru a obține linii mai groase sau mai groase. Adaugă straturi suplimentare de cărbune, pentru a obține o varietate de valori, pentru a evidenția umbrele sau pentru a pune în valoare anumite detalii. Folosește guma plastică, estompa sau un material textil pentru evidențierea zonelor de lumină și pentru diversificarea contrastului și a adâncimii în desenul tău.
- Folosește un ștergător pentru a face în detaliu subțiri și uniforme pentru a proteja și a palăstra aceste lucrări, astfel desenul sau schițele realizate în cărbune se pot detoria.

În concluzie, desenul în cărbune oferă ocazia de a dezvoltă abilități tehnice diversificate și încercărilor concentrare, precizie și răbdare. Prin intermediul acestei tehnici, se poate transmite vizual o mare varietate de idei, emoții și mesaje.

Aplic

Portretul colegii tale/telegului tău de bancă. Realizează un desen în cărbune, privind cu atenție portretul colegii/telegului de bancă. Observă și trasează și expresia feței, dar și detaliile distinctive. Utilizează cărbunele pentru a schița formă generală a feței. Încearcă să surprinzi proporțiile corecte. Observă linia malarului, forma ochilor, a nasului și a gurii. Stabilește cum sunt proiectate umbrele și cum se reflectă lumina pe suprafața feței sale. Folosește cărbunele pentru a crea contrast între zonele de lumină și cele de umbră. Adaugă detalii pentru a obține o reprezentare cât mai fidelă și expresivă, care să reflecte valoarea sa artistică.

Coloarea de evaluare și de întărire

Folosirea tehnicilor grafice a desenului în cărbune

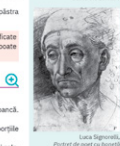

Schițarea și reprezentarea proporțiilor elementelor portretului

Realizarea unei linii și a umbrilor prin valoare în cărbune

Detalierea și expresivitatea lucrării

Portofoliu

Realizează schițe în cărbune ale portretelor membrilor familiei tale. Adaugă schițele la portofoliu.

Structura lecției: Un parcurs de învățare coerent și eficient, în 6 pași didactici

Recapitulare

Această secvență permite recapitularea unor cunoștințe învățate anterior la ora de educație plastică.

Conexiune

Elevul își pune primele întrebări referitoare la ceea ce urmează să descopere în noua lecție.

Descoper

În această secțiune se regășesc noțiunile necesare dezvoltării competențelor asumate prin programa școlară.

Cele cinci unități de învățare tratează aspecte caracteristice disciplinei, stabilind o relație unitară între persoană, artă și societate. Integrarea proiectelor și a metodelor complementare, la începutul fiecărei unități, oferă o viziune de ansamblu asupra tematicii, stimulează curiozitatea și creativitatea elevilor.

Manualul include informații despre noi tehnici artistice, materiale și metode de lucru, precum și despre curente artistice actuale. Lecția *Intervenții artistice în mediul ambiental interior și exterior** aprofundează, pentru cei dornici să afle mai multe despre tendințe actuale, aspecte esențiale ale artei contemporane, oferindu-le elevilor ocazia de a înțelege mai bine impactul artei moderne neconvenționale asupra societății.

U3 Compoziția plastică

Investigarea	42	Conceptul de mișcare în artă
Lecția 1	44-45	Principii compoziționale. Compoziția plastică cu mai multe centre de interes
Lecția 2	46-47	Compoziția statică
Lecția 3	48-49	Compoziția dinamică
Lecția 4	50-53	Compoziția decorativă și principiile decorative
Recapitulare	54	
Evaluare	55	

U4 Evoluția artei românești

Studiu de caz	56	Promovarea artei și a meșteșugurilor tradiționale non-școlare
Lecția 1	58-59	Preistorie, Antichitate, Evul Mediu
Lecția 2	60-61	Renășterea, Baroc, Romantism, Realism
Lecția 3	62-63	Modernismul românesc în pictură
Lecția 4	64-65	Modernismul românesc în sculptură și în arhitectură
Lecția 5	66-67	Postmodernismul și contemporaneitatea
Recapitulare	68	
Evaluare	69	

U5 Proiecte și evenimente. Portofoliul de documentare

Studiu de caz	70	Interviu despre patrimoniul cultural
Lecția 1	72-73	Documentarea
Lecția 2	74-75	Realizarea și organizarea materialelor
Lecția 3	76-77	Prezentarea portofoliilor

recapitulare

Recapitulare

1. Privește imaginea de mai jos. Citește întrebările, apoi notează în caiet răspunsurile corecte.

2. Citește afirmațiile de mai jos, apoi notează, în caiet, varianta corectă de răspuns.

- Studiu după natură este folosit pentru ...
 - a. obținerea rapidă a unui element din natură,
 - b. asigurarea înțelgerii unui element din natură,
 - c. pictura realizată în atelier,
 - d. natura artistică se mai numește ...
- Peisajul și natura artistică sunt ...
 - a. tehnici ale artei vizuale,
 - b. genuri de reprezentare ale artelor vizuale.

3. Privește reproducerea lucrărilor lui Claude Monet. Alege una dintre scenete și alcătuiște un text, de 5-10 rânduri, în care să descrii modalitatea prin care artistul redă adâncimea în lucrare.

4. Realizează un desen după un obiect la alegere. Folosește valoarea în creion pentru a reda tridimensionalitatea acestuia. Poți opta pentru hărușa unidirecțională, pluridirecțională, Tăcătoasă sau liberă. Pentru aceasta, vei avea în vedere următoarele criterii:

- desenarea obiectului;
- folosirea unui tip de hărușă, la alegere;
- folosirea liniei și a culorii;
- redarea volumetrică a obiectului.

evaluare

Evaluare

1. Citește afirmațiile de mai jos, apoi completează cu termenii corespunzători, astfel încât afirmațiile să fie corecte.

- Perspectiva poate fi redată pe un plan bidimensional prin ... valoare sau culoare.
- În redarea perspectivei liniare, linia care indică nivelul ochiului privitorului se numește ...
- Pe această se află ... care indică punctul de vedere al observatorului.
- Linia imaginară care ajută la construirea corectă a unui plan sau a unui obiect în perspectivă se numește ...

2. Privește reproducerea lucrărilor lui Claude Monet. Alege una dintre scenete și alcătuiște un text, de 5-10 rânduri, în care să descrii modalitatea prin care artistul redă adâncimea în lucrare.

3. În redarea textului, ghidarea de două indicii de mai jos.

- Genul în care se încheiează imaginea;
- Descrierea subiectului;
- Recitarea adreșării în imagine;
- Tipuri de perspectivă folosite;
- Alte observații personale.

4. Realizează un desen după un obiect la alegere. Folosește valoarea în creion pentru a reda tridimensionalitatea acestuia. Poți opta pentru hărușa unidirecțională, pluridirecțională, Tăcătoasă sau liberă. Pentru aceasta, vei avea în vedere următoarele criterii:

- desenarea obiectului;
- folosirea unui tip de hărușă, la alegere;
- folosirea liniei și a culorii;
- redarea volumetrică a obiectului.

proiect

DEBATE

Artă / **Non-artă**

Pin / **Cont**

Street art – artă sau non-artă?

Debaterea este o metodă de învățare interactivă, care implică prezentarea și susținerea unor argumente în cadrul unui dialog structurat. Acest instrument didactic are multiple beneficii pentru elevi și contribuie la dezvoltarea unor abilități transferabile și utile în viața cotidiană.

Debaterea implică o conștientizare în prealabil, documentarea și înțelegerea subiectului aflat în discuție. Este o metodă care stimulează colaborarea între elevi, dezvoltând capacitatea de analiză și de evaluare a informațiilor într-un mod critic. Elevii învață să formuleze argumente solide și să le susțină cu dovezi relevante. Participarea activă la dezbateri contribuie la formarea elevilor în abilitățile lor de comunicare și de argumentare.

Etape de realizare a unei dezbateri didactice

1. Anunțarea temei și formarea echipelor: Profesorul anunță tema dezbaterii: **Street art – Artă sau non-artă?** Împarte clasa în două echipe – pro și contra – și le prezintă elevilor formula dezbaterii. Fiecare echipă pregătește argumentele, care vor fi prezentate de către un elev desemnat.
2. Documentarea și pregătirea argumentelor: Ambele echipe se documentează și pregătesc argumentele, astfel:
 - echipa pro dezvoltă argumente pentru considerarea street art-ului o formă autentică de exprimare artistică și identifică exemple cu impact cultural și social;
 - echipa contra construiește argumente împotriva considerării street art-ului o formă de exprimare artistică și subliniază aspectele negative ale acesteia (de exemplu, lipsa conștientizării istoricului, caracterul efemer al acestor arte etc.).
3. Prezentarea argumentelor: Profesorul invită fiecare reprezentant să susțină argumentele în fațoarea și împotriva formei de exprimare artistică street art. Timpul alocat fiecărei echipe pentru prezentarea este de cinci minute.
4. Adreșarea de întrebări și schimburi de reguli între elevi: În această etapă, ceilalți elevi participă în adreșarea întrebărilor reprezentanților echipelor și intervin cu reguli care să mențină dezbaterea. Reprezentanții echipelor răspund la întrebări și oferă clarificări sau argumente noi.
5. Încheierea dezbaterii și oferirea votului: Profesorul încurajează participarea la argumente aduse de ambele echipe și invită elevii să își exprime opinia prin vot, alegând echipa considerată cea mai convingătoare.
6. Anunțarea echipei câștigătoare: Profesorul anunță echipa câștigătoare în funcție de votul clasei și încheie dezbaterea, adresându-le la mulțumiri participării.

Fișă de autoevaluare

Comportament	Cu	Da	Parțial	Nu
Am cercutat domeniul învelit propus.				
Am pregătit argumentele.				
Am colaborat cu ceilalți colegi din echipă.				
Am prezentat argumentele.				
Am formulat întrebări, întrebări și răspunsuri la întrebările colegilor.				
Am participat la alegerea echipei câștigătoare, exprimându-mi-votul.				

Fișă de observare a activității și a comportamentului elevilor

Activitate	Comportament
Încheierea dezbaterii	Comunicare și cooperare în echipă
Încheierea dezbaterii	Formularea de observații, întrebări și răspunsuri la întrebările colegilor
Exprimarea opiniilor	Exprimarea opiniilor

1-a-z Dicționar de artă

În această secvență sunt definiți termeni noi, specifici artelor vizuale sau din domeniul conexe.

Aplic

Aplicațiile presupun folosirea de tehnici și materiale diverse, specifice artelor plastice. Elevii își exersează spiritul de observație și de analiză și își explorează creativitatea.

Portofoliu

Portofoliul reprezintă un martor al dezvoltării elevului pe parcursul anului școlar, conținând toate produsele artistice în vederea evaluării.

Cuprins

	Nr. pag.	Lecții
	8	Recapitulare inițială
UNITATEA I Exprimarea artistică. Limbajul plastic	10	Portofoliul de documentare
	12	L1: Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului. Perspectiva liniară
	16	L2: Studii după natură
	18	L3: Modelarea formelor și a texturilor prin valoare
	20	L4: Natura statică
	22	L5: Peisajul
	26	L6: Efectul spațial al culorilor
	28	Aprofundare – Intervenții artistice în mediul ambiant interior și exterior*
	30	Recapitulare
	31	Evaluare
UNITATEA II Tehnici specifice artelor plastice	32	Dezbateri – Street art – artă sau non-artă
	34	L1: Mijloace de exprimare grafice. Valoarea în creion
	36	L2: Mijloace de exprimare grafice. Valoarea în cărbune
	38	L3: Mijloace de exprimare în pictură și în sculptură
	40	Recapitulare
	41	Evaluare
UNITATEA III Compoziția plastică	42	Investigație – Conceptul de mișcare în artă
	44	L1: Principii compoziționale. Compoziția plastică cu mai multe centre de interes
	46	L2: Compoziția statică
	48	L3: Compoziția dinamică
	50	L4: Compoziția decorativă și principiile decorative
	54	Recapitulare
	55	Evaluare
UNITATEA IV Evoluția artei românești	56	Studiu de caz – Promovarea artei și a meșteșugurilor tradiționale românești
	58	L1: Preistorie. Antichitate. Evul Mediu
	60	L2: Renaștere. Baroc. Romantism. Realism
	62	L3: Modernismul românesc în pictură
	64	L4: Modernismul românesc în sculptură și în arhitectură
	66	L5: Postmodernismul și arta contemporană românească
	68	Recapitulare
	69	Evaluare
UNITATEA V Proiecte și evenimente. Portofoliul de documentare	70	Joc de rol – Interviu despre patrimoniul cultural
	72	L1: Documentarea
	74	L2: Realizarea și organizarea materialelor
	76	L3: Prezentarea portofoliilor
	78	Evaluare finală

Competențe specifice asociate

2.1; 2.2;
3.1.

2.1; 2.2.

1.1; 1.2;
2.1; 2.2;
3.1.

1.2; 1.3;
2.1; 2.2.

1.1; 1.2; 1.3;
3.2.

Competențe generale

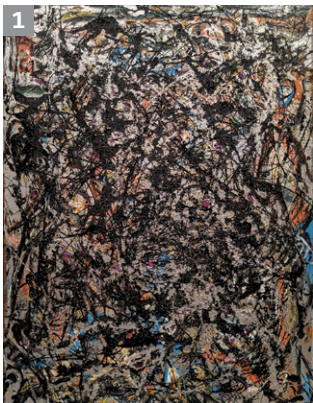
1. Receptarea cu sensibilitate și spirit critic a mesajelor artistic-vizuale în scopul formării culturii artistice de bază
2. Utilizarea de instrumente și tehnici variate specifice artelor vizuale plastice și decorative
3. Exprimarea ideilor, sentimentelor și a mesajelor, utilizând limbajul artistic-vizual în contexte variate

Competențe specifice

- 1.1. Interpretarea de mesaje și semnificații transmise prin limbaj artistic în cazul artelor decorative
- 1.2. Analizarea valențelor expresive ale limbajului plastic în compoziții diverse
- 1.3. Recunoașterea unor forme de comunicare artistică, plastică și decorativă, pe teritoriul României
- 2.1. Utilizarea limbajului plastic, a tehnicilor și instrumentelor variate în cadrul studiului după natură și/sau compoziției
- 2.2. Valorificarea valențelor expresive ale limbajului plastic în studiul după natură și/sau compoziției
- 3.1. Explorarea unor modalități noi de exprimare a ideilor, sentimentelor și mesajelor prin compoziții plastice
- 3.2. Conceperea de produse artistice creative, originale și funcționale, în cadrul unor evenimente la nivel local sau la nivel de comunitate

Recapitulare inițială

Jackson Pollock, *Transformarea mării* (1947)

Vas grecesc antic – Muzeul Metropolitan, New York (SUA)

Alphonse Mucha, *Afiș pentru piesa „Dama cu camelii”* (1896)

Leonardo da Vinci, *Sfântul Ioan Botezătorul* (1513-1516)

Parcurge pasajele recapitulative de mai jos, pentru a-ți aminti cunoștințele învățate în clasa a VI-a la Educație plastică, apoi rezolvă exercițiile.

1. Elementele de limbaj plastic sunt folosite în toate domeniile artei vizuale, acestea constituind baza comunicării artistice. **Expresivitatea elementelor plastice** este variată și diferă în funcție de formă, valoare, culoare, materiale/instrumente folosite și de intenția și gestul artistului. De obicei, acestea sunt realizate pe **spațiul plastic**, suprafața materială a lucrării, care conține totalitatea elementelor compoziției.

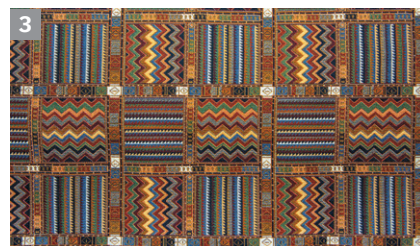
- Ce exprimare artistică folosește Jackson Pollock în lucrarea sa (fig. 1)?
 - a. întinderea uniformă a culorii pe o suprafață precis delimitată;
 - b. stropirea și turnarea culorii pe suprafața lucrării;
 - c. întinderea culorii pe suprafața de lucru, cu ajutorul unui cuțit de paletă.

2. Picturile rupestre sunt cele mai vechi semne de manifestare artistică, datând încă din **preistorie**. Odată cu utilizarea primelor unelte, omul simte nevoia de a sculpta statuete, de a confecționa bijuterii și de a decora obiecte de uz casnic.

Principiile artei decorative pot fi observate pe ceramica realizată în perioada arhaică a **Greciei antice**, care este decorată, în general, cu motive geometrice și figuri stilizate. Repetiția, alternanța și simetria sunt frecvent folosite.

- Completează textul de mai jos, astfel încât enunțurile să fie corecte.
Vasul din imagine (fig. 2) este unul grecesc, de o culoare deschisă, decorat cu ... și siluete stilizate negre.
Prin simetrie și prin ... sunt reprezentate motivele decorative.

3. Într-o lucrare de artă, **ritmul** este obținut prin organizarea elementelor plastice într-un mod repetitiv și ordonat. Acesta se poate regăsi în **compoziția plastică** (ritm liniar, de formă, de culoare sau de textură) sau în **compoziția decorativă** (ritm repetitiv, alternant, progresiv). Motivul decorativ este specific compoziției decorative și se obține prin **stilizare**.

Covor persan

- Ce tip de ritm este folosit în imaginea alăturată (fig. 3)?
 - a. repetitiv;
 - b. alternant;
 - c. progresiv.

4. **Tratarea decorativă** presupune simplificarea formelor și aplicarea uniformă a culorilor pe o suprafață precis delimitată, în **tentă plată**. Acest mod de reprezentare a fost folosit în special în curentele **Art Nouveau**, **Art Déco** și **pop-art**.

Prin realizarea afișelor pentru promovarea evenimentelor sau a ambalajelor pentru produsele de consum, designul se impune ca ramură artistică de sine stătătoare.

- În care dintre următoarele curente se încadrează afișul lui Alphonse Mucha (fig. 4)?
 - a. Art Nouveau;
 - b. Art Déco;
 - c. pop-art.

5. Pentru realizarea afișelor se folosesc, în special, **tehnicile de grafică și de imprimare**.

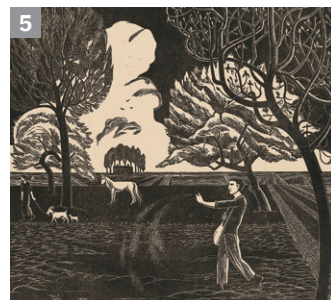
Contrastul valoric (contrastul închis-deschis) desemnează alăturarea tonurilor de intensități opuse și este frecvent utilizat în grafica publicitară (fig. 5).

- Realizează o scară valorică cu cinci trepte valorice, folosind o tehnică de grafică (creion, cărbune etc.).

6. Pentru **redarea tridimensionalității și a impresiei de volum** sunt necesare **tregeri valorice treptate**, de la tonurile deschise de lumină la tonurile închise de umbră.

Tehnica modelării în pictură a fost perfecționată de către Leonardo da Vinci, prin realizarea unor treceri extrem de fine între tonuri și nuanțe – tehnica **sfumato**.

- Cum se numește trecerea valorică folosită la redarea volumului în pictura lui Leonardo da Vinci (fig. 6)?
 - a. modelare;
 - b. modulare;
 - c. modelaj.

Bernard Essers, *Semănătorul* (1927-1928)

7. Redarea fidelă a realității s-a perfecționat în perioada **Renașterii**. Pe lângă celelalte **tehnici de pictură**, se inventează tehnica picturii în ulei, care permite o uscare mai lentă a picturii și revenirea în etape succesive pe aceeași suprafață, pentru detalierea și aprofundarea lucrării. **Schița și crochiurile** sunt mijloace artistice folosite în documentarea și pregătirea unei compoziții. În această perioadă, **peisajul și natura statică** devin genuri de sine stătătoare.

- Privește reproducerea lucrării lui Rembrandt (fig. 7), apoi menționează, pentru fiecare afirmație de mai jos, dacă este adevărată sau falsă.
 - a. Lucrarea este realizată în tehnica picturii în ulei.
 - b. Schița redă silueta unei femei.
 - c. Lucrarea nu este un peisaj.
 - d. Imaginea este o natură statică, deoarece personajul este reprezentat într-o postură statică.
 - e. Schița nu reprezintă o compoziție decorativă.

Rembrandt van Rijn, *Femeie zăcând în pat* (cca 1635-1640)

8. **Contrastul clar-obscur** este consacrat în perioada Renașterii și devine mijlocul de expresie specific artei **barocului**.

- Completează textul cu termenii potriviți.
Contrastul ... este redat în lucrarea lui Caravaggio (fig. 8) prin claritate în zonele de ... și ... în zonele de umbră.

9. În secolul al XX-lea, preocuparea artiștilor este direcționată către **studierea și experimentarea efectelor culorilor**. Curente precum **impresionismul, pointillismul, expresionismul** sau **fovismul** vor contribui, prin abordarea unor viziuni revoluționare, la istoria picturii.

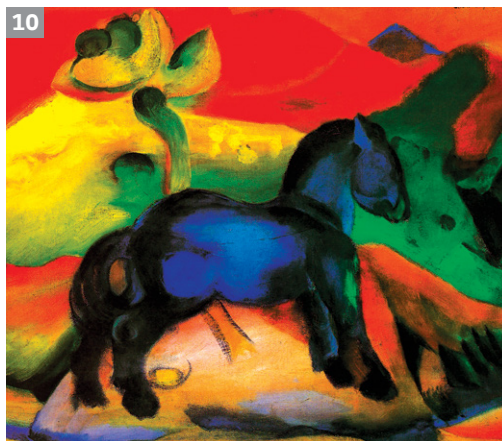
- În ce curent se încadrează pictura lui Kirchner (fig. 9)?
 - a. impresionism;
 - b. expresionism;
 - c. pointillism.

Caravaggio, *Sfântul Matei și îngerul* (1602)

10. Artistul și teoreticianul Johannes Itten studiază atent culorile și stabilește șapte **contraste cromatice**.

- Pictura *Micuțul cal albastru* (fig. 10) pune în valoare contrastul cald-rece. Realizează o schiță rapidă în desen după lucrarea lui Franz Marc. Colorează schița folosind un alt contrast cromatic.

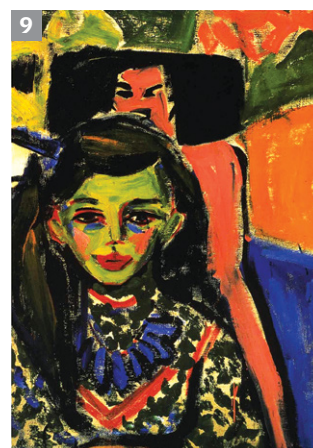

Franz Marc, *Micuțul cal albastru*

11. Redarea **armoniei** și echilibrului prin culoare se obține prin folosirea **acordurilor** și a **gamei cromatice**.

Una dintre metodele simple de a reda unitatea unei picturi este folosirea unei **dominante cromatice**.

- Ce metodă de armonizare a culorilor a aplicat Vincent Van Gogh în lucrarea alăturată (fig. 11)?
 - a. realizarea dominantei de culori deschise;
 - b. folosirea gamei minore;
 - c. realizarea dominantei reci.

Ernst Ludwig Kirchner, *Frânzi în fața unui scaun sculptat* (1910)

Vincent Van Gogh, *Bulevardul Clichy* (1887)

12. În funcție de mesajul pe care doresc să îl transmită, artiștii aleg și organizează elementele de limbaj vizual în spațiul plastic, folosind **principiile compoziționale**.

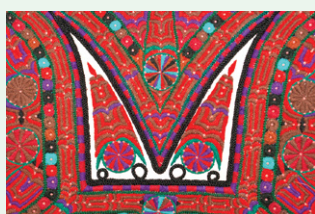
După modul în care elementele sunt ordonate într-o lucrare, distingem mai multe **tipuri de compoziții**: închisă, deschisă, statică, dinamică, figurativă, abstractă.

- În ce tip de compoziție se încadrează imaginea alăturată (fig. 12)?
 - a. statică;
 - b. deschisă;
 - c. abstractă.

W. Kandinsky, *Strada Murnau cu femei* (1908)

Portofoliul de documentare

La finalul anului școlar, în cadrul proiectului de documentare *Tezauru umane vii*, vei prezenta, împreună cu colegii de clasă, personalități din comunitatea locală care contribuie la păstrarea tradițiilor, obiceiurilor, meșteșugurilor și a artei populare.

Scopul acestui proiect este descoperirea și evidențierea oamenilor înzestrați care își dedică timpul și efortul pentru a menține vii valorile tradiționale.

Acest proiect este o ocazie minunată pentru tine de a explora și de a contribui la păstrarea moștenirii culturale.

Descoperă, pe parcursul anului școlar, persoane remarcabile, care sunt demne de a fi prezentate în cadrul acestui proiect.

Urmărește sau participă la evenimente în care sunt prezentate tradiții relevante din punct de vedere cultural, pentru a avea o perspectivă mai amplă asupra a ceea ce înseamnă să păstrezi vie moștenirea culturală.

În cadrul proiectului, este nevoie de o implicare activă și creativă pentru a construi un **portofoliu personal de documentare**. Acesta va fi un jurnal de călătorie care va cuprinde descoperirile, observațiile și creațiile tale artistice.

Etape de alcătuire a portofoliului personal de documentare

1. Reflectează asupra detaliilor legate de tradiții și obiceiuri care te atrag cel mai mult. Acestea vor constitui baza cercetărilor tale.
2. Identifică persoane din comunitate care sunt pasionate de tradiții și află poveștile și experiențele lor.
3. Folosește aparatul foto sau telefonul pentru a fotografia evenimente, obiecte tradiționale sau persoane care păstrează și practică tradițiile.
4. Realizează picturi, desene sau colaje care să ilustreze tradițiile și personalitățile din comunitate.
5. Păstrează un jurnal de călătorie în care să îți notezi observațiile și impresiile personale, pe măsură ce explorezi comunitatea.

Prin culegerea materialelor pentru portofoliul de documentare, vei obține o înțelegere mai profundă a modului în care tradițiile și obiceiurile influențează trăinicia comunității.

Odată cu finalizarea proiectului, vei avea un portofoliu de care să fii mândră/mândru și pe care să îl păstrezi ca pe o amintire deosebită a acestui an.

Fișă de autoevaluare

Criterii	Da	Parțial	Nu
Am cercetat domeniul patrimoniului cultural.			
Am identificat persoane pasionate de tradițiile populare.			
Am colaborat cu ceilalți colegi din echipă.			
Am realizat desene, colaje, picturi și fotografii relevante pentru portofoliul de documentare.			
Am formulat observații și impresii personale pe tot parcursul proiectului.			
Am personalizat, într-un mod original/creativ, portofoliul de documentare.			

Fișă de observare a activității și a comportamentului elevilor

Criterii	😊	😐	😞
Implicarea în cercetarea domeniului cultural artistic			
Participarea la identificarea personalităților culturale			
Comunicarea și cooperarea în echipă			
Realizarea materialelor artistice pentru portofoliu			
Formularea de observații și impresii personale			
Finalizarea portofoliului de documentare			

În concluzie, portofoliul de documentare reprezintă prilejul de a cerceta și de a contribui la păstrarea moștenirii culturale a comunității tale.

Un portofoliu complet și diversificat, care cuprinde fotografii, colaje, picturi, desene, schițe și note de cercetare, îți va permite o înțelegere aprofundată a rolului pe care acestea îl au în păstrarea și promovarea valorilor culturale.

Implicarea ta în acest demers de documentare nu este doar o simplă înregistrare a trecutului, ci devine o reflectare a experiențelor personale și a contribuției tale la perpetuarea valorilor autentice care te definesc.

U1

Exprimarea artistică. Limbajul plastic

Portofoliu	10	Portofoliul de documentare
Lecția 1	12-15	Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului. Perspectiva liniară
Lecția 2	16-17	Studii după natură
Lecția 3	18-19	Modelarea formelor și a texturilor prin valoare
Lecția 4	20-21	Natura statică
Lecția 5	22-25	Peisajul
Lecția 6	26-27	Efectul spațial al culorilor
Aprofundare	28-29	Intervenții artistice în mediul ambiant interior și exterior*
Recapitulare	30	
Evaluare	31	

Redarea în perspectivă a liniei, a suprafeței și a volumului.

Perspectiva liniară

Recapitulare

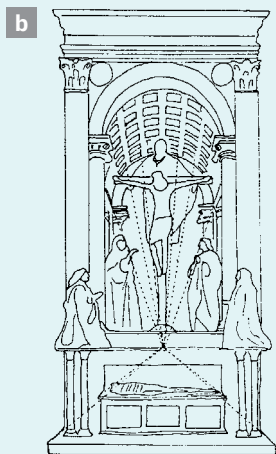

Elementele de limbaj plastic (punctul, linia, culoarea, forma etc.) au expresie proprie. Expresivitatea lor variază în funcție de relația care se creează între ele. Într-o lucrare de artă, efectul spațial de distanță se poate obține prin diferența de mărime a elementelor, prin variația intensității lor valorice sau cromatice și prin suprapunerea lor.

Urmărește, în manualul digital, cum poți modifica elementele plastice, în funcție de planurile de adâncime, pentru a reda efectul spațial.

Masaccio, Sfânta Treime

Schiță după lucrarea lui Masaccio, evidențiind perspectiva liniară

Conexiune

Privește imaginile date. Ce au acestea în comun?

Observă și remarcă direcția liniilor în cadrul pereților de sticlă și în cadrul pădurii. Ce se întâmplă dacă le prelungești – imaginar, în sus și în jos?

De ce crezi că se văd lucrurile în felul acesta? Cum s-ar vedea ele dacă ai fi într-un elicopter, deasupra lor?

Micșorarea formelor liniare și a distanței dintre acestea este vizibilă atât la formele naturale, cât și la cele artificiale. Formele din prim-plan apar mai mari, iar cele din planul îndepărtat apar mai mici.

Descoperă

Omul percepe spațiul și modificările suferite de obiecte pe măsură ce distanța și poziția față de ele se schimbă. Asta înseamnă că vederea naturală a obiectelor în spațiu depinde de punctul din care sunt observate.

Artiștii au remarcat acest fenomen și au căutat mijloace prin care să redea în lucrările lor impresia de adâncime a spațiului.

Primii care au descoperit o modalitate practică de a reprezenta spațiul tridimensional au fost artiștii din perioada Renașterii italiene. Procedeele, numite **perspectivă**, a fost detaliat de arhitectul Filippo Brunelleschi și aplicat în pictură de Masaccio. Iluzia de profunzime se poate observa în fresca „Sfânta Treime” (fig. a și b).

Pe măsură ce arta imitării naturii a evoluat, s-au perfecționat și regulile perspectivei. În perioada barocă, iluzia spațiului a atins apogeul prin tehnica **trompe-l'œil**.

► Observă, în imaginea din dreapta, **continuitatea** perfectă dintre spațiul arhitectural (construit) și spațiul perspectival (pictat).

În arta modernă, reprezentarea spațiului nu mai este o prioritate și artiștii optează uneori pentru o abordare neconvențională, care nu ține cont de reguli.

Perspectiva, ca disciplină consacrată, este astăzi aplicată în arhitectură, design și scenografie pentru proiectarea tridimensională a clădirilor, a obiectelor și a diverselor spații de manifestare artistică.

Perspectiva este o metodă de transpunere în plan, pe o suprafață bidimensională, a realității tridimensionale.

Realizarea perspectivei se poate face prin desen (perspectiva liniară și perspectiva valorică) și prin culoare (perspectiva cromatică).

Bolta Bisericii din Wies (Bavaria, Germania)

Tipuri de perspectivă liniară

Perspectiva liniară este o convenție grafică prin care se creează iluzia profunzimii spațiului.

Ca regulă generală, în redarea perspectivei liniare se pleacă de la o linie de orizont pe care se situează un punct de fugă în care converg două sau mai multe linii de fugă.

- ▶ Descoperă, în imaginea alăturată, direcțiile șinelor de tren, a cablurilor de înaltă tensiune și observă descreșterea treptată a copacilor.
 - Unde crezi că este punctul de fugă?
 - Dar linia de orizont?

Linia de orizont este proprie fiecărui observator. Odată cu schimbarea poziției observatorului, se schimbă și unghiul de vedere asupra obiectului privit.

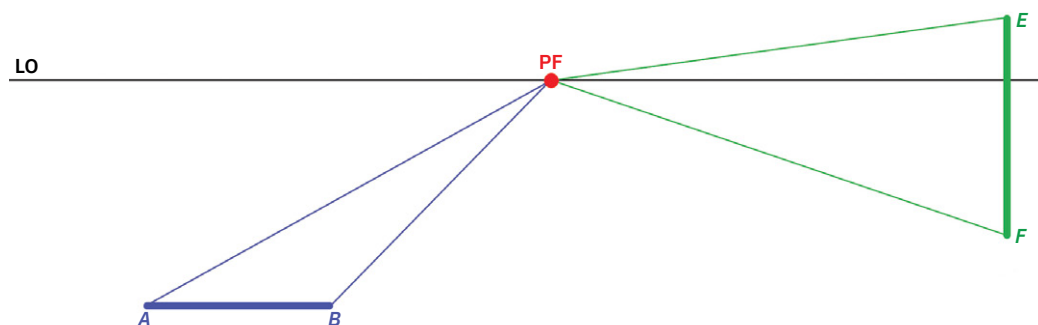
- ▶ Observă banca în care stai, privind-o din mai multe unghiuri și din mai multe poziții (sus-jos). Același exercițiu îl va face și colega/colegul de bancă. Constatați care este nivelul ochilor fiecăruia dintre voi față de obiectul privit. Unde se află linia voastră de orizont?

Perspectiva cu un punct de fugă

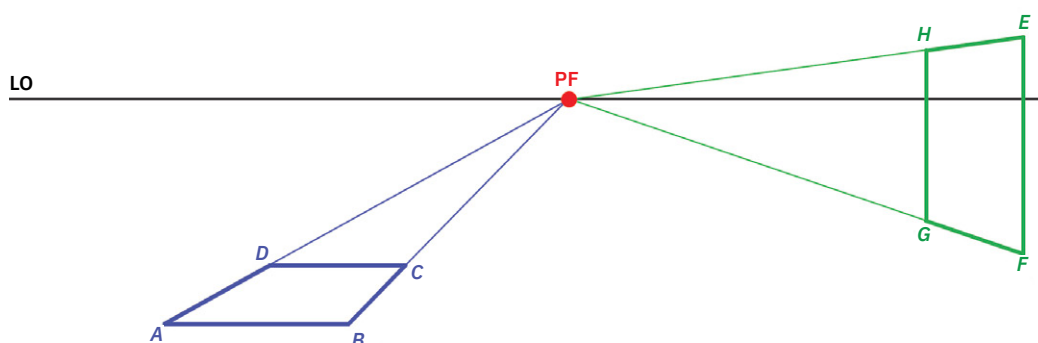
Redarea în perspectivă a liniei

Trasează o linie orizontală pe foaia de hârtie pentru **linia de orizont** (LO). Fixează central un **punct de fugă** (PF) pe linia de orizont. Trasează în spațiul perspectival un segment de dreaptă orizontal (AB). Din ambele puncte (A și B) trasează linii spre punctul de fugă (PF). Acestea sunt **liniile de fugă**. Adaugă în spațiul perspectival un segment de dreaptă vertical (EF). Trasează liniile de fugă din punctele E și F .

Redarea în perspectivă a suprafeței

În același spațiu perspectival, pornind de la segmentul de dreaptă AB , trasează o paralelă la acesta, cuprinsă între limitele liniilor de fugă. Notează punctele obținute: C , D . Vei obține, astfel, suprafața geometrică a unui dreptunghi reprezentat în perspectivă pe planul orizontal: $ABCD$. Apoi, trasează o linie paralelă cu segmentul de dreaptă EF , pentru a obține suprafața dreptunghiului $EFGH$, în poziție verticală.

Știi că?

Masaccio a avut o contribuție remarcabilă la dezvoltarea perspectivei. Potrivit istoriografiei de artă, pictura „Sfânta Treime” a fost prima lucrare în care au fost folosite principiile perspectivei.

Dicționar de artă

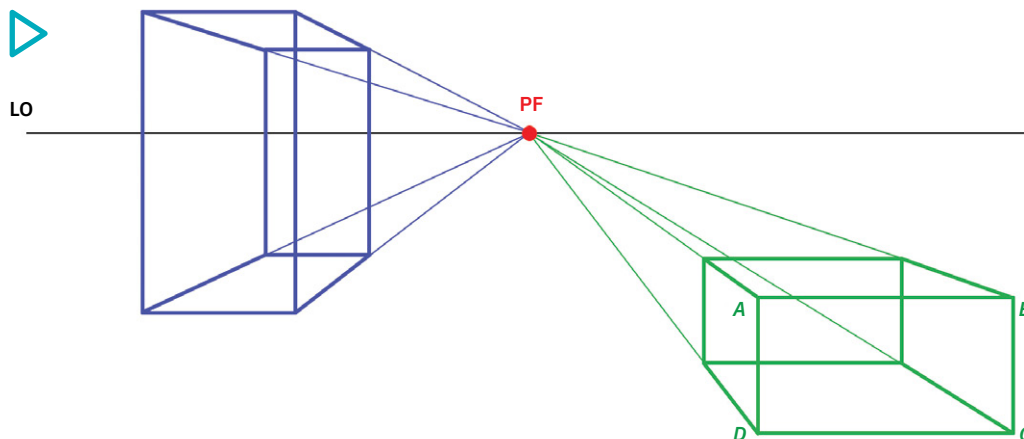
perspectivă – ansamblu de reguli și de procedee menite să transpună obiectele tridimensionale și raporturile dintre ele pe suprafața plană a unui tablou-pictură sau desen

trompe-l'œil – manieră de a picta, în care obiectele sunt reprezentate atât de minuțios, încât creează iluzia realității lor imediate. Numele procedurii vine din limba franceză, traducerea acestuia fiind „înșală ochiul”

frescă – tehnică a picturii murale, care constă în aplicarea culorilor pe o tencuială de var. Termenul provine din limba italiană (*affresco*) și înseamnă „pictură pe suport umed”

Redarea în perspectivă a volumului

În spațiul perspectival, în care avem o linie de orizont (LO) și un punct de fugă (PF), desenează pe planul orizontal un dreptunghi, văzut frontal: $ABCD$. Din fiecare colț al dreptunghiului trasează linii de fugă, astfel încât ele să se întâlnească în punctul de fugă (PF). Apoi, între limitele liniilor de fugă, trasează paralele la toate laturile dreptunghiului. Vei obține un paralelipiped redat în perspectivă. În același spațiu perspectival, repetă procesul și pentru un alt dreptunghi văzut frontal, în poziție verticală.

Orașul ideal, pictură atribuită lui Piero della Francesca (cca 1480-1490), Urbino, Italia

Canaletto, Dogele și Marele Consiliu în Sala del Maggior Consiglio (1763)

Perspectiva cu două puncte de fugă

În cazul perspectivei cu două puncte de fugă, volumele sunt așezate oblic în cadrul spațiului perspectival, adică redată în unghi la întâlnirea planurilor. Cu ajutorul liniilor de fugă, aceste planuri sunt direcționate către linia de orizont.

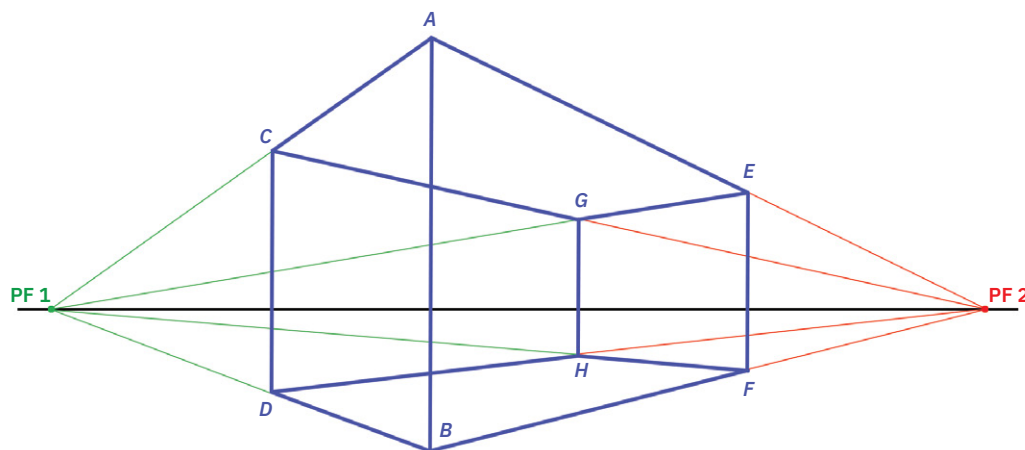
Pentru redarea unui volum în perspectivă, mai întâi, se stabilesc două puncte de fugă (PF1, PF2) pe linia de orizont (LO). Apoi, se trasează în spațiul perspectival o linie verticală (AB). Extremitățile segmentului de dreaptă (AB) se unesc liniar cu fiecare punct de fugă în parte (PF1, PF2), după care, în stânga și în dreapta verticalei AB , se trasează alte două linii verticale (CD , EF). Extremitățile acestora se vor uni, la rândul lor, cu punctele de fugă (PF1, PF2). Prin unirea punctelor rezultate din intersecția liniilor de fugă (G , H), se obține, în final, cea de-a patra verticală, ce va închide reprezentarea unui volum în spațiu.

Vincent Van Gogh, Casa galbenă (1888)

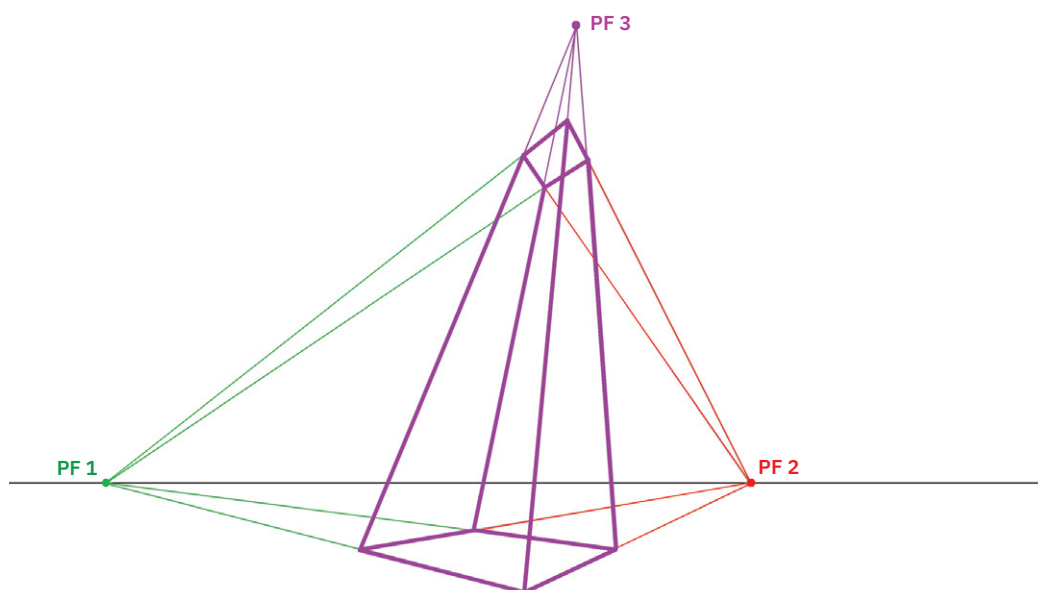
Vincent Van Gogh, Cafeneaua de noapte (1888)

Perspectiva cu trei puncte de fugă

O variantă distinctă de redare a volumelor în spațiu este perspectiva cu trei puncte de fugă. Ea presupune existența unui al treilea punct de fugă, pe lângă cele două situate în mod obișnuit pe linia de orizont. Perspectiva cu trei puncte de fugă este folosită pentru redarea volumelor care depășesc cu mult statura umană. Aceasta este adaptată fie vederii de sus (panoramice), fie vederii de jos, de la nivelul solului sau al străzii, cum este cazul zgârie-norilor din New York, de exemplu. Proprie acestui tip de perspectivă este crearea iluziei de înălțime foarte mare și accentuarea senzației de grandoare a volumelor.

- Observă, în desenul de mai jos, cele trei puncte de fugă și remarcă faptul că toate liniile orizontale merg în punctele de fugă de pe linia orizontului, iar cele verticale se duc în cel de-al treilea punct de fugă, situat în partea de sus a imaginii.

▶ În cadrul tabloului perspectival, poziția liniei de orizont poate modifica reprezentarea spațiului. Astfel, linia de orizont trebuie trasată în partea superioară a cadrului, dacă reprezentarea se dorește a fi o vedere de sus, largă, conform **perspectivei „în zbor de pasăre”** (fig. 1).

Dacă se dorește însă ca reprezentarea să fie o vedere de jos, restrânsă, potrivit **perspectivei „la firul ierbii”** (fig. 2), este necesar ca plasarea liniei de orizont să se facă în partea inferioară a cadrului.

+ În **concluzie**, perspectiva a fost una din marile descoperiri ale artei. Ea a făcut posibilă redarea veridică a realității în cadrul imaginii artistice, o privire spre lumea reală, văzută prin ochii artistului ca printr-o fereastră a sufletului acestuia.

Aplic

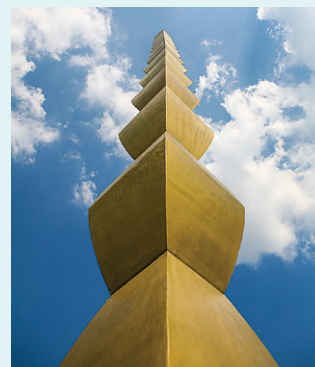
Numele tău în perspectivă

Într-un spațiu perspectival, în care ai linia de orizont și punctul de fugă, scrie-ți numele cu litere volumetrice, folosind regulile de perspectivă învățate.

Conturează și colorează suprafețele obținute cu markere, creioane colorate sau acuarelă.

ANGELINA

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Trasarea liniei de orizont și a punctului de fugă			
Desenarea literelor ca suprafețe			
Trasarea liniilor de fugă și obținerea literelor volumetrice			
Conturarea și colorarea literelor			

Constantin Brâncuși,
Coloana fără sfârșit (1938)

Vedere din Varșovia,
studiu de arhitectură

Pieter Bruegel cel Bătrân,
Vânători în zăpadă (1565)

Claude Monet,
Femeie cu umbrelă (1875)

Portofoliu

Finalizează cât mai îngrijit lucrarea propusă la rubrica *Aplic*, apoi adaug-o la portofoliu.

Studii după natură

Recapituliez

Frumusețea și diversitatea naturii reprezintă o sursă infinită de inspirație. Acestea reflectă o varietate de forme, culori și texturi, care l-au fascinat pe om dintotdeauna. Artiști, fotografi, scriitori și exploratori au simțit nevoia de a surprinde și transmite frumusețea naturală în diferite moduri. Schița și crochiul sunt tehnici artistice prin care, într-un timp scurt, sunt exprimate vizual idei și observații ce rețin esențialul unui subiect într-un mod liber, creativ.

Conexiune

„Toate cunoștințele noastre își au originea în percepțiile noastre.”

Citatul îi aparține lui Leonardo da Vinci. Ce crezi că a vrut să sugereze prin această afirmație? Care este părerea ta despre cunoaștere?

▶ Oamenii percep evenimentele din natură cu ajutorul simțurilor.

Care sunt principalele simțuri care ne ajută să înțelegem lumea din jur? Care dintre acestea credeți că este fundamental pentru artele plastice?

Descopăr

Pentru a fi cât mai precis în prezentarea noilor descoperiri, omul se folosește de imagini. În cercetare, consemnările sunt adesea completate prin imagini, datorită caracterului descriptiv al acestora. Odată cu evoluția tehnologică, imaginea de documentare a fost preluată de arta fotografiei, iar **ilustrația** de carte a rămas un gen artistic de sine stătător în cadrul artelor grafice.

Din dorința de a reda cât mai fidel natura, artiștii au folosit modalități diverse de cercetare și de exprimare artistică: schițe, crochiuri, studii. În rândul acestora, studiul de observație ocupă un loc important, deoarece numai prin acest tip de exercițiu se poate ajunge la măiestria de a reda frumusețea naturii.

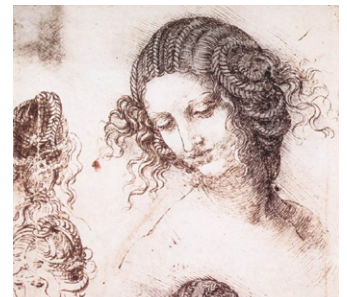
Studiul după natură este desenul prin care se urmărește o reprezentare cât mai veridică și cât mai detaliată a subiectului ales. Studiile pot fi făcute după elemente naturale, artificiale sau după fragmente ale acestora. În procesul de studiu, atenția se concentrează asupra unor detalii relevante pentru artist.

Leonardo da Vinci,
Drapaj pentru un personaj în genunchi (sec. al XV-lea)

Albrecht Dürer,
Aripă de dumbrăveancă (1512)

Leonardo da Vinci,
Capul Ledei (1503-1507)

Știi că?

Primele schițe după natură realizate în aer liber i-au aparținut pictorului renescentist Albrecht Dürer, în timpul primei sale călătorii în Italia, din 1494.

Studii după natură

Contrar schiței, în care subiectul este notat schematic, studiile sunt făcute pentru aprofundarea înțelegerii formelor, texturilor, culorilor și a tehnicilor de execuție.

Obiectul de studiu este privit și examinat, pentru o mai bună înțelegere a particularităților lui.

Redarea acestuia în spațiul plastic se realizează folosind elementele de limbaj și tehnicile corespunzătoare. Pentru o reprezentare cât mai realistă, studiul presupune atenție la caracterul formelor, la alegerea instrumentului de lucru potrivit și la executarea adecvată a texturilor.

► Tu ce instrument ai folosi pentru redarea norilor? Dar pentru a reda iarba?

Albrecht Dürer, *Schițe de iepuri* (1502)

Albrecht Dürer, *Iepure* (1502)

În concluzie, studiul după natură implică observarea unui subiect în detaliu, de la forma sa generală la caracteristicile particulare. Este, de asemenea, o modalitate eficientă de dezvoltare a abilităților artistice și de înțelegere aprofundată a elementelor vizuale din mediul înconjurător.

Aplic

Citește versurile de mai jos. Descoperă despre ce plantă este vorba în poezie, apoi realizează un studiu în culoare (pastel, acuarelă, guașe, acrilice, tehnici mixte) despre aceasta, pe o foaie A5.

Decupează studiul obținut, apoi lipește-l pe o foaie A3.

Continuă să illustrezi versurile citite, adăugând în jurul studiului elemente în tuș, creion sau cărbune.

Prezintă ilustrația ta în fața clasei. În susținerea lucrării tale, poți răspunde la întrebările următoare:

- Pe ce ai pus accent atunci când ai realizat studiul? Dar atunci când ai lucrat la ilustrație?
- Crezi că diversitatea tehnicilor folosite te-au ajutat să evidențiezi elementul principal? Argumentează-ți opinia.

„Nu înflorirea-i e ce-ți place
– căci doar din când în când apare
un galben și banal racem –
ci faptul că
ea însăși, printre selecte,
e TOATĂ o florală structură
unul dintre miile de modele perfecte
din marea Natură.

Rozeta bogată
mi se arată-n fereastra prăfuită
doar mie.
E verde ca jadul
și-atâta omenet
trece pe lângă ea
degeaba.

*Sempervivum
compositum.*”

Simona Popescu, *Sempervivum*

Portofoliu

Culege diverse plante în drumețiile tale, pe care să le pui la presat. Documentează-te apoi despre ele, notându-le denumirile (cea științifică și cea populară). Poți căuta legende despre acestea. Adaugă și fotografiile, schițe și studii realizate de tine. La final, compune pe un suport plantele presate și imaginile care le reprezintă și realizează un colaj cu acestea. Adaugă la portofoliu planșa rezultată.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

			
Identificarea plantei descrise în poezie și schițarea acesteia			
Construcția formei și redarea volumului prin culoare			
Compunerea imaginii finale prin studiul plantei și ilustrarea textului			
Folosirea tehnicilor pe etape (culoare pentru studiu și tuș/creion/cărbune pentru ilustrație)			

Modelarea formelor și a texturilor prin valoare

Recapitulez

Valoarea în artă este calitatea vizuală a unui element plastic de a fi mai luminos (deschis) sau mai întunecat (închis). În pictură, valoarea se referă la cât de luminoasă sau de întunecată este o culoare în raport cu o altă și la cât de deschisă (prin amestec cu alb) sau închisă (prin amestec cu negru) este culoarea.

În desen, valoarea se referă la tonalitatea suprafețelor și la cât de deschis sau de închis este un ton în raport cu un alt ton.

Linia valorată/modulată este un element de limbaj plastic, care își modifică pe parcurs lățimea/grosimea, direcția și intensitatea tonală.

Valorația este un procedeu tehnic prin care se redă lumina și umbra formelor prin hașură.

a Hașură unidirecțională

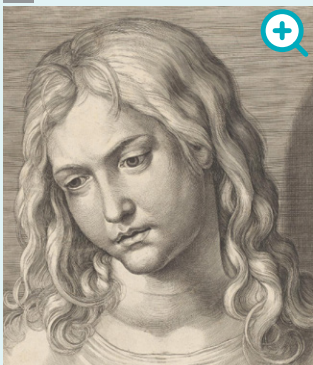
Leonardo da Vinci, *Schiță* (1493)

b Hașură pluridirecțională

Michelangelo Buonarroti, *Studiu de mână, în timp ce desenează o altă*

c Hașură pe formă

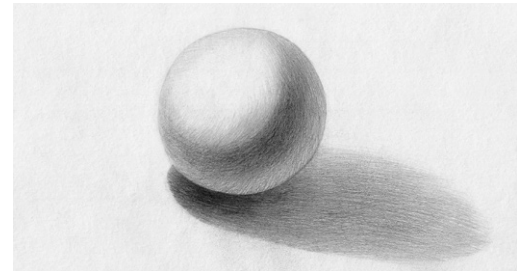
Albrecht Dürer, *Capul lui Hristos în vârstă de 12 ani* (1506)

Conexiune

Pictorul Eugène Delacroix susține că oricine poate modela din lut o sferă, dar este mult mai greu și necesită mai mult timp să învețe să o deseneze corect pe o foaie de hârtie, în alb-negru, folosind creion sau cărbune.

Observă cele două imagini: o sferă modelată și o sferă desenată în alb-negru. Apoi, împărțiți clasa în două echipe și dezbateti cele două variante de realizare a sferei, formulând argumente pro și contra pentru fiecare dintre acestea.

Descopăr

► Realizează următorul experiment: ia o bucată de lut sau de plastilină și modelează o bilă. Trebuie doar să o rotunjești ușor între palme. Desenează pe o foaie de hârtie o sferă în creion, cărbune sau tuș. Te poți ghida după imaginile de mai sus.

- Desenează un cerc, pentru a contura sfera. Poți folosi ca element de limbaj **linia valorată**. Observă în fotografie cum se succed treptele valorice. Pentru a reda volumul sferei, valorează desenul prin hașură, trecând de la **lumină** la umbră, prin **semiumbră/pasaj**, și, în cele din urmă, la **reflexul din zona întunecată**. Prin ștergere cu radiera poți obține **reflexul din zona luminată**.

Umbra de pe obiect se numește **umbră proprie**. Umbra formată pe suprafața pe care se află obiectul se numește **umbră purtată** sau **aruncată**.

- Folosește valorația, pentru a hașura umbra purtată, care arată că obiectul este situat pe un plan orizontal.

Astfel, folosind treptele valorice și valorația, se poate reprezenta volumul și textura unei sfere.

În artele grafice, **modelarea formelor și a texturilor prin valoare** este un procedeu clasic, folosit pentru a indica volumele și a evidenția detaliile caracteristice lor. Modelarea face posibilă redarea formelor tridimensionale pe o suprafață bidimensională.

► Analizează tipurile de hașură în imaginile a, b și c.

Tipuri de hașură:

- **unidirecțională**, în care liniile sunt paralele între ele. Cu cât acestea sunt mai apropiate, cu atât zona hașurată este mai întunecată, iar cu cât sunt mai îndepărtate, cu atât zona hașurată este mai luminoasă;
- **pluridirecțională/încrucșată**, folosită pentru a intensifica o zonă hașurată prin trasarea unei noi serii de linii, perpendiculare pe cele anterioare;
- **pe formă**, în care liniile hașurii urmăresc caracterul formei pentru a evidenția volumul, textura și detaliile acesteia;
- **liberă**, în care liniile sunt trasate aleatoriu. Alternarea liniilor drepte, curbate și ondulate adaugă un plus de diversitate și expresivitate. Liniile hașurii se pot intersecta sau se pot suprapune.

Pentru a obține efectele de textură și materialitate ale obiectelor, hașura poate varia în densitate, direcție, lungime și intensitate.

Modelarea formelor și a texturilor prin valoare

- Utilizează diferite tipuri de hașură, pentru a obține texturi variate. Exersează și descoperă varianta de hașurare potrivită viziunii tale.

Valoarea în pictură se referă la cât de deschisă sau de întunecată este o culoare în comparație cu o alta de pe scara valorică. Cea mai deschisă valoare este albul, iar cea mai întunecată valoare este negrul.

Prin amestecul progresiv al unei culori cu alb se obțin tonuri din ce în ce mai deschise.

Din amestecul treptat al unei culori cu negru rezultă tonuri închise.

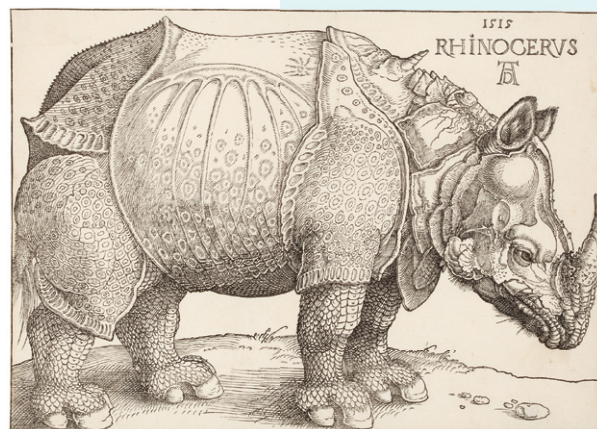
Pe măsură ce diferența dintre valori se accentuează, crește și contrastul închis-deschis.

- Folosește albul ca ton principal, adăugând din ce în ce mai mult negru, pentru a obține mai multe tonuri valorice.
- Alege o culoare și adaugă din ce în ce mai mult alb, pentru a obține o scară a valorilor deschise.
- Pornește de la aceeași culoare și adaugă negru, pentru a obține o scară a valorilor închise.
- Observă, în figura de pe coloană, un exemplu de rezolvare a exercițiului.

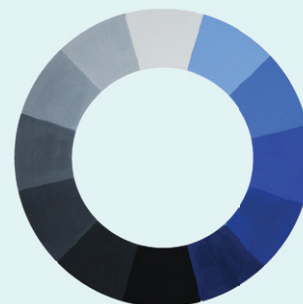
Aplicarea valorii în pictură ca efect de **modelare** se face în sensul redării volumelor, a contrastului dintre lumini și umbre, a adâncimii spațiale și a atmosferei generale. Tehnica aplicată se numește **clar-obscur** și a fost dezvoltată de marii maștri italieni și flamanzi ai Renașterii. Leonardo da Vinci a denumit această tehnică **sfumato**, deoarece a dorit ca trecerile de la o culoare la alta și de la lumină spre umbră să fie la fel de subtile și diafane precum fumul. Folosirea clar-obscurului pentru redarea formei, volumului și a senzației de adâncime se desăvârșește în perioada barocă. Maestru al clar-obscurului, Caravaggio este recunoscut pentru folosirea contrastelor puternice între lumină și umbră.

Caravaggio, *Narcis* (1597-1599)

Albrecht Dürer, *Rinocer* (1515)

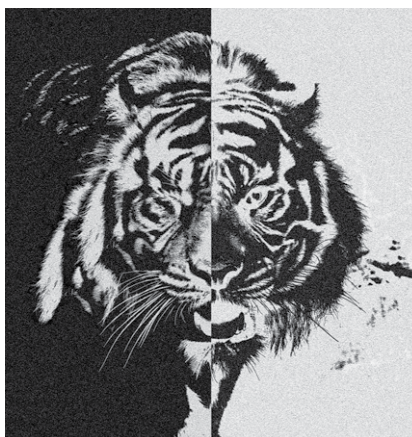
În concluzie, valoarea ca procedeu de modelare se folosește în artele vizuale la organizarea spațiului plastic, la redarea volumelor și a texturilor, a adâncimii spațiale și a atmosferei generale a lucrărilor.

Aplic

Alătură două hârtii, una de culoare albă și una de culoare neagră. Schițează simetric portretul animalului tău preferat, astfel: o jumătate pe hârtia albă, iar cealaltă jumătate pe hârtia neagră. Aplică procedeul învățat portretului obținut, după cum urmează:

- pe fundalul negru, hașurează pe formă lumina cu un creion sau tuș alb;
- pe hârtia albă, hașurează umbra cu un creion, cărbune sau tuș negru.

Poți adăuga valorație și pe fundal. Hașura poate fi unidirecțională, pluridirecțională/întretăiată sau liberă.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

	😊	😐	😞
Disponerea simetrică a portretului animalului ales pe cele două hârtii			
Desenarea portretului			
Redarea volumului prin valorație și hașurarea pe formă (lumina cu alb, umbra cu negru)			
Finalizarea și unitatea lucrării			

Dicționar de artă

semiumbră – trecere ușoară, subtilă, de la lumină la umbră

reflex – efect apărut în lumină, pe suprafețele lucioase; efect apărut în zona umbră a obiectelor, datorită reflectării luminii de pe suprafața pe care acestea sunt așezate

Portofoliu

Seara, când este întuneric, ia un obiect din mediul ambiental și o lampă de birou. Poziționează lumina în mai multe unghiuri în jurul obiectului. Constată ce se întâmplă cu volumul acestuia. Surprinde-l fotografic și imprimă mai multe variante, pe care să le adaugi la portofoliu.

Recapitulerez

Natura reprezintă o sursă de inspirație care îi determină pe artiști să se conecteze cu mediul înconjurător și să îl valorifice semnificativ și creativ. Firi contemplative, artiștii au căutat să transpună frumosul natural în creațiile lor de grafică sau de pictură, de sculptură sau de arhitectură. Prin observarea, cercetarea și studierea formelor naturale, se concretizează **formele artistice**. Încărcate cu anumite semnificații, aceste forme devin **simboluri**, care au rolul de a transmite un conținut de idei. Alegerea cu grijă a formelor simbolice, studierea și aplicarea lor fac parte din demersul artistic. Astfel, lucrarea de artă se constituie ca un mediu de transmitere a mesajelor autorului.

Willem Kalf, *Natură moartă cu ulcior, vase și rodii* (sec. XVII)

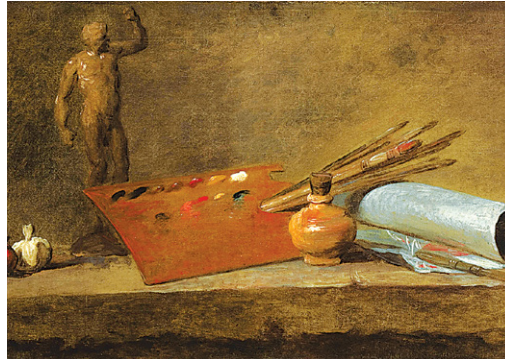
Roelant Savery, *Flori în vas de sticlă cu șopârle, scoici și insecte, într-o nișă* (1603)

Conexiune

Alege trei obiecte din instrumentarul tău pentru ora de educație plastică. Așază-le în diferite moduri, apoi fotografiază-le din mai multe unghiuri. Alege varianta pe care ți-ar plăcea s-o pictezi și argumentează-ți opțiunea.

Observă, în imaginile următoare, intenția autorului și tema abordată. Ce poți spune despre simbolistica elementelor folosite?

Jean-Baptiste Siméon Chardin, *Atributele pictorului* (cca 1725-1727)

Jean-Baptiste Siméon Chardin, *Atributele muzicii* (1765)

Descopăr

Natura statică sau **natura moartă** este un gen de reprezentare grafică sau picturală a unor obiecte sau elemente naturale, selecționate și ordonate în mod voluntar.

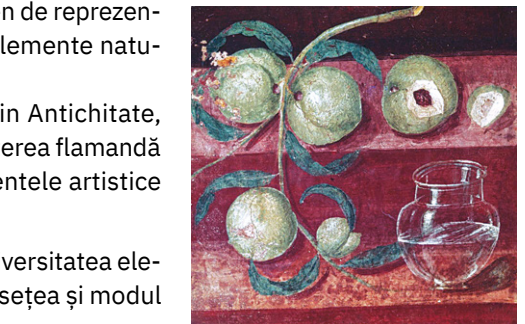
Reprezentarea naturii statice apare încă din Antichitate, dar se impune ca gen de sine stătător în Renașterea flamandă (secolele XV-XVI), fiind preluată de toate curentele artistice ulterioare.

În secolul al XVII-lea, naturile statice, prin diversitatea elementelor, au menirea de a reda bogăția, frumusețea și modul de viață al oamenilor.

Reprezentarea cât mai autentică a realității a atins un punct maxim prin tehnica **trompe-l'œil** (în traducere, „înșelarea ochiului”), utilizată în pictură pentru redarea iluzionistă a tridimensionalității obiectelor și a spațiului din care ele fac parte.

Samuel Dirksz van Hoogstraten, *Natură statică în manieră trompe-l'œil* (1664)

Casa cerbilor, Herculaneum: natură moartă cu fructe și ulcior – frescă romană (sec. I d.H.)

Franciscus Gisbrechts, *Natură moartă cu dulap de perete întredeschis, plin cu instrumente de scris, vase de argint aurit, vioară, corn de vânătoare* (cca 1675)

Natura statică este tratată în funcție de particularitățile stilistice ale fiecărei epoci și de preferințele estetice ale artistului. Epoca modernă se caracterizează printr-o mare diversitate tematică. La subiectele clasice se adaugă alte preocupări ale artiștilor. Ei se desprind de caracterul realist și abordează tematici suprarealiste, simboliste, dadaiste sau abstracte. Se renunță la reprezentarea figurativă și se pune accent pe expresivitatea culorilor și a formelor artistice.

➕ Observați, în imaginile de mai jos, diversitatea de exprimare a artiștilor moderni.

Pierre Bonnard, *Natură moartă cu mere* (1939)

Juan Gris, *Natură moartă cu chitară* (1913)

Jacob Wexler, *Natură statică* (1945)

➕ Pentru realizarea unei naturi statice este importantă alegerea obiectelor și, desigur, așezarea acestora într-un mod armonios și echilibrat.

Iată câteva sfaturi de urmat în realizarea unei astfel de lucrări:

- Alege obiecte cu forme cât mai diverse.
- Dispune-le pe cât mai multe planuri.
- Orientează sursa de lumină lateral.

Etape pentru realizarea unei naturi statice

1. Paginarea:

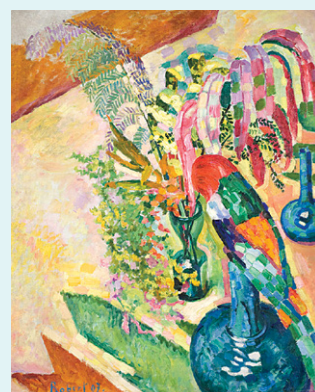
- stabilirea poziției planșei (pe orizontală sau pe verticală);
- așezarea în pagină a elementelor compoziționale.

2. Construcția:

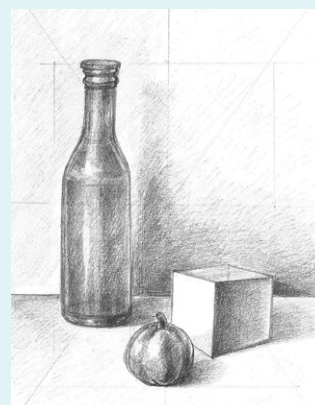
- studierea formelor și redarea proporțiilor fiecărui obiect, având în vedere raportul dintre înălțime și lățime;
- acordarea mărimilor/proporțiilor obiectelor la întregul compoziției.

3. Valorația (în grafică)/culoarea (în pictură):

- modelarea volumelor prin valorație (hașură); în desen, valorația se poate face în creion, cărbune sau peniță;
- redarea volumului prin culoare. În pictură, volumul este redat prin contrastele închis-deschis și cald-rece. Cromatica se alege în acord cu subiectul și mesajul lucrării.

Robert Delaunay, *Natură moartă cu papagal* (1907)

Portofoliu

Realizează o natură statică (culoare, grafică sau fotografie), cu o tematică specifică, reprezentativă pentru tine. Poți alege obiecte care au legătură cu o temă, o pasiune sau o activitate preferată (sport, muzică, literatură, dans etc.). Aduăgă lucrarea la portofoliu.

În concluzie, prin reprezentarea obiectelor din lumea înconjurătoare, natura statică rămâne un gen important în artă, indiferent de schimbările și cerințele artistice apărute de-a lungul vremurilor. În traseul său artistic, abordând acest gen al artei, pictorul cercetează și descoperă modalități diverse de exprimare și comunicare vizuală.

Aplic

Alege, împreună cu colegii și profesorul de artă, mai multe obiecte din mediul înconjurător, care vor deveni subiect pentru o lucrare de natură statică. Poziționați obiectele astfel încât să poată fi observate de către toți elevii.

Realizează, pentru început, mai multe schițe de dimensiuni mici, în care să folosești instrumente și tehnici diferite. Transpune una dintre schițe pe o foaie mai mare de desen. Poți folosi creion, cărbune sau creioane colorate pentru a reprezenta obiectele expuse.

Respectă ordinea etapelor de studiu (paginație, construcție, valorație).

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Încadrarea corectă și adecvarea la temă			
Poziționarea centrată și echilibrată a subiectului			
Realizarea corectă a proporțiilor obiectelor			
Valorația expresivă și logică a trecerilor de la lumină la umbră			
Realizarea unei compoziții îngrijite, unitare și echilibrate			

Recapituluz

Studiul după natură

este desenul prin care se urmărește reprezentarea veridică și detaliată a subiectului ales. Studiile pot fi făcute după elemente naturale, artificiale sau după fragmente ale acestora.

Schița și crochiul sunt două tehnici prin care se înregistrează vizual idei, observații și esențialul unui subiect, într-un mod spontan și liber. Pentru realizarea lucrărilor și studiilor după natură sunt folosite atât valorile, cât și culorile: valori închise și deschise pentru a sugera apropierea sau depărtarea formelor între ele, culori calde și reci pentru redarea senzației de apropiere sau de depărtare în spațiul plastic. Expresivitatea unei lucrări artistice depinde, în mare măsură, de variația treptelor valorice și de gradația treptelor cromatice.

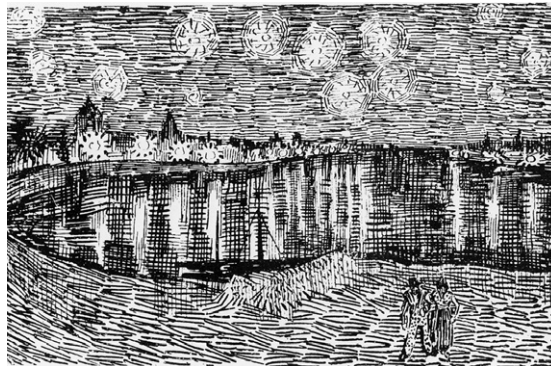
Conexiune

Citește scrisoarea lui Vincent Van Gogh adresată fratelui său, Theo, apoi observă cele două imagini.

„Dragă Theo,

[...] Anexez un mic crochiu după o pânză de 30 pătrată, în fine – cerul înstelat pictat chiar noaptea la lumina unui felinar de gaz aerian. Cerul e albastru-verde, apa de un albastru-închis, terenurile sunt mov. Orașul e albastru și violet, gazul aerian – galben, iar reflexele lui ca aurul roșu, coborând până la bronz-verzui. Pe câmpul albastru-verde al cerului, Ursa Mare scânteiază în verde și roz, paloarea ei discretă fiind în contrast cu aurul violent al gazului. Siluetele colorate a doi îndrăgostiți în prim-plan.”

Vincent Van Gogh, *Dragă Theo. Scrisori către fratele său*, selecție, traducere și note de Constanța Tănăsescu

Vincent Van Gogh, *Noapte înstelată deasupra Ronului* – desen (1888)

Vincent Van Gogh, *Noapte înstelată deasupra Ronului* (1888)

Adeseori, în scrisorile sale, pictorul Vincent Van Gogh însoțea descrierile peisajelor pictate cu schițe ale acestora.

Analizează textul scrisorii citate și remarcă modul în care descrierea redă imaginea pictată. Ce cuvinte predomină în text? Observă desenul în tuș și constată care sunt diferențele față de text. Ce s-ar întâmpla dacă ar fi eliminate culorile din descriere? Compară pictura și schița adăugate scrisorii și sesizează puterea de evocare a culorilor. Poți identifica în textul scrisorii imaginea peisajului pictat?

Descopăr

Peisajul poate fi descris atât în cuvinte, cât și în linii sau culori. Din punctul de vedere al artelor plastice, peisajul este un gen de reprezentare descriptivă a unui fragment din natură. Metodele tradiționale prin care acesta se realizează sunt grafice sau picturale.

Adâncimea spațiului poate fi redată prin următoarele modalități:

Suprapunerea planurilor care alcătuiesc peisajul

Pentru realizarea efectului de distanță, este nevoie de cel puțin trei planuri de adâncime suprapuse: plan-fundal (plan îndepărtat), plan secund (plan intermediar) și prim-plan (plan apropiat).

Poziția, mărimea și claritatea formelor

Pentru sublinierea profunzimii, este necesar ca formele, prin poziția și mărimea lor, să marcheze planurile de adâncime. Cu cât formele din prim-plan sunt mai mari în comparație cu cele din ultimul plan, cu atât depărtarea dintre ele este mai evidentă. Pentru accentuarea efectului de distanță, este important să se diminueze treptat și claritatea formelor. Formele din prim-plan, clar conturate și detaliate, se distanțează de formele nedefinite, cu un contur neclar.

Accentuarea sau diminuarea tonurilor

Pentru susținerea adâncimii spațiale, se impune ca succesiunea planurilor și a formelor să fie gradată prin tonuri. Impresia de întindere a spațiului este dată de treptele valorice, de la tonul închis al primului plan la tonul deschis al ultimului plan. Redarea gradată a spațiului, cu ajutorul tonurilor, se numește **perspectivă tonală**.

Termodinamica culorilor

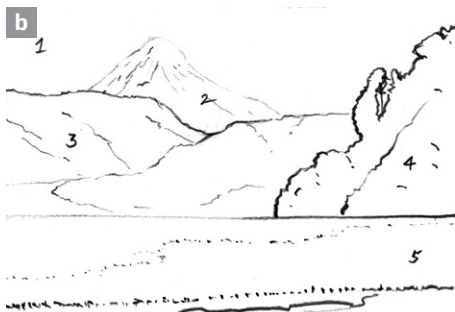
Pentru evidențierea spațialității, se cere ca succesiunea planurilor și a formelor să se realizeze gradat prin nuanțe. Senzația de continuitate a spațiului pictat depinde de trecerile cromatice de la culoarea caldă și intensă a primului plan la culoarea rece, grizată, a ultimului plan. Redarea gradată a spațiului cu ajutorul tentelor de culoare și a nuanțelor se numește **perspectivă cromatică**.

Perspectiva liniară

Pentru reprezentarea peisajelor în care apare intervenția umană (peisaj urban/peisaj rural, amenajări rutiere), sunt utile liniile de fugă în adâncime către linia de orizont. Redarea cursivității spațiului în adâncime cu ajutorul liniilor de fugă se numește **perspectivă liniară**.

Etapele de realizare a unui peisaj în aer liber (pictură în plein-air):

1. Alegerea motivului, adică a fragmentului de natură care se poate cuprinde dintr-o singură privire (imaginea a);
2. Poziționarea în pagină sau aranjarea elementelor de peisaj într-un format (vertical sau orizontal) și realizarea desenului liniar al planurilor de adâncime;
3. Elaborarea formelor și construcția volumelor (imaginea b):
 - suprapunerea planurilor de adâncime și separarea lor prin diferența de claritate a conturilor, astfel: 1 – plan-fundal; 2-4 – planuri secundare; 5 – prim-plan;
4. Realizarea desenului valorat sau a eboșei în culori a planurilor, începând cu cel îndepărtat (imaginea c):
 - distanțarea formelor mici, cu tonalitate deschisă (1-3), de formele mari, cu tonalitate închisă, din planurile apropiate (4-5);
5. Ajustarea tonurilor și a nuanțelor pentru evidențierea efectului de distanță;
6. Finalizarea lucrării, urmărind unitatea de lumină și de umbră a peisajului redat (imaginea d):
 - detașarea treptată a nuanțelor reci, din planurile îndepărtate (1-3), de cele calde, din planurile apropiate (4-5).

Expresivitatea peisajelor depinde, în general, de intenția autorului, de tehnica folosită și de genul tratării artistice.

Până în secolul al XV-lea, peisajul a fost considerat un accesoriu decorativ pentru lucrările de pictură cu subiect mitologic sau religios. În perioada Renașterii, odată cu apariția picturii în ulei, a crescut și interesul pentru reprezentarea realistă a naturii. Bazați pe o observare atentă a naturii, pictorii au trecut de la o redare convențională a peisajului la o redare fidelă a acestuia. Perspectiva atmosferică (a tonurilor și a culorilor) și perspectiva liniară sunt două dintre descoperirile majore ale artiștilor flamanzi și italieni din epoca renascentistă.

Giovanni Bellini, *Sfântul Francisc în deșert*
(cca 1480)

Giorgione, *Adorația păstorilor*
(1505-1510)

eboșă – primul stadiu de execuție a unei lucrări

Peisajul ca temă de sine stătătoare a apărut în secolul al XVII-lea, în Țările de Jos. Artiștii olandezi au dezvoltat acest nou gen de pictură, care a rămas totuși minor în raport cu genul picturii cu subiect istoric.

Jacob van Ruisdael,
Peisaj cu moară de apă
(cca 1680)

Meindert Hobbema, *Drumul spre Middelharnis* (1689)

Arta peisajului a evoluat de la cel idealizat și poetic (în clasicism, neoclasicism, romantism) la peisajul descriptiv, reprezentat realist.

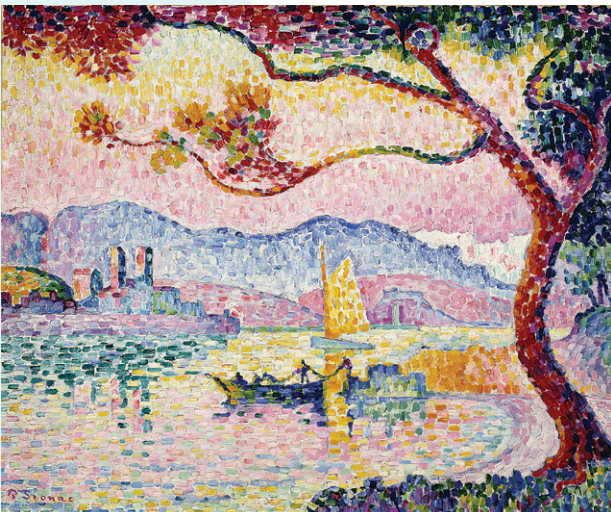

Claude Monet,
Biserica din Varengeville,
vreme gri (1882)

John Constable, *Carul cu fân* (1821)

La începutul secolului al XX-lea, în arta peisajului s-a trecut de la tratarea sub impulsul impresiei (impresionism) la tratarea sub impulsul emoțiilor (postimpresionism, expresionism).

Paul Signac, *Antibe.*
Micul port Bacon (1917)

Vincent Van Gogh, *Lan de grâu cu chiparoși* (1889)

În perioada modernă și contemporană, artiștii s-au preocupat de redarea subiectivă a peisajului, prin prisma propriilor viziuni artistice.

În concluzie, a picta un peisaj înseamnă a crea, într-un spațiu plastic bidimensional, iluzia unui spațiu real, tridimensional. Diferențierea planurilor și a formelor prin poziție, mărime, claritate, ton și nuanță are ca efect distanțarea lor, apariția intervalului dintre acestea și senzația de adâncime.

Aplic

Jurnal de călătorie

Înainte de invenția aparatului fotografic, singura modalitate de a înregistra o călătorie în imagini era desenul.

Întoarce-te pe firul amintirilor din călătoriile tale. Rememorează locurile vizitate care te-au impresionat și pe care le-ai surprins fotografic, apoi alege trei dintre ele. Ai grijă ca în imaginile selectate să fie vizibile cel puțin trei planuri de adâncime. Pe baza fotografiilor, creează trei lucrări grafice în maniera schițelor de jurnal. Folosește etapele de lucru prezentate la pagina 23 și încearcă să redai cât mai coerent efectul de distanță.

Jurnalul tău de călătorie poate să conțină crochiuri de detaliu, schițe de compoziție și diferite variante (tehnice) de finalizare. Pentru realizarea „notelor” de călătorie, alege instrumentele potrivite (creion, peniță, pensulă) și folosește ca suport un carnet de desen (14 x 10 cm) cu hârtie pentru tehnici de pictură cu apă (tuș, acuarelă, acrilic).

Te poți inspira din următoarele imagini: desen liniar (fig. 1), desen valorat (fig. 2), eboșă în culoare (fig. 3), studiu (fig. 4).

Anonim, desen dintr-un caiet de schițe (1877)

Maria Vos,
*Potecă într-un
peisaj cu
copaci*

Eugène Delacroix, *Notă de călătorie în Maroc* (1832)

J.M.W. Turner,
*Plymouth,
privește
îndepărtată*
(1813)

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Realizarea planurilor de adâncime			
Diferențierea formelor în funcție de poziția și mărimea lor în spațiu			
Redarea gradată a spațiului prin perspectiva tonală			
Redarea gradată a spațiului prin perspectiva cromatică			

Portofoliu

Ține un jurnal de călătorie și notează, în linii sau culori, frumusețea peisajelor pe care le vezi în vacanțele și drumețiile tale. Adaugă acest jurnal la portofoliu.

Recapituliez

Gamele cromatice se referă la o succesiune de culori care oferă armonie vizuală. În artele vizuale sunt folosite mai multe tipuri de game cromatice: gama simplă, gama compusă, gama ton în ton, gama de griuri colorate, gama majoră și gama minoră.

Acordul cromatic este un mijloc de expresie prin care culorile se armonizează, pentru a crea un tot unitar. Culorile se acordă între ele dacă sunt de aceeași tentă, valoare și intensitate.

De asemenea, acordurile cromatice se pot realiza prin contrast, adică prin diferențiere. **Dominanta cromatică** se referă la culoarea, nuanța sau tonul care domină într-o imagine. Culoarea dominantă contribuie la comunicarea mesajului, sublinierea temei, transmiterea unei emoții sau la redarea unei anumite atmosfere într-o lucrare de artă.

Știi că?

Wassily Kandinsky a stabilit, în 1911 (vol. *Despre spiritual în artă*), o legătură între culori și sunete. El a corelat cele trei forme geometrice elementare cu cele trei culori primare: triunghi galben, pătrat roșu, cerc albastru.

Johannes Itten și Paul Klee au construit analogii similare. Odată cu progresele rapide ale noilor materiale și tehnologii, există o tendință a cercetătorilor, designerilor și a artiștilor de a introduce tehnici moderne în artele și meșteșugurile tradiționale. Un exemplu este **termocromia**, prin care designerii valorifică schimbarea culorii unor materiale atunci când sunt încălzite și răcite.

Conexiune

Observă-ți geanta de școală, penarul, creioanele, caietele. Privește în jurul tău, observă îmbrăcămintea colegilor tăi, băncile în care aceștia sunt așezați, imaginile de pe pereții clasei.

Ce culori identifici? Cum ar arăta realitatea dacă ar dispărea culorile?

Descopăr

Culorile fac parte din viața noastră, ne definesc personalitatea sau ne influențează starea de spirit. Ne decorăm spațiile în anumite culori, alegem unele obiecte în funcție de culoarea lor, iar hainele pe care le purtăm în fiecare zi au diverse culori.

► Din perspectiva ta, ce culoare are această zi?

Culorile sunt folosite în artă și pentru a reda volumul și efectul de adâncime în spațiu. Alături de perspectiva liniară, **perspectiva cromatică** este o tehnică de reprezentare a spațialității/tridimensionalității prin utilizarea culorilor.

În planul apropiat, sunt folosite culorile calde împreună cu forme clare și precis conturate. În planurile îndepărtate, sunt utilizate culori din ce în ce mai reci, mai puțin intense, împreună cu forme mai puțin clare.

► Observă imaginile de mai jos și remarcă modalitățile prin care este redată cea de-a treia dimensiune.

Perspectivă liniară

Perspectivă cromatică

Albrecht Dürer, *Vedere din nord asupra orașului Trento* (1495)

Albrecht Dürer, *Sfântul Ieronim în chilia sa* (1514)

Pentru a reda perspectiva cromatică, se ține seama de următoarele caracteristici:

- culorile calde dau impresia de apropiere, culorile reci – de depărtare;
- culorile închise creează senzația de greutate, fiind asociate cu planul terestru, cele deschise par mai ușoare, prin asociere cu planul aerian;
- culorile pure par mai apropiate, cele amestecate (tentele rupte) – mai depărtate;
- culorile care indică planurile îndepărtate se estompează treptat și se modifică în nuanțe mai reci;
- volumele și formele își pierd contururile precise.

Efectul spațial al culorilor

► Descoperă, în picturile de pe coloana îngustă, caracteristicile cu ajutorul cărora este redată impresia de spațialitate.

Culorile pot trezi diverse reacții, gânduri, sentimente. Acestea pot influența percepția noastră asupra mediului înconjurător.

Cele calde (prin asociere cu soarele sau cu focul) sugerează lumină și căldură, redau impresia de apropiere și creează sentimentul de bucurie.

Cele reci (asociate cu cerul, apa sau cu gheața) dau impresia de frig, oferă o senzație de depărtare și transmit o stare de calm.

- Lucrați în perechi. Fiecare își alege câte o pictură din cele de mai jos și își imaginează că se află în acel spațiu.
- Ce observați?
 - Ce simțiți?

Notați în caiet câteva idei și senzații pe care le-ați trăit atunci când ați privit imaginea aleasă. La final, fiecare îi prezintă kolegei/colegului de bancă notițele sale. Ce ați constatat?

J.M.W. Turner, *Lacul Geneva din Montreux* (1810)

Claude Monet, *Efectul dimineții în luncă, la Giverny* (1888)

Pictură în ulei cu dominantă de culori calde

Pictură în acuarelă cu dominantă de culori reci

În pictură, design sau literatură, culorile sunt folosite pentru a transmite, prin simbolistica lor, un mesaj artistic. În baza analogiei dintre culoare și sunet, se poate spune că fiecareia dintre cele șapte culori ale curcubeului îi corespunde câte o notă muzicală.

Asocieri cromatice s-au făcut și în alte domenii, precum astrologia. De exemplu, fiecărei planete i-a fost atribuită o culoare: Soarele – galben/auriu, Luna – alb/argintiu, Marte – roșu, Mercur – portocaliu, Venus – verde, Jupiter – albastru, Saturn – negru.

► Stabilește corespondența între cele trei forme geometrice de bază (cerc, triunghi, pătrat) și cele trei culori primare (roșu, albastru, galben).

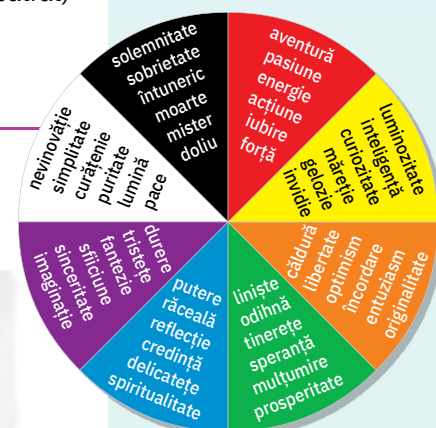
Aplic

Realizează un peisaj în care să folosești perspectiva cromatică. Simbolistica și caracteristicile culorilor te vor ajuta să redai impresia de spațialitate. În realizarea lucrării tale, inspiră-te din următoarele versuri de George Coșbuc:

„Priveam fără de țintă-n sus –
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Depart-e-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.

Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.”

George Coșbuc, *Vara*

Semnificații cromatice

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Schițarea peisajului inspirat de versurile citate			
Folosirea perspectivei cromatice, valorificând caracteristicile culorilor (calde-reci, închise-deschise, culori pure-tente rupte, contururi clare-contururi estompate)			
Folosirea simbolisticii cromatice adecvate mesajului de transmis			
Realizarea unei compoziții unitare și echilibrate			

Portofoliu

Documentează-te despre simbolurile asociate elementelor componente ale stemei României. Realizează o prezentare, pe care să o adaugi la portofoliul personal.

Intervenții artistice în mediul ambiental interior și exterior*

Recapituluz

Prin exprimare artistică înțelegem un mod de a transmite gânduri, sentimente, trăiri etc. printr-o tehnică specifică artelor vizuale. Prin limbajul plastic pot fi explorate manifestări variate, care să reflecte creativitatea și originalitatea artistică.

Conexiune

Arheologii au descoperit numeroase dovezi ale manifestărilor artistice încă din preistorie, oferindu-ne o imagine a modului în care oamenii și-au exprimat creativitatea de-a lungul timpului.

Ai aflat la istorie despre construcțiile megalitice de dinaintea erei noastre, cum ar fi, de exemplu, monumentul de la Stonehenge. De ce crezi că oamenii din acea perioadă au ales să realizeze o astfel de construcție circulară? Ce părere ai despre teoria conform căreia Stonehenge ar avea o semnificație astronomică?

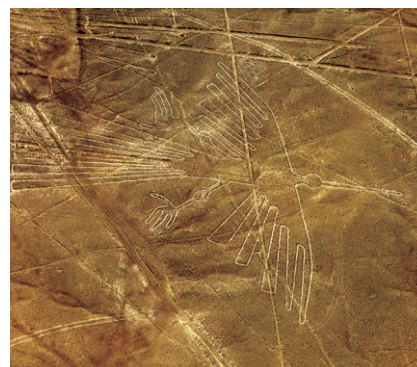
Cum crezi că a fost posibilă realizarea unor desene atât de mari și de complexe cum sunt cele de la Nazca? Dacă ai avea ocazia să creezi un desen la o scară foarte mare, care să poată fi văzut din spațiu, ce ai alege să desenezi? Argumentează-ți alegerea.

Stonehenge, monument megalitic (Marea Britanie)

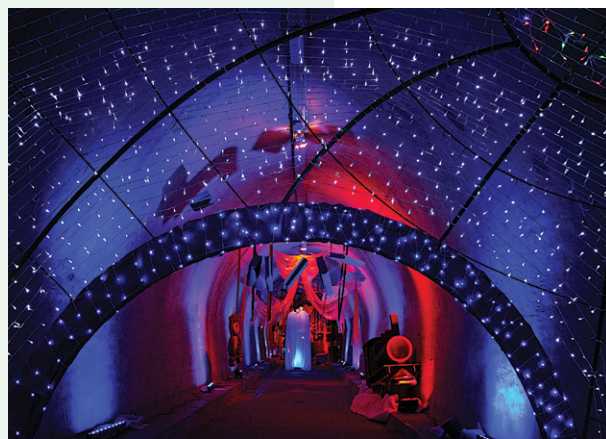
Pietrele verticale din Templul neolitic (Callanish, insula scoțiană Lewis)

Liniile Nazca – geoglife (Peru)

Descopăr

Instalații de lumini și jucării în tunelul Grič din Zagreb, Croația

În exprimarea artistică există numeroase abordări plastice și mijloace de reprezentare a acestora. Semnificația artei și practicile artistice sunt în continuă evoluție. Fie că este tradițională sau digitală, interactivă sau participativă, opera de artă încearcă să provoace și să implice publicul.

Instalația este o formă de artă tridimensională, care transformă spațiul expozițional într-un mediu ambiental, la care spectatorul este invitat să participe. Mediile folosite sunt extrem de diverse, de la obiecte tridimensionale (uneori obișnuite), cărora li se atribuie alte semnificații, până la elemente senzoriale neobișnuite (sunete, lumini, ceață/abur etc.).

Instalațiile sunt realizate atât în spațiul clasic de expunere (galerii sau muzee), cât și în spații neconvenționale, publice sau în natură.

Anish Kapoor, *Temenos* (instalație de 110 m lungime și 50 m înălțime)

Colibă pe faleză (instalația marchează locul casei pescarului, pictată de Claude Monet), Varengeville, Franța

Intervenții artistice în mediul ambiental interior și exterior*

Cuplul de artiști Christo Vladimirov Javacheff și Jeanne-Claude Denat de Guillebon folosesc pentru instalațiile lor locuri și peisaje urbane din toată lumea. Proiectele lor de împachetare a monumentelor arhitecturale sau geografice celebre au un impact estetic imediat și prezintă noi moduri de a vedea familiarul cotidian.

- ▶ Privește imaginile alăturate și observă Arcul de Triumf din Paris, care a fost înfășurat într-o țesătură albastră-argintie, prinsă cu o frânghie roșie.

▶ **Land art** este o mișcare artistică apărută la sfârșitul anilor 1960. Este arta transformării mediului înconjurător, în care elementele naturale devin suport pentru lucrarea de artă.

Artistul intervine asupra peisajului, modificându-i aparența prin remodelarea naturii (de exemplu: prin săpare, plantare, asamblare etc.). Astfel, granițele artei sunt extinse prin utilizarea materialelor neconvenționale și prin amplasarea lucrărilor în ambientul exterior.

Christo și Jeanne-Claude, *Arcul de Triumf împachetat* – detaliu, Paris, Franța

Christo și Jeanne-Claude, *Arcul de Triumf împachetat*, Paris, Franța

Robert Smithson, *Debarcader în spirală* (1970)

Michael Heizer, *Dublu negativ* (1969)

- ▶ Documentează-te despre cele trei lucrări prezentate mai sus și răspunde la întrebările următoare:

- Ce au în comun cele trei exemple enumerate?
- Care este forma de manifestare artistică?
- Ce mesaje ar putea transmite lucrările?

- ▶ Pentru a crea o lucrare de Land art, trebuie să alegi peisajul în care dorești să intervii, cu ce fel de materiale vrei să experimentezi și care este mesajul pe care vrei să îl transmiți. Realizează o astfel de lucrare, folosindu-ți imaginația și ținând cont de caracteristicile acestei manifestări artistice.

Pentru inspirație, privește imaginile alăturate.

Andy Goldsworthy, *Turlă* (2008)

Aplic

Lucrați în echipe. Încercați să realizați o miniinstalație în sala de clasă. Porniți de la o idee/un concept. Apoi, alegeți materialele potrivite pentru realizarea instalației și găsiți soluții pentru asamblarea acestora. La final, fiecare echipă va prezenta celorlalți colegi rezultatul final.

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Cooperare în cadrul echipei			
Alegerea ideii/conceptului pentru instalație			
Realizarea instalației			
Prezentarea în cadrul colectivului clasei			

Portofoliu

Surprinde fotografic sau printr-un scurtmetraj experimentul tău de intervenție în peisaj și adaugă-l la portofoliu.

Recapitulare

1. Privește imaginile de mai jos. Citește întrebările, apoi notează în caiet răspunsurile corecte.

René Dardel, *Vedere în perspectivă asupra unui depozit din Lyon* (1839)

Jean-François Millet, *Peisaj cu clădiri* (1861-1865)

- A.** Ce tip de perspectivă liniară a fost folosit în redarea acestui peisaj?
- perspectiva la un punct de fugă;
 - perspectiva la trei puncte de fugă.
- B.** Ce tip de perspectivă liniară a fost folosit pentru construcția clădirilor?
- perspectiva la un punct de fugă;
 - perspectiva la două puncte de fugă.

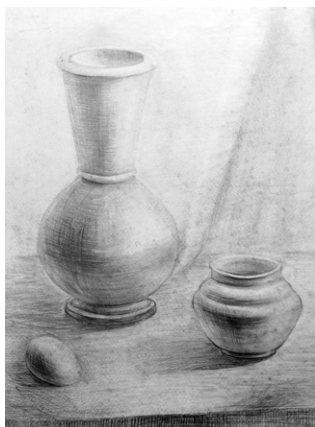
Anonim, *Peisaj cu vite și lac* (secolul XIX)

Paul Cézanne, *Muntele Sainte-Victoire – vedere de pe cărarea Valcros* (1879-1880)

- C.** În ce gen al picturii se încadrează imaginea?
- natură statică;
 - peisaj.
- D.** Care dintre următoarele tipuri de perspectivă este mai evident în lucrare?
- perspectiva cromatică;
 - perspectiva liniară.

2. Stabilește ordinea corectă a etapelor de desenare.

3. Privește cu atenție imaginea alăturată și descoperă trecerile de la lumină la umbră. Schițează în caiet unul dintre vasele din imagine și delimitează treptele valorice, astfel:

Etape de desenare	Ordinea corectă
a. Redarea proporțiilor fiecărui obiect	
b. Stabilirea poziției planșei (orizontală/verticală)	
c. Modelarea volumelor prin valori	
d. Așezarea în pagină a elementelor compoziționale	
e. Obținerea raportului dintre elemente și ansamblul compoziției	

- lumina;
- trecerea;
- umbră proprie;
- umbră purtată;
- reflexul.

1. Citește afirmațiile de mai jos, apoi notează, în caiet, varianta corectă de răspuns.

- Studiul după natură este folosit pentru ...
 - a. schițarea rapidă a unui element din natură.
 - b. aprofundarea înțelegerii unui element din natură.
- Pictura în plein-air se referă la ...
 - a. pictura realizată în aer liber.
 - b. pictura realizată în atelier.
- Natura statică se mai numește ...
 - a. compoziție statică.
 - b. natură moartă.
- Peisajul și natura statică sunt ...
 - a. tehnici ale artelor vizuale.
 - b. genuri de reprezentare ale artelor vizuale.

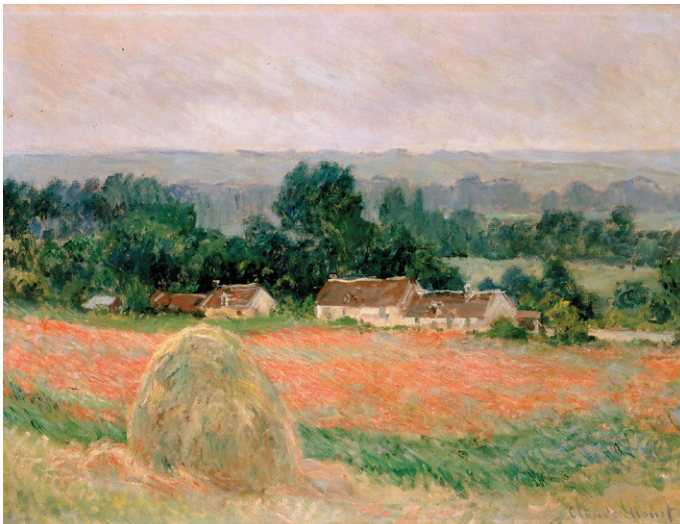
2. Citește enunțurile de mai jos, apoi completează cu termenii corespunzători, astfel încât afirmațiile să fie corecte.

- a. Perspectiva poate fi redată pe un plan bidimensional prin ..., valoare sau culoare.
- b. În redarea perspectivei liniare, linia care indică nivelul ochiului privitorului se numește Pe aceasta se află ..., care indică punctul de vedere al observatorului.
- c. Liniile imaginare care ajută la construirea corectă a unui plan sau a unui obiect în perspectivă se numesc

3. Privește reproducerile lucrărilor lui Claude Monet. Alege una dintre acestea și alcătuește un text, de 5-10 rânduri, în care să descrii modalitatea prin care artistul redă adâncimea în lucrare.

În redactarea textului, ghidează-te după indiciile de mai jos.

- Genul în care se încadrează imaginea;
- Descrierea subiectului;
- Redarea adâncimii în imagine;
- Tipuri de perspectivă folosite;
- Alte observații personale.

Claude Monet, *Carul de fân de la Giverny* (1886)

Claude Monet, *Vara - Câmp de maci* (1875)

4. Realizează un desen după un obiect la alegere. Folosește valoarea în creion pentru a reda tridimensionalitatea acestuia. Poți opta pentru hașura unidirecțională, pluridirecțională, încrucișată sau liberă. Pentru aceasta, vei avea în vedere următoarele criterii:

- desenarea obiectului;
- folosirea unui tip de hașură, la alegere;
- folosirea treptelor valorice;
- redarea volumetrică a obiectului.

Punctaje:

- 1 0,5 p. x 4 = 2 puncte
- 2 0,5 p. x 4 = 2 puncte
- 3 3 puncte
- 4 0,5 p. x 4 = 2 puncte

Se acordă 1 punct din oficiu.

Total: 10 puncte

Street art – artă sau non-artă?

Dezbaterea este o metodă de învățare interactivă, care implică prezentarea și susținerea unor argumente în cadrul unui dialog structurat. Acest instrument didactic are multiple beneficii pentru elevi și contribuie la dezvoltarea unor abilități transferabile și utile în viața cotidiană.

Dezbaterea implică o cercetare în prealabil, documentarea și înțelegerea subiectului adus în discuție. Este o metodă care stimulează colaborarea între elevi, dezvoltând capacitatea de analiză și de evaluare a informațiilor într-un mod critic. Elevii învață să formuleze argumente solide și să le susțină cu dovezi relevante. Participarea activă la dezbatere construiește încrederea elevilor în abilitățile lor de comunicare și de argumentare.

Etape de realizare a unei dezbateri didactice

1. Anunțarea temei și formarea echipelor:

Profesorul anunță tema dezbaterii: **Street art – Artă sau non-artă?**, împarte clasa în două echipe – **pro** și **contra** – și le prezintă elevilor formatul dezbaterii. Fiecare echipă pregătește argumentele, care vor fi prezentate de către un elev desemnat.

2. Documentarea și pregătirea argumentelor:

Ambele echipe se documentează și pregătesc argumentele, astfel:

- **echipa pro** dezvoltă argumente pentru considerarea *street art*-ului o formă autentică de exprimare artistică și identifică exemplele cu impact cultural și social;
- **echipa contra** construiește argumente împotriva considerării *street art*-ului o formă de exprimare artistică și subliniază aspectele negative ale acesteia (de exemplu, lipsa contextului istoric, caracterul efemer al acestei arte etc.).

3. Prezentarea argumentelor:

Profesorul invită fiecare reprezentant să susțină argumentele în favoarea și împotriva formei de exprimare artistică *street art*. Timpul alocat fiecărei echipe pentru prezentare este de cinci minute.

4. Adresarea de întrebări și schimbul de replici între elevi:

În această etapă, ceilalți elevi participanți le adresează întrebări reprezentanților echipelor și intervin cu replici care să mențină dezbateră. Reprezentanții echipelor răspund la întrebări și oferă clarificări asupra argumentelor lor.

5. Încheierea dezbaterii și oferirea votului:

Profesorul rezumă principalele argumente aduse de ambele echipe și invită elevii să își exprime opinia prin vot, alegând echipa considerată cea mai convingătoare.

6. Anunțarea echipei câștigătoare:

Profesorul anunță echipa câștigătoare în funcție de votul clasei și încheie dezbateră, adresându-le mulțumiri participanților.

Fișă de autoevaluare

Criterii	Da	Parțial	Nu
Am cercetat domeniul temei propuse.			
Am pregătit argumentele.			
Am colaborat cu ceilalți colegi din echipă.			
Am prezentat argumentele.			
Am formulat observații, întrebări și răspunsuri la întrebările colegilor.			
Am participat la alegerea echipei câștigătoare, exprimându-mi votul.			

Fișă de observare a activității și a comportamentului elevilor

Criterii	😊	😐	😞
Implicarea în cercetarea domeniului artei stradale			
Participarea la pregătirea argumentelor			
Comunicare și cooperare în echipă			
Implicare în prezentarea argumentelor			
Formularea de observații, întrebări și răspunsuri la întrebările colegilor			
Exprimarea propriei opinii în alegerea echipei câștigătoare			

În concluzie, participarea activă la această dezbatere stimulează gândirea critică și dezvoltarea abilităților de argumentare.

Prin cercetarea și pregătirea argumentelor, explorezi ambele perspective și îți exprimi opinia într-un cadru organizat.

Dezbaterea dezvoltă competențele de comunicare și formularea de argumente solide, oferindu-ți, totodată, ocazia de a înțelege mai bine subiectul adus în discuție.

Votul final pentru echipa câștigătoare reflectă nu doar convingerea prezentată, ci și capacitatea de a analiza și de a fi influențat/influențată de argumentele celorlalți, subliniind astfel importanța interacțiunii și a dezbaterii în procesul educațional.

U2

Tehnici specifice artelor plastice

Dezbatere

32

Street art – artă sau non-artă?

Lecția 1

34-35

Mijloace de exprimare grafice. Valorația în creion

Lecția 2

36-37

Mijloace de exprimare grafice. Valorația în cărbune

Lecția 3

38-39

Mijloace de exprimare în pictură și în sculptură

Recapitulare

40

Evaluare

41

Mijloace de exprimare grafice. Valorația în creion

Recapituluz

Prin **tehnică artistică** înțelegem ansamblul metodelor și procedeele aplicate pentru realizarea unei lucrări de artă.

În acest domeniu sunt folosite anumite materiale și instrumente pentru realizarea **tehnicilor grafice**: hârtie, creion grafit, cărbune, creioane colorate, pastel, tuș și peniță.

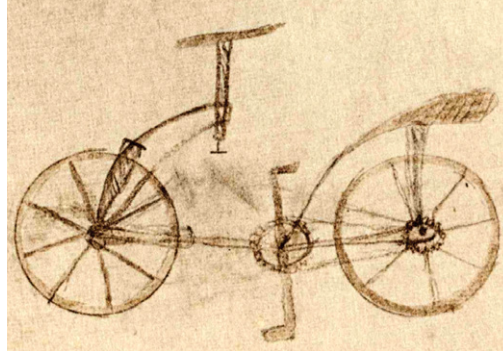
Valorația este folosită în tehnicile grafice pentru a crea iluzia de realitate și de tridimensionalitate, în planul bidimensional al lucrării. Tehnicile de hașurare, prin modul lor divers de realizare, îmbogățesc lucrarea grafică și o personalizează. Expresivitatea hașurii se referă la capacitatea de a crea în lucrare o ambianță coerentă de lumină-umbră și de a transmite o emoție privitorului.

Conexiune

Atribuit inițial lui Leonardo da Vinci, desenul de mai jos înfățișează schița unei biciclete, înainte ca aceasta să fie inventată.

Cum ai modifica bicicleta? Schițează rapid varianta ta.

Descopăr

Arta este considerată un mijloc de exprimare și de comunicare prin diverse medii.

Exprimarea grafică reprezintă una dintre modalitățile prin care ideile, emoțiile și concepțiile sunt transmise sau comunicate prin intermediul elementelor vizuale. Această formă de exprimare plastică utilizează diverse mijloace grafice, cum ar fi desenul, gravura, pastelul, colajul sau grafica digitală, pentru a comunica mesaje și a expune o viziune artistică.

Când vorbim despre realizarea unui desen, ne referim, în principal, la creionul cu mină de grafit, care se poate clasifica în mai multe categorii. În funcție de duritatea minei de grafit, acestea variază de la creioanele notate cu *9H* până la cele notate cu *9B*, astfel:

- litera *H* indică faptul că mina creionului este dură, fiind folosit, în general, pentru trasarea liniilor precise și pentru desenarea detaliilor fine;
- marcarea cu *B* indică faptul că mina este moale și se folosește pentru obținerea variațiilor de tonuri și pentru realizarea unei game largi de umbre intense;
- creionul *HB* are o intensitate medie, fiind utilizat atât pentru scris, cât și pentru desen.

Pentru realizarea unei lucrări grafice, este importantă alegerea suportului pe care se desenează. Cel mai utilizat material este hârtia. Aceasta poate avea diferite texturi, însă o hârtie fină este cea mai potrivită pentru desenul în creion.

Valorația în creion este o tehnică grafică ale cărei întrebunări sunt diverse.

- Se definesc **formele** și se redau **efectele tridimensionalității** prin lumină și umbră. Zonele de lumină pot fi redade printr-o hașură cu linii fine și rare, aplicate cu o presiune ușoară asupra creionului, pentru a crea tonuri deschise. În zonele de umbră, hașura se realizează cu linii dese și intense, pentru a crea tonalități întunecate. Presiunea mare asupra creionului produce linii întunecate. Pentru a intensifica zonele de umbră, se aplică straturi succesive de hașură, iar pentru a crea efectul de reflexie a luminii, se păstrează linii deschise sau se lasă porțiuni de hârtie neacoperite.
- Se redă **spațialitatea** prin diversificarea valorației. Astfel, în planul apropiat sunt folosite valori închise, pronunțate ca intensitate și contrastante. În planurile intermediare, valorile și contrastele sunt moderate. Pentru planul îndepărtat, sunt folosite valori deschise, slab contrastante și mai puțin clare.
- Se creează **o varietate de tonuri**, prin diverse tehnici de hașurare, pentru a transmite diferite emoții privitorului.

Accesează manualul digital, pentru a descoperi mai multe **instrumente și tehnici grafice** pe care le poți folosi în lucrările tale de artă.

Desenul în creion este o formă de artă care a evoluat de-a lungul secolelor și a avut un rol semnificativ în istoria artei. Având origini îndepărtate, unele dintre primele exemple se găsesc în arta rupestră a epocii preistorice.

În Antichitate, s-au folosit creioane pentru a realiza desene și schițe pe pergamente.

În Evul Mediu, acesta a fost utilizat în manuscrisele religioase, unde artiștii medievali realizau ilustrații și decorațiuni complexe. Creioanele de plumb au fost utilizate pentru a crea schițe și desene, înainte de a fi aplicate culorile în picturile finale.

În perioada Renașterii, artiști precum Leonardo da Vinci și Michelangelo au folosit creioane pentru a realiza studii, schițe anatomice și desene în perspectivă. Creionul a devenit un instrument important în schițele pregătitoare pentru pictură și sculptură.

Leonardo da Vinci,
Schiță pentru Sfânta Ana
(cca 1501)

Leonardo da Vinci,
Sfânta Ana, Fecioara cu pruncul
și mielul (cca 1503)

Michelangelo Buonarroti,
Pietà. Studiu (sec. XVI)

În epoca modernă, desenul în creion a

devenit accesibil și ușor de folosit odată cu evoluția tehnicilor și a materialelor de desen, cum ar fi introducerea hârtiei albe și a creionelor cu mină de grafit, în secolul al XIX-lea. Artiștii din această perioadă au folosit creionul pentru a reda corpul uman în mișcare și a descrie în operele lor viața societății moderne.

În secolul al XX-lea, desenul în creion a continuat să fie un mijloc important de exprimare artistică, având o varietate largă de aplicații și stiluri. Artiștii au folosit creionul în diverse maniere, inclusiv pentru schițe și desene cubiste, suprarealiste, expresioniste și abstracte.

Astăzi, desenul în creion rămâne o formă accesibilă și populară de artă grafică, practică de artiști amatori și profesioniști deopotrivă. Tehnici variate, stiluri și abordări moderne au adus desenul în era digitală, prin instrumente și tehnologii precum tablete grafice și programe de grafică digitală.

Michelangelo Buonarroti,
Pietà (cca 1499)

În concluzie, valorația în creion este unul dintre cele mai cunoscute mijloace de exprimare grafică. Artiștii din toate timpurile au folosit tehnica valorației în creion, pentru redarea formelor, reprezentarea tridimensională a volumelor și transmiterea diverselor stări emoționale.

Aplic

Realizează un desen ori un studiu în creion grafit după perechea ta de pantofi preferată. Utilizează creioane cu diferite grade de duritate (*H*, *B* sau *HB*) și o hârtie de desen, specială pentru creion.

1. Folosește un creion mai dur (*H*), pentru a schița formele și contururile de bază ale subiectului tău. Fii atent/atență la proporțiile subiectului și la încadrarea corectă în pagină.
2. Utilizează creioane cu mina mai intensă (*B*), adăugând detalii și intensificând umbrele pentru redarea volumetriei obiectelor. Corectează orice greșală și rafinează detaliile, pe măsură ce lucrezi.
3. Încearcă să menții un echilibru între lumini și umbre, pentru a crea o imagine coerentă.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Folosirea tehnicilor grafice în concordanță cu subiectul lucrării			
Compunerea echilibrată a elementelor de limbaj plastic			
Redarea expresivității plastice prin folosirea liniilor valorate și a hașurilor			
Finalizarea și unitatea lucrării			

Accesează manualul digital,

pentru a descoperi câteva dintre lucrările lui Vincent Van Gogh cu o tematică asemănătoare.

Portofoliu

Realizează schițe în creion după diferite obiecte. Aplică diverse tipuri de valorație, folosind creioane de durități și intensități diferite. Atașează schițele la portofoliu.

Mijloace de exprimare grafice.

Valorația în cărbune

Recapituluz

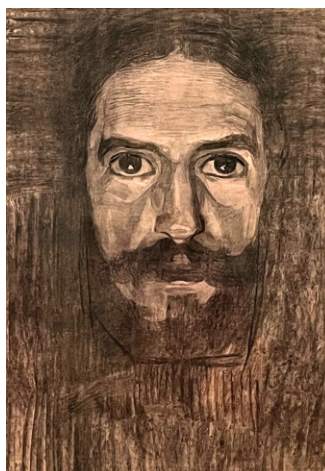

Studierea și aplicarea tehnicilor grafice reprezintă o componentă de bază în evoluția și dezvoltarea competențelor artistice. De-a lungul timpului, acestea au contribuit la creșterea nivelului de inovație, originalitate și creativitate. Desenul în cărbune este o tehnică ce permite exprimarea liberă a ideilor și punerea în practică a unei viziuni originale. Valorația se realizează prin hașurare, tehnică specifică desenului, care constă în trasarea de linii paralele, încrucișate sau aleatorii, pentru a obține iluzia de tridimensionalitate și volum.

Conexiune

Compară cele două imagini alăturate și descoperă asemănările dintre ele.

Desenul în cărbune poate fi comparat cu fotografia în alb-negru, pentru că se concentrează pe esența formelor și pe contrastul puternic dintre lumini și umbre.

Piet Mondrian, *Autoportret* (1908)

Portret în alb-negru

Descopăr

Prin intermediul exprimării grafice, artiștii pot să creeze opere care reflectă nu numai ceea ce văd, dar și ceea ce simt și gândesc. Mijloacele de exprimare grafică le oferă acestora posibilitatea de a interpreta realitatea și de a-și manifesta personalitatea, experiențele și emoțiile, printr-o varietate infinită de abordări artistice.

+ **Cărbunele** este unul dintre primele instrumente folosite de om pentru a reprezenta realitatea pe o suprafață plană. De-a lungul istoriei, cărbunele a fost folosit în numeroase perioade stilistice, inclusiv în desenele renascentiste sau desenele impresioniste. Prin varietatea sa, cărbunele se pretează la diferite stiluri și genuri artistice, de la schițe expresive și portrete realiste până la peisaje suprarealiste și compoziții abstracte. Cărbunele continuă să fie un mijloc de exprimare grafică apreciat pentru versatilitatea sa, fiind folosit ca tehnică de sine stătătoare sau în combinație cu alte tehnici.

Cărbunele, ca instrument de desen, se prezintă sub diferite forme.

Cărbune natural

Cărbune presat

Creioane cu mină de cărbune

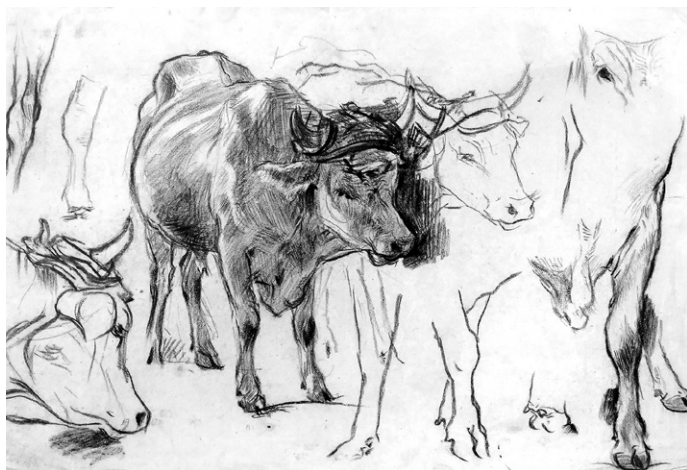

Cărbunele natural este moale din punctul de vedere al consistenței materiale și aderă ușor la suprafața hârtiei, cartonului sau pânzei, ceea ce îl face ideal pentru schițele inițiale.

Cărbunele presat este apreciat pentru posibilitățile variate de a produce linii sau valori intense și întunecate. Această particularitate îl face potrivit pentru a crea detalii bine definite și umbre puternice.

Creioanele cu mină de cărbune oferă mai multă precizie și control, permițând trasarea de linii fine și detaliate.

În contextul desenului în cărbune, valorația se referă la distribuția și variația tonurilor pentru evidențierea luminii și a umbrelor. Controlul asupra presiunii cărbunelui permite obținerea de valori diferite. Cărbunele este cunoscut pentru capacitatea sa de a produce o gamă largă de valori, de la griuri deschise la negru intens. Cărbunele se estompează ușor, permițând trecerea subtilă dintre tonuri și obținerea unor efecte deosebite de luminozitate și obscuritate, care adaugă profunzime spațială și o notă de realism desenelor.

Alfred Dehodencq, *Studiu de boi*Rosa Bonheur, *Boi în Cantal*

Pentru a obține o reprezentare cât mai apropiată de realitate cu ajutorul valorației în cărbune, ține cont de următoarele etape:

1. Alege cărbunele în funcție de preferințe și de subiectul lucrării (cărbune natural moale, cărbune presat sau creioane cu mină de cărbune).
2. Stabilește unde se află sursa de lumină, pentru determinarea zonelor luminate și a celor întunecate.
3. Schițează forma generală în care se înscriu elementele lucrării, apoi trasează contururile elementelor componente.
4. Identifică zonele de lumină și de umbră, stabilind o ierarhie a tonurilor, de la cel mai deschis la cel mai închis.
5. Aplică valorația prin folosirea diverselor tehnici de hașurare (trasarea de linii paralele pe formă, unidirecționale sau pluridirecționale, intersectate sau suprapuse). Variază presiunea aplicată pe cărbune, pentru a obține linii mai subțiri sau mai groase. Aduă straturi suplimentare de cărbune, pentru a obține o varietate de valori, pentru a intensifica umbrele sau pentru a pune în valoare anumite detalii. Folosește guma plastică, estompa sau un material textil pentru a evidenția zonele de lumină și pentru diversificarea contrastului și a adâncimii în desenul tău.
6. Folosește un spray pentru fixare în straturi subțiri și uniforme pentru a proteja și a păstra aceste lucrări, altfel desenele sau schițele realizate în cărbune se pot deteriora.

Jean-François Millet, *Portretul doamnei Millet, Catherine Lemaire*

În concluzie, desenul în cărbune oferă ocazia de a dezvolta abilități tehnice diversificate și încurajează concentrarea, precizia și răbdarea. Prin intermediul acestei tehnici, se poate transpune vizual o mare varietate de idei, emoții și mesaje.

Aplic

Portretul colegei tale/colegului tău de bancă

Realizează un desen în cărbune, privind cu atenție portretul colegei/colegului de bancă. Observă-i trăsăturile și expresia feței, dar și detaliile distinctive.

Utilizează cărbunele pentru a schița forma generală a feței. Încearcă să surprinzi proporțiile corecte. Observă linia maxilarului, forma ochilor, a nasului și a gurii.

Stabilește cum sunt proiectate umbrele și cum se reflectă lumina pe suprafața feței sale. Folosește cărbunele pentru a crea contrast între zonele de lumină și cele de umbră.

Aduă detalii pentru a obține o reprezentare cât mai fidelă și expresivă, care să reflecte viziunea ta artistică.

Luca Signorelli, *Portret de poet cu bonetă* (cca 1485-1490)

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Folosirea tehnicii grafice a desenului în cărbune			
Schițarea și respectarea proporțiilor elementelor portretului			
Redarea luminii și a umbrei prin valorație în cărbune			
Detalierea și expresivitatea lucrării			

Portofoliu

Realizează schițe în cărbune ale portretelor membrilor familiei tale. Aduă schițele la portofoliu.

Mijloace de exprimare în pictură și în sculptură

Recapituluz

În lucrările lor, artiștii folosesc o varietate de tehnici pentru a se exprima și a comunica diverse mesaje vizuale. În artă, ca în toate domeniile culturii, a existat întotdeauna o tendință de a explora și de a descoperi noi modalități de exprimare. Artiștii au folosit o gamă largă de medii și de tehnici pentru a-și manifesta creativitatea. Diversitatea, inovația și îmbinarea tehnicilor artistice sunt caracteristici ale artei moderne și contemporane.

Conexiune

Compară cele două imagini alăturate și observă modul în care este realizat portretul în contextul celor două medii artistice. Remarcă modul în care cele două abordări influențează perceperea și interpretarea lucrărilor.

Louis Royer, Statuia lui Rembrandt van Rijn, Amsterdam

Rembrandt van Rijn, Autoportret cu beretă și guler ridicat (1659)

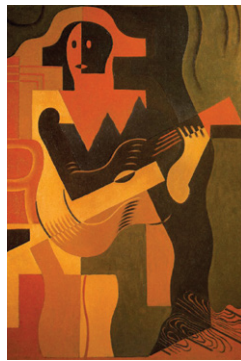
Descopăr

Exprimarea artistică și creativitatea au fost aspecte fundamentale ale experienței umane încă de la începuturile civilizației. Artă oferă o modalitate de a comunica, de a explora și de a înțelege lumea din jurul nostru, precum și propriile noastre emoții și gânduri. Diversitatea formelor de artă reflectă complexitatea umanității și a modului în care abordăm realitatea.

Pictura și sculptura rămân discipline clasice, însă arta contemporană explorează și alte forme de exprimare artistică inovatoare, cum ar fi arta digitală, instalațiile artistice, arta stradală, arta fotografică, arta video etc. Fiecare dintre aceste forme de artă are propriile sale caracteristici și permite artiștilor să se exprime în moduri diferite.

Sandro Botticelli, *Athena și centaurul* (cca 1482)

Juan Gris, *Arlechin cu chitară* (1919)

Stanislav Hanzík, Statuia lui Karel Hašler, Praga

Muzician pe scenă – fotografie alb-negru

Design de afiș pentru festival de muzică rock

Wassily Kandinsky, *Peisaj cu ploaie* (1911)

Pierre-Auguste Renoir, *Peisaj* (1889)

Pictura este cea mai veche și una dintre cele mai populare forme de artă. Aceasta constă în aplicarea pigmentilor pe o suprafață (pânză, lemn, hârtie, carton etc.), folosind pensule, cuțite de paletă sau alte instrumente neconvenționale. Pictura este un domeniu bogat și divers, care reunește multe stiluri și tehnici, permițându-le artiștilor să creeze imagini și compoziții unice, folosind culori, forme și texturi.

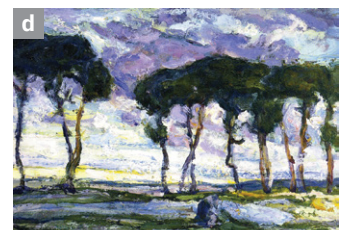
Clasificarea picturii se poate realiza în funcție de mai multe criterii:

● Subiect:

- reprezentări figurative: portrete, peisaje, naturi statice, scene istorice, mitologice, religioase etc. (imaginea a);
- reprezentări abstracte: forme, culori, semne grafice, simboluri etc. (imaginea b).

▶ ● Tehnică:

- pictura în culori pe bază de apă: acuarela, tempera, guașe, acrilice (imaginea c);
- pictura în culori pe bază de ulei (imaginea d).

Henry Ossawa Tanner, *Peisaj* (cca 1914)

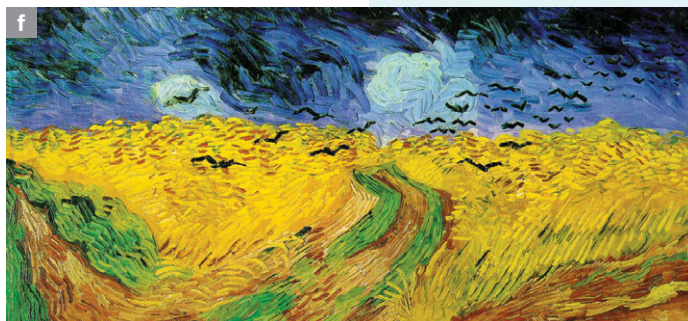
Mijloace de exprimare în pictură și în sculptură

+ ● Stil:

- reproducerea fidelă a realității: clasicism, realism, naturalism etc. (imaginea e);
- transformarea realității în funcție de viziunea artistului: impresionism, expresionism, fovism, cubism, suprarealism etc. (imaginea f).

Alfred Thompson Bricher, *Peisaj marin* (cca 1895)

Vincent Van Gogh,
Lan de grâu cu corbi (1890)

+ ●

Pictura este un domeniu fascinant, care permite, prin exprimări originale, realizarea unor lucrări care să reflecte universul plastic al artistului.

Sculptura este o ramură a artei care implică crearea de forme tridimensionale prin modelarea, cioplirea, turnarea sau asamblarea diferitelor materiale. Sculpturile pot fi realizate din piatră, lemn, metal, plastic sau orice alt material durabil. Sculptorii folosesc diverse mijloace pentru a-și exprima viziunea și pentru a realiza lucrări realiste sau abstracte, punând în valoare forma, volumul, spațiul și textura materialelor.

Clasificarea sculpturii se poate realiza în funcție de mai multe criterii:

👉 ●

Tehnică: prin modelare, cioplire, turnare, asamblare (imaginea 1).

● Moduri de reprezentare în sculptură:

+ ●

- **relieful** reprezintă o sculptură atașată de un fundal, care se ridică din suprafața plană a acestuia (de exemplu: relief incizat, plat, basorelief, altorelief) (imaginea 2);
- **ronde-bosse** este o sculptură fără fundal, care poate fi privită de jur-împrejur (de exemplu: statuia, grupul statuar, portretul, bustul, torsul, ecvestra) (imaginile 3 și 4).

Sculptura poate să exploreze o varietate de teme, de la reprezentarea figurativă a corpului uman sau a animalelor până la abstractizarea formelor sau exprimarea unor idei și concepte. Aceasta este o formă de artă complexă care adaugă dimensiunea spațială și tactilă la exprimarea artistică.

Basorelief din marmură –
friză din Partenon, Atena

Franz Friedrich al II-lea –
ecvestră, Schwerin, Germania

Grup statuar *Căruța cu paițe*,
realizat în 2010
de Ioan Bolborea

🎨 Aplic

Proiect colectiv. Expediție în savană

Documentează-te despre animalele caracteristice savanei. Alege un material potrivit pentru modelaj, cum ar fi lutul sau plastilina.

Lucrează individual la modelarea unuia sau a mai multor animale. Colaborează apoi cu colegii și organizați, pe un suport pregătit în prealabil, o compoziție unitară cu lucrările voastre.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Respectarea proporțiilor animalelor			
Folosirea tehnicii modelajului în lut/plastilină			
Redarea expresivității plastice a animalelor			
Finalizarea și unitatea lucrării colective			

Portofoliu

Documentează-te și realizează o prezentare despre cei mai cunoscuți pictori și sculptori care au influențat evoluția artei de-a lungul timpului. Adaugă prezentarea la portofoliu.

Recapitulare

1. Transcrie tabelul de mai jos în caiet și notează în coloanele corespunzătoare uneltele și materialele specifice fiecărei ramuri artistice.

- pensulă • piatră • cărbune presat • daltă • acuarele • creion HB
- culori pe bază de ulei • creion cu mina de cărbune • culori tempera • lut

Grafică	Pictură	Sculptură

2. Privește imaginile de mai jos, apoi alege răspunsul corect la următoarele întrebări.

Paul Cézanne, *Natură moartă cu pepene și rodii* (1900-1906)

Auguste Rodin, *Furtuna* (1898)

- A. 1.** Ce mijloc de exprimare artistică a fost folosit în lucrarea *Natură moartă cu pepene și rodii*?
- a. grafică; b. pictură; c. sculptură.
- 2.** În ce tehnică este realizată lucrarea lui Paul Cézanne?
- a. acuarelă;
b. culori tempera;
c. culori pe bază de ulei.
- 3.** Pentru ce tip de reprezentare a optat artistul?
- a. reprezentare figurativă;
b. reprezentare nonfigurativă;
c. reprezentare abstractă.
- B. 4.** Ce mijloc de exprimare artistică a fost folosit în lucrarea *Furtuna*?
- a. grafică; b. pictură; c. sculptură.
- 5.** Ce tehnică a folosit Auguste Rodin pentru a realiza această lucrare?
- a. cioplire; b. turnare; c. asamblare.
- 6.** Pentru ce mod de reprezentare a optat artistul?
- a. statuie; b. relief; c. ronde-bosse.
- 3.** Modelează, din lut sau din pastă pentru modelaj, un personaj imaginar. Realizează două schițe rapide după personajul modelat, astfel:
- pentru prima schiță, folosește o tehnică de grafică;
 - pentru a doua schiță folosește o tehnică de pictură, la alegere.

La final, fotografiază lucrarea modelată și lipește imaginea alături de cele două schițe realizate, în caiet.

- Completează cuvintele care lipsesc din enunțurile de mai jos.
 Desenul este unul dintre mijloacele de exprimare ...
 ... este cel mai cunoscut și folosit instrument de desenat. Mina acestuia este, de obicei, de ...
 Creioanele marcate cu ... au mina dură, iar cele marcate cu *B* sunt ...
- Transcrie tabelul de mai jos și completează-l cu modurile de realizare a valorății corespunzătoare luminii și umbrei.
 - hașură cu linii rare • hașură cu linii dese • hașură cu linii intense
 - hașură cu linii fine • aplicarea presiunii pe creion • aplicarea mai multor straturi de hașuri pe aceeași suprafață • porțiuni de hârtie neacoperită în anumite zone ale lucrării • folosirea valorilor deschise

Punctaje:
 1 0,5 p. x 5 = 2,5 puncte
 2 0,25 p. x 8 = 2 puncte
 3 0,5 p. x 5 = 2,5 puncte
 4 0,5 p. x 4 = 2 puncte

Se acordă 1 punct din oficiu.
 Total: 10 puncte

Reprezentarea zonelor de lumină	Reprezentarea zonelor de umbră

- Alege o sculptură reprodușă în imaginile alăturate. Imaginează-ți că personajele prind viață și își schimbă înfățișarea. Scrie o narațiune fantastică de 5-10 rânduri, urmărind întrebările ajutătoare.
 - Ce reprezintă sculptura pe care ți-ai imaginat-o?
 - În ce tehnică este realizată aceasta?
 - În ce mod de reprezentare sculpturală se încadrează: relief sau ronde-bosse?
 - Datorită cărui element fantastic se produce transformarea sculpturii?
 - Cum arată după transformare?

Gillie și Marc, *Statuie cu animale jucând șah*

Zenos Frudakis, *Libertate* (2000)

- Ilustrează un moment din narațiunea scrisă la exercițiul 3 realizând o pictură figurativă în culori pe bază de apă. În realizarea lucrării, ține cont de următoarele aspecte:
 - selectarea unui fragment din narațiunea scrisă la exercițiul 3;
 - realizarea ilustrației figurative;
 - folosirea uneia dintre tehnicile de pictură pe bază de apă;
 - finalizarea și unitatea lucrării.

David Černý,
Capul lui Franz Kafka

Copacul oglinzilor

Dicționar de artă

cinetic – referitor la mișcare, corp în mișcare

artă cinetică – care integrează mișcarea reală prin diferite modalități: motoare, lumini, elemente interactive sau forțe naturale, precum vântul sau apa

În concluzie, investigația cu tema *Conceptul de mișcare în artă* pune în evidență conexiunile complexe dintre redarea formelor în mișcare și exprimarea artistică. Prin analiza lucrărilor de artă vizuală, atât tradiționale, cât și moderne, poți identifica diverse moduri în care artiștii integrează și interpretează conceptul de mișcare.

Conceptul de mișcare în artă

Scopul investigației *Conceptul de mișcare în artă* este să aducă în prim-plan conexiunile dintre redarea formelor în mișcare și exprimarea artistică, oferind o perspectivă mai profundă asupra modului în care artiștii au interpretat și au integrat conceptul de **mișcare** în creațiile lor.

Valorificarea investigației: realizarea unei expoziții sau prezentări virtuale care să evidențieze aspectul dinamic al compozițiilor în arta vizuală

Organizarea activității: lucrul în echipe formate din câte patru elevi

Etape de realizare a investigației

1. Proiectarea investigației:

- Organizarea echipelor de lucru;
- Analizarea temei investigației;
- Formularea întrebărilor care oferă o direcție clară pentru desfășurarea cercetării.

2. Colectarea datelor și a imaginilor artistice:

- Identificarea și obținerea informațiilor necesare prin documentare, elaborare de fișe, notițe, tabele pentru organizarea și structurarea informațiilor;
- Căutarea și selectarea de imagini din domeniul artistic, care evidențiază sau sugerează mișcarea. Acestea pot include desene, picturi, fotografiile sau lucrări de artă în format digital;
- Colectarea de imagini cu sculpturi cinetice, instalații sau proiecții video, pentru detalierea modului în care mișcarea este integrată în aceste lucrări, și impactul avut asupra percepției vizuale.

3. Analiza datelor și a imaginilor colectate:

- Analizarea și interpretarea, în cadrul echipei, a rezultatelor documentării și a imaginilor relevante pentru tema propusă;
- Evidențierea aspectelor semnificative și detalierea modului în care mișcarea este sugerată sau integrată în lucrările de artă.

4. Elaborarea concluziilor:

La final, fiecare echipă va prezenta un scurt raport în fața colegilor, constând într-o sinteză a rezultatelor și a concluziilor obținute în urma investigației. Această prezentare va include și imagini cu lucrările reprezentative pentru tema studiată.

Redactarea raportului presupune elaborarea unui document scris, care să includă toate etapele de realizare a investigației și să reflecte aspectele relevante ale cercetării.

Prin colaborarea în echipă poți descoperi informații și imagini relevante, care te ajută să înțelegi mai bine modul în care mișcarea este sugerată sau integrată în operele de artă. Expoziția virtuală pe care urmează să o realizezi împreună cu colegii tăi va oferi o platformă de valorificare a rezultatelor investigației, evidențiind aspectul dinamic al compozițiilor artistice.

Fișă de autoevaluare

Criterii	Da	Parțial	Nu
Am cercetat tema investigației.			
Am colaborat cu ceilalți colegi din echipă.			
Am colectat informații și imagini relevante.			
Am participat la formularea și prezentarea concluziilor.			
Am participat la realizarea expoziției/prezentării virtuale.			

Fișă de observare a activității și a comportamentului elevilor

Criterii	😊	😐	😞
Implicarea în cercetarea reprezentării mișcării în artă			
Comunicarea și cooperarea în echipă			
Colectarea de informații și imagini relevante pentru investigație			
Participarea la formularea și prezentarea concluziilor			
Participarea la realizarea expoziției/prezentării virtuale			

U3

Compoziția plastică

Investigație	42	Conceptul de mișcare în artă
Lecția 1	44-45	Principii compoziționale. Compoziția plastică cu mai multe centre de interes
Lecția 2	46-47	Compoziția statică
Lecția 3	48-49	Compoziția dinamică
Lecția 4	50-53	Compoziția decorativă și principiile decorative
Recapitulare	54	
Evaluare	55	

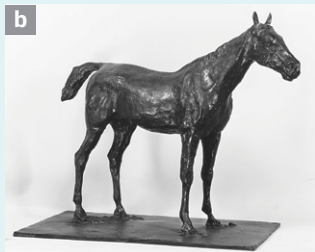
Recapitulez

Organizarea formelor plastice în spațiul compozițional presupune dispunerea acestora pe o structură stabilită pentru sublinierea laturii estetice a lucrării și transmiterea mesajului dorit. Principiile compoziționale de bază includ: paginația, structura, echilibrul, centrul de interes, diversitatea și unitatea armonică. Tipuri de compoziții studiate: simetrică, asimetrică, închisă, deschisă și compoziția cu un singur centru de interes.

Edgar Degas, *Cal cu șa și frâu* (cca 1868-1870)

Edgar Degas, *Cal stând* (1920)

Nico Klopp, *Natură moartă cu pere și mere* (1928)

Biserica Sfântul Nicolae din Kiev, Ucraina

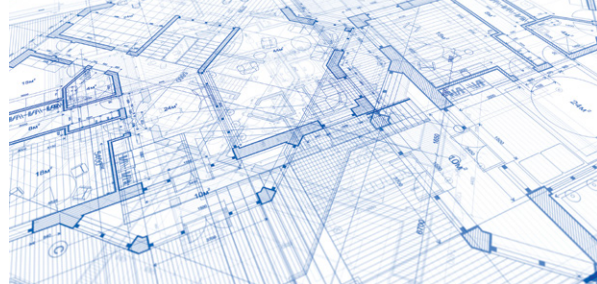
Principii compoziționale.

Compoziția plastică cu mai multe centre de interes

Conexiune

Schițează rapid și schematic un plan estetic și funcțional al unei localități, cu străzi, trotuare și zonele potrivite pentru activități specifice (de exemplu, rezidențiale, comerciale, industriale sau recreative). Adaugă notații sau explicații scrise pentru justificarea alegerilor tale.

Plan arhitectural

Machetă de urbanism

Modul în care sunt organizate străzile, parcurile și clădirile dintr-o localitate este rezultatul unui plan bine structurat, în care se îmbină aspectele funcționale cu cele estetice, pentru a crea un mediu local armonios.

Descopăr

Spațiul compozițional este interiorul din cadrul unei lucrări în care este redată viziunea artistului, prin distribuția și organizarea coerentă și armonioasă a elementelor vizuale.

Acesta poate fi bidimensional (în grafică, pictură sau fotografie – fig. a) sau tridimensional (în sculptură sau în arhitectură – fig. b).

Orice operă de artă se definește drept o compoziție care implică un proces complex, creativ, prin care se face tranziția de la o idee la o formă artistică, în conformitate cu principiile elementare de organizare vizuală.

Principiile compoziționale sunt seturi de reguli estetice după care se face organizarea elementelor vizuale într-o lucrare de artă (fig. c).

Paginația reprezintă dimensiunea, formatul și modul de așezare a elementelor în cadrul lucrării, în funcție de intenția și viziunea artistului (fig. d).

Structura compozițională include o rețea de linii și direcții în funcție de care sunt dispuse și organizate elementele într-o lucrare.

Johannes Vermeer, *Fata cu cerceș de perle* (1665)

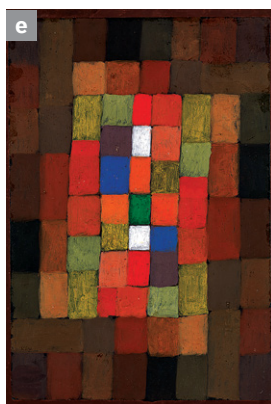
Ordonarea este realizată prin ierarhizarea și subordonarea elementelor compoziționale în funcție de dimensiune, poziție, valoare și culoare (fig. e).

Echilibrul se realizează prin distribuția în proporții egale a formelor, a valorilor și a culorilor, astfel încât să se obțină un raport unitar în întreaga compoziție.

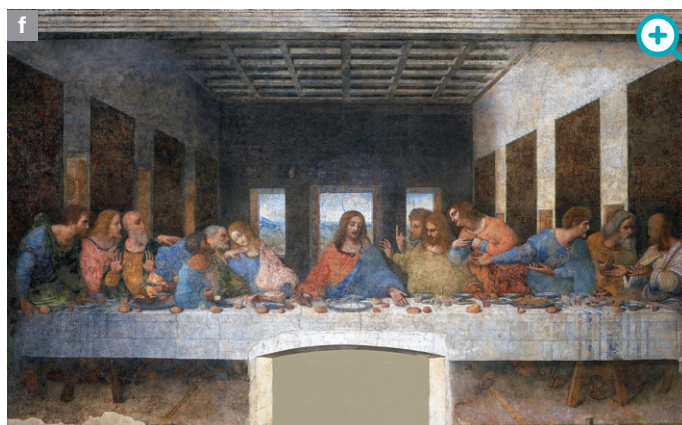
Principii compoziționale. Compoziția plastică cu mai multe centre de interes

► Observă echilibrul creat în compoziție prin distribuția relativ simetrică a personajelor față de axa mediană, verticală (fig. f).

Ritmul se referă la ordinea și la succesiunea elementelor vizuale, sugerând o direcție de mișcare a lor și de continuitate a compoziției (fig. g).

Paul Klee, *Gradație statică-dinamică* (1923)

Leonardo da Vinci, *Cina cea de taină* (1495-1498)

Umberto Boccioni, *Stări de spirit nr. III. Cei care rămân* (1911)

Diversitatea adaugă, într-o lucrare, varietate și interes prin evitarea monotoniei și menținerea atenției privitorului.

Unitatea se realizează prin stabilirea legăturilor dintre diferitele elemente ale compoziției, astfel încât acestea să creeze o imagine omogenă și armonioasă (fig. h).

⊕ **Centrul de interes** reprezintă locul sau zona dintr-o compoziție care atrage privirea din primul moment. Acest loc poate fi pus în evidență prin: direcționarea elementelor, concentrarea detaliilor, folosirea contrastelor valorice și a celor cromatice (fig. i).

O compoziție plastică poate avea unul sau mai multe centre de interes.

Compoziția plastică cu mai multe centre de interes implică plasarea, în aceeași lucrare, a mai multor puncte sau zone care atrag atenția privitorului și care îl vor ajuta să exploreze și să descopere narațiunea vizuală a unei imagini plastice.

Lucrarea lui Wassily Kandinsky (fig. j) prezintă o varietate de linii, forme geometrice și culori care se intersectează și se suprapun pentru a crea un mediu dinamic, plin de energie.

În concluzie, o compoziție poate fi percepută drept o experiență complexă atât a artistului, cât și a privitorului, care este invitat să exploreze și să descopere mai multe aspecte estetice și diverse semnificații pe măsură ce interacționează cu lucrarea.

Aplic

Realizează o compoziție plastică cu titlul *Armonia dintre om și natură*.

- Materiale necesare: hârtie pentru pictură, acuarele sau culori acrilice, elemente naturale (presate sau uscate – flori, frunze, crengi, pietre mici etc.), foarfecă, lipici, hârtie colorată, carton.
- Etape de realizare:
 1. Începe prin a picta un peisaj sau un fragment din natură, folosind acuarele sau culori acrilice. Alege o gamă de culori care să reflecte armonia și echilibrul dintre om și natură.
 2. Utilizează hârtie colorată sau carton pentru a crea mai multe siluete umane pe care să le integrezi alături de elementele naturale în lucrarea ta.
 3. Ordonează și grupează personajele pentru a obține o compoziție echilibrată cu două centre de interes.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Folosirea culorilor de apă pentru realizarea peisajului sau a fragmentului din natură

Realizarea siluetelor umane din hârtie colorată sau carton

Obținerea unei compoziții echilibrate și unitare cu două centre de interes

Antoni Gaudí, *Catedrala Sagrada Família*

Paul Klee, *Răsărit de Lună – Apus de Soare* (1919)

Wassily Kandinsky, *Fără titlu* (1923)

Portofoliu

Describe lucrarea realizată la rubrica *Aplic* și prezintă-o colegilor, explicând alegerile făcute și mesajul transmis. Adaug-o apoi la portofoliu împreună cu descrierea ei.

Compoziția statică

Recapitulez

Compoziția în artă se referă la organizarea elementelor plastice în cadrul unei lucrări, respectând principiile compoziționale (paginație, structură, ordonare, echilibru, ritm, diversitate și unitate). Prin aplicarea acestor principii, rezultă o varietate de tipuri de compoziții. Fiecare dintre acestea exercită o influență puternică asupra modului în care privitorul percepe și interacționează cu lucrarea.

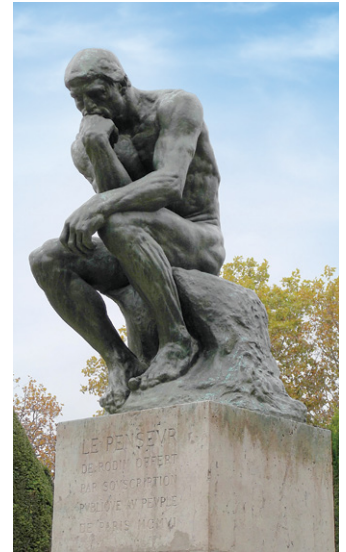

Conexiune

Privește imaginile de mai jos. Care dintre cele două sculpturi îți transmite o senzație de siguranță, calm și liniște? Argumentează-ți răspunsul.

Marele Buddha, Kamakura, Japonia

Auguste Rodin, Gânditorul, Paris, Franța

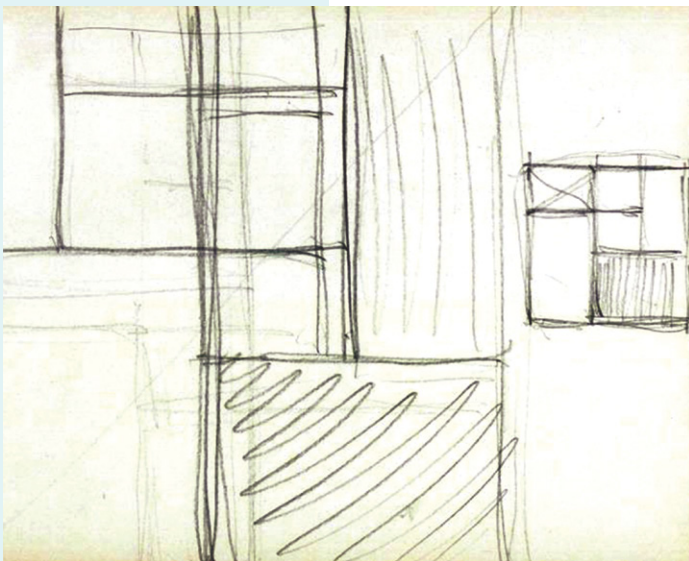

Descopăr

Pentru a transmite un mesaj prin intermediul limbajului vizual, artiștii selectează și ordonează cu atenție elementele plastice, ținând cont de expresivitățile unice ale acestora.

Compoziția statică se caracterizează prin utilizarea principiilor compoziționale, care oferă impresia de stabilitate și echilibru. Aceasta presupune o organizare relativ simetrică a elementelor compoziționale, dispuse astfel încât să creeze o armonie vizuală și să contribuie la exprimarea senzației de calm, relaxare și liniște. Această senzație este evidențiată prin organizarea elementelor pe o structură compozițională, dominată de linii verticale și orizontale, care semnifică stabilitate, repaus și ordine.

De asemenea, formele geometrice precum dreptunghiul, pătratul, trapezul și triunghiul pot fi utilizate în organizarea compoziției statice pentru accentuarea acestei impresii de stabilitate.

Piet Mondrian, Compoziție cu două pătrate – dintr-un caiet de schițe (1925)

Piet Mondrian, Natură moartă cu vas pentru ghimbir (1911-1912)

Simetria presupune ordonarea elementelor în proporții egale față de o axă centrală, ceea ce oferă compoziției un aspect echilibrat. Compoziția statică are, de cele mai multe ori, un **centru de interes**, plasat pe rețeaua compozițională, fiind integrat în compoziție.

Compoziția statică

► Observă imaginea picturii *Madona cancelarului Rolin* a lui Jan van Eyck și răspunde la întrebările de mai jos.

- Formulează o scurtă descriere a imaginii, cu observațiile tale (fig. a). Trasează imaginat axele centrale ale lucrării. Ce observi?
- Descoperă principalele linii ale structurii compoziționale și remarcă modul în care se formează relația dintre personaje (fig. b). Ce constăți urmărind dispunerea liniilor orizontale și verticale?
- Observă formele geometrice în care se încadrează personajele principale ale compoziției (fig. c). Care sunt asemănările și deosebirile dintre cele două forme geometrice și conținutul lor?

Jan van Eyck,
Madona cancelarului Rolin (cca 1435)

Ritmul este prezent în compozițiile statice prin succesiunea elementelor și a intervalelor dintre acestea, la distanțe egale. Elementele dispuse la intervale regulate creează un ritm uniform, contribuind la stabilitatea lucrării și la ordinea ei vizuală.

Culoarea și valoarea pot influența în mod semnificativ redarea și concretizarea intenției artistice.

Armonia cromatică produce asupra privitorului o experiență plăcută și susține echilibrul, coerența și unitatea compozițională.

Pacino di Buonaguida, *Moartea Sfintei Fecioare* – scenă dintr-un diptic (cca 1320-1325)

Paul Klee, *Polifonie* – detaliu (1932)

În concluzie, compoziția statică evocă solemnitate și perfecțiune. Aceste senzații sunt susținute de linii verticale și orizontale sau forme geometrice stabile, care creează o structură solidă și echilibrată. Prin asamblarea armonioasă a elementelor, compoziția statică reflectă organizarea coerentă și echilibrată a spațiului plastic, pentru a transmite o experiență vizuală plăcută și omogenă.

Aplic

Realizează o compoziție statică, intitulată *Liniște deplină*. Poți opta pentru o reprezentare figurativă sau pentru o reprezentare abstractă.

Schițează o structură statică, folosind linii orizontale și verticale, pe o foaie A3. Utilizează structura obținută pentru a plasa elementele dorite. Adaugă culoare (acuarele, tempera sau acrilice), folosind acorduri sau game cromatice, pentru redarea unei atmosfere armonioase în lucrarea ta.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Criterii de evaluare și de autoevaluare			
Schițarea unei structuri compoziționale statice			
Organizarea echilibrată a elementelor pe structura statică obținută			
Folosirea acordurilor sau a gamelor cromatice			
Finalizarea și unitatea lucrării			

Portofoliu

Selectează două imagini din cele prezentate în lecție și realizează schița structurii compoziționale a acestora. Analizează asemănările și caracteristicile fundamentale care contribuie la crearea compozițiilor statice.

Compoziția dinamică

Recapitulerez

Compoziția plastică se referă la organizarea elementelor de limbaj vizual în spațiul lucrării. Aceasta are la bază o structură compozițională, susținând mesajul pe care artistul dorește să-l comunice. Centrul de interes este zona accentuată a unei lucrări, prin care se atrage atenția privitorului. O compoziție plastică poate avea unul sau mai multe centre de interes. Contrastele cromatice se referă la diferențele dintre culori și la efectul lor asupra privitorului. Cele șapte contraste cromatice sunt: contrastul culorilor în sine, contrastul închis-deschis (clar-obscur), contrastul cald-rece, contrastul complementar, contrastul simultan, contrastul de calitate și contrastul de cantitate.

Conexiune

Clădirea din imaginea alăturată se numește *Casa dansatoare*. De ce crezi că a fost denumită astfel?

Descopăr

Artiștii se folosesc de structurile compoziționale pentru a transmite anumite emoții. Acestea se pot regăsi atât în lucrările figurative, cât și în cele abstracte.

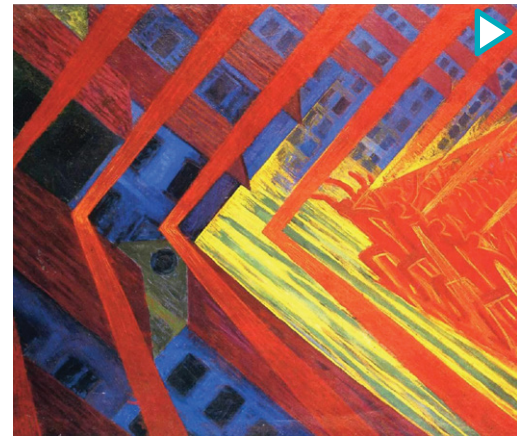
Compoziția dinamică utilizează principiile compoziționale bazate pe o rețea structurală, formată din linii oblice, frânte, curbe sau în spirală, care dau o senzație de mișcare, dinamism, instabilitate și tensiune. Caracteristică pentru compoziția dinamică este dispunerea asimetrică, repetitivă și contrastantă a elementelor lucrării.

Vlado Milunić și Frank Gehry, *Casa dansatoare* (1992-1996), Praga, Republica Cehă

Pietro da Cortona, *Agar și îngerul* (cca 1643)

Luigi Russolo, *Revolta* (1911)

Robert Delaunay, *Ritm nr. 3 - decorație pentru Salonul Tuileries* (1938)

Edgar Degas, *Dansatoare în verde* (1877-1879)

Formele geometrice de bază folosite în compozițiile dinamice sunt: cercul, ovalul și triunghiul. Acestea pot fi foarte clare și vizibile, cum se întâmplă în lucrările geometric-abstracte, sau pot fi încadrate subtil în structura compozițională, devenind un cadru în care se desfășoară un element, un personaj sau un grup de personaje. Elementele compoziționale pot fi repetate, alternate și gradate, în funcție de mărime, valoare și culoare, conferind ritm și accentuând dinamica lucrării.

Contrastele de formă, de valoare și de culoare oferă o semnificație compozițiilor dinamice, prin încărcătura lor simbolică. Contrastele dintre diferite forme sunt frecvent folosite pentru punerea în valoare și sublinierea unui ritm în cadrul lucrării.

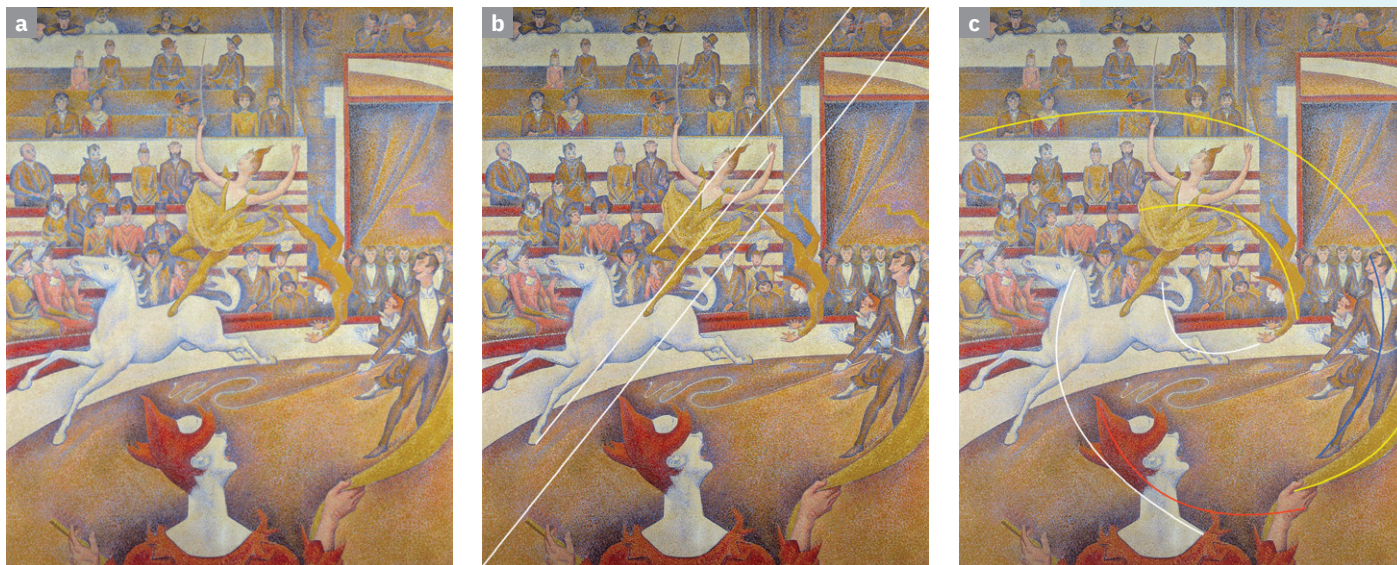
Prin impactul lor vizual, contrastele valorice și cromatice sunt utilizate pentru stabilirea centrelor de interes. Compoziția dinamică poate avea multiple centre de interes, dintre care unul principal, iar celelalte subordonate. Acestea atrag atenția diferit, în ordinea importanței acordate lor, indicând direcția mișcării elementelor compoziționale și traseul de parcurgere a imaginii.

Acestea atrag atenția diferit, în ordinea importanței acordate lor, indicând direcția mișcării elementelor compoziționale și traseul de parcurgere a imaginii.

Compoziția dinamică

► Privește cu atenție lucrarea de mai jos și descoperă caracteristicile compoziției dinamice folosite pentru a reda atmosfera spectaculoasă din *Cercul* lui Georges Seurat, parcurgând întrebările ajutătoare.

- Trasează imaginar cele două diagonale ale lucrării. Ce elemente sunt dispuse pe acestea?
- Ce alte linii dinamice observi? Ce direcții au acestea și cum împart lucrarea?
- Care zonă îți atrage atenția prima dată? Descoperă centrele de interes ale lucrării.

Georges Seurat, *Cercul* (1891)

Subiectul imaginii, circul, pretinde o abordare dinamică a compoziției plastice. Pictorul Georges Seurat alege să divizeze compoziția în două registre orizontale, pe care le subordonează în ordine spațială. Astfel, primul plan, dinamic (al personajelor din arenă), se suprapune pe cel de fundal, static (al publicului).

Mișcarea elementelor din primul registru și dispunerea lor pe diagonală accentuează caracterul dinamic al compoziției.

În concluzie, compoziția dinamică conține o structură liniară specifică, elemente diverse, ritmate între ele pe baza contrastelor de formă, de valoare și de culoare. Acestea transmit senzația de mișcare și de energie, măresc impactul vizual și mențin interesul privitorului.

Aplic

Desenează silueta unui animal pe un carton de format A4. Decupează silueta, astfel încât să obții un șablon.

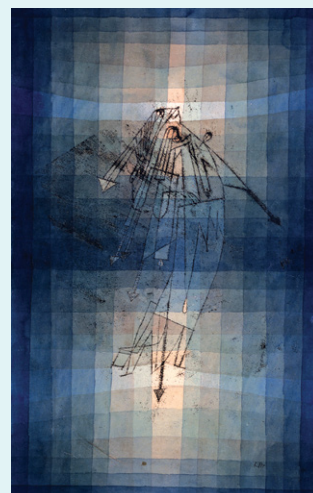
Pe o foaie de hârtie A3, folosește șablonul pentru a multiplica desenul animalului, mișcându-l câte puțin pe un traseu dinamic (oblic, frânt, curbiliniu etc.).

Pictează în acuarelă, folosind contrastul cromatic cald-rece. Alege o culoare caldă și aplică, în etape, în cadrul siluetei desenate, straturi transparente, avansând treptat de la prima formă la ultima și de la o culoare deschisă (mai puțin intensă) la o culoare închisă (intensă).

Trasează o structură dinamică, pentru a diviza fundalul. Folosește culori reci de diferite intensități valorice sau cromatice.

Luigi Russolo, *Sinteză plastică a mișcărilor unei femei* (1912)

Paul Klee, *Dansul unei molii* (1923)

Portofoliu

Realizează o lucrare inspirată din dansurile tradiționale românești, precum hora, călușul sau sârba. Schițează o structură compozițională dinamică. Desenează personajele pe structura concepută. Pictează lucrarea, folosind unul-două contraste cromatice învățate. Adaugă lucrarea la portofoliu.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Desenarea siluetei animalului și decuparea șablonului			
Multiplicarea siluetei pe un traseu dinamic			
Folosirea contrastului cald-rece			
Unitatea și finalizarea lucrării			

Compoziția decorativă și principiile decorative

Recapitulăm

Compoziția decorativă se deosebește de compoziția plastică prin modul de organizare și prin felul în care sunt folosite elementele de limbaj și mijloacele de expresie plastică. Pentru a realiza compoziții decorative, este necesar să se obțină motivul decorativ.

Stilizarea este un procedeu de realizare a motivului decorativ prin simplificare, selectare a trăsăturilor caracteristice ale unor forme și înlăturarea detaliilor neesențiale.

Principiile artei decorative studiate sunt repetiția, alternanța, simetria, suprapunerea și gradația.

Conexiune

Analizează lucrarea de mai jos. Care sunt elementele componente? Ce sugerează dispunerea acestora? Ce semnificație crezi că are gama de culori folosită?

Ce alt titlu ai atribui acestei lucrări?

Mainie Jellett, *Compoziție – Ritmul mării* (cca 1926)

Descopăr

Compoziția decorativă se referă la organizarea elementelor artistice pe o structură concepută pentru punerea în valoare a motivelor ornamentale. Sursele de inspirație pentru compunerea lucrărilor decorative sunt diverse: de exemplu, **geometria** (puncte, linii, forme geometrice), **flora**, **fauna**, **figura umană** și **peisajul**. Compozițiile decorative sunt folosite pentru decorarea interioarelor, a obiectelor de uz cotidian sau a spațiilor publice. Acestea sunt cunoscute ca arte decorative, îndeplinind atât un rol practic, cât și unul estetic.

Tipuri de artă decorativă

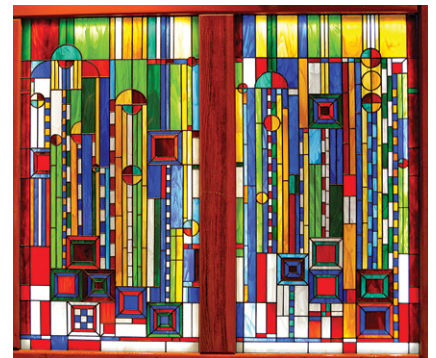
Arta murală include picturi decorative, mozaicuri și vitralii care decorează spațiile interioare și exterioare, pentru definirea identității estetice a acestora.

Pictură decorativă

Mozaic

Vitraliu

▶ **Artele focului** (ceramica, prelucrarea sticlei și a metalului) implică folosirea focului în procesul de creație, pentru arderea, topirea sau turnarea materialelor.

Ceramică decorată

Sticlă decorativă

Metal decorativ

▶ **Artele textile** (tapiseria, broderia și imprimeul) tehnici de decorare care implică țesere cu fire textile, coasere sau brodare și imprimare pe materiale textile.

Tapiserie

Broderie

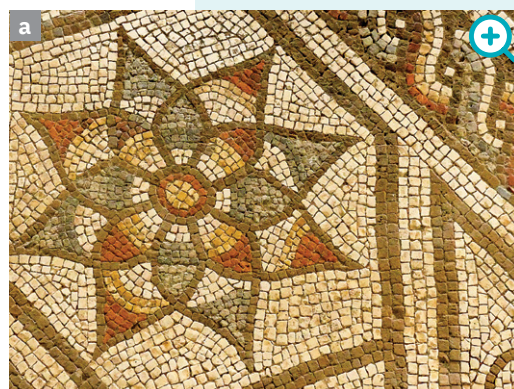
Imprimeu

Primele exemple de compoziții decorative pot fi găsite în artefactele antice, cum ar fi frescele sau mozaicurile egiptene și romane, care prezentau motive inspirate din natură și motive geometrice (fig. a).

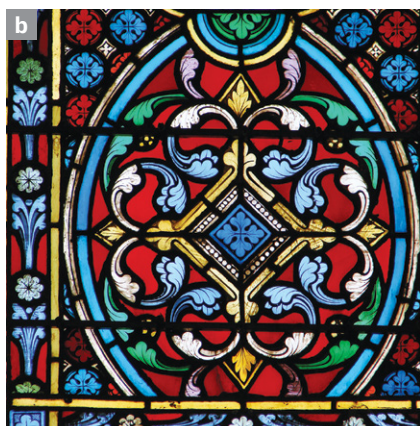
În perioada medievală, compozițiile decorative au fost strâns legate de arta religioasă, prin manuscrise ilustrate cu miniaturi și vitralii elaborate pentru catedrale (fig. b).

Renașterea a adus o abordare mai echilibrată și simetrică a compoziției decorative (fig. c).

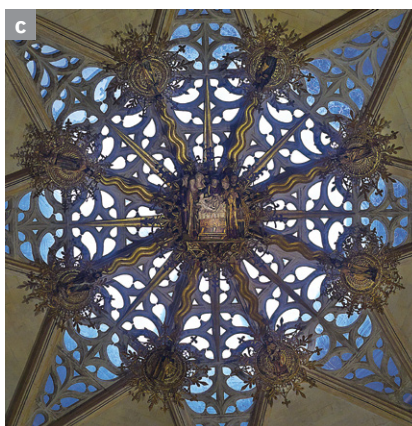
În perioadele baroc și rococo, compozițiile decorative au devenit mai elaborate, prin stucaturi în relief și sculpturi ornamentale aplicate arhitecturii palatelor și a bisericilor (fig. d).

Mozaic din Villa Romana, Bignor, Anglia

Vitraliu din Catedrala Saint-Étienne – detaliu, Meaux, Franța

Cheie de boltă din Catedrala Sfânta Maria, Burgos, Spania

Balcon cu detalii decorative, Palatul Potocki, Ucraina

În secolul al XIX-lea, mișcările artistice, precum Art Nouveau, au adus o schimbare în compozițiile decorative, introducând linii fluide și motive organice (fig. e).

Între anii 1920 și 1930, Art Déco a influențat compozițiile decorative prin geometrizarea și stilizarea motivelor ornamentale, reflectând modernismul epocii (fig. f).

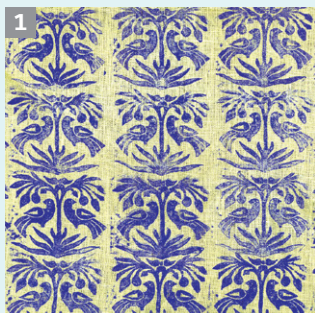
Balcon cu motiv decorativ în stil Art Nouveau

Motiv decorativ din metal în stil Art Déco

+ În contradicție cu industrializarea, mișcarea Arts and Crafts promovează meșteșugurile tradiționale, iar compozițiile se caracterizează prin simplitate și atenție la detalii (fig. g).

În secolul al XX-lea, compozițiile decorative au evoluat odată cu mișcările moderne și contemporane, îmbinând estetica tradițională cu experimentarea și abordările abstracte (fig. h).

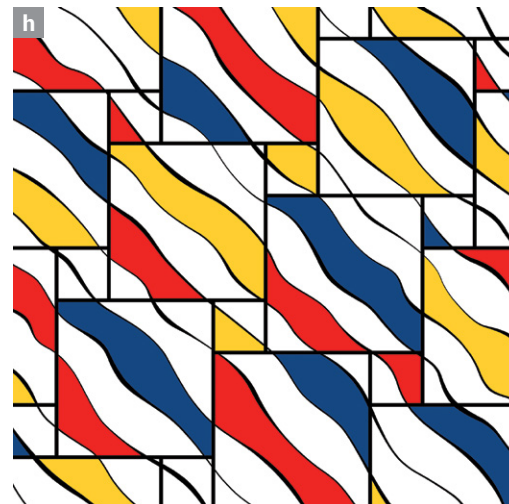
1
Țesătură de in, cu motiv decorativ repetitiv

2
Motiv decorativ ilustrat

William Morris, *Schița unui tapet cu motive florale* (1862)

Motiv decorativ inspirat de picturile lui Piet Mondrian

Astăzi, compoziția decorativă continuă să ofere provocări și prilejuri pentru inovație și redefinire a esteticii valorilor contemporane.

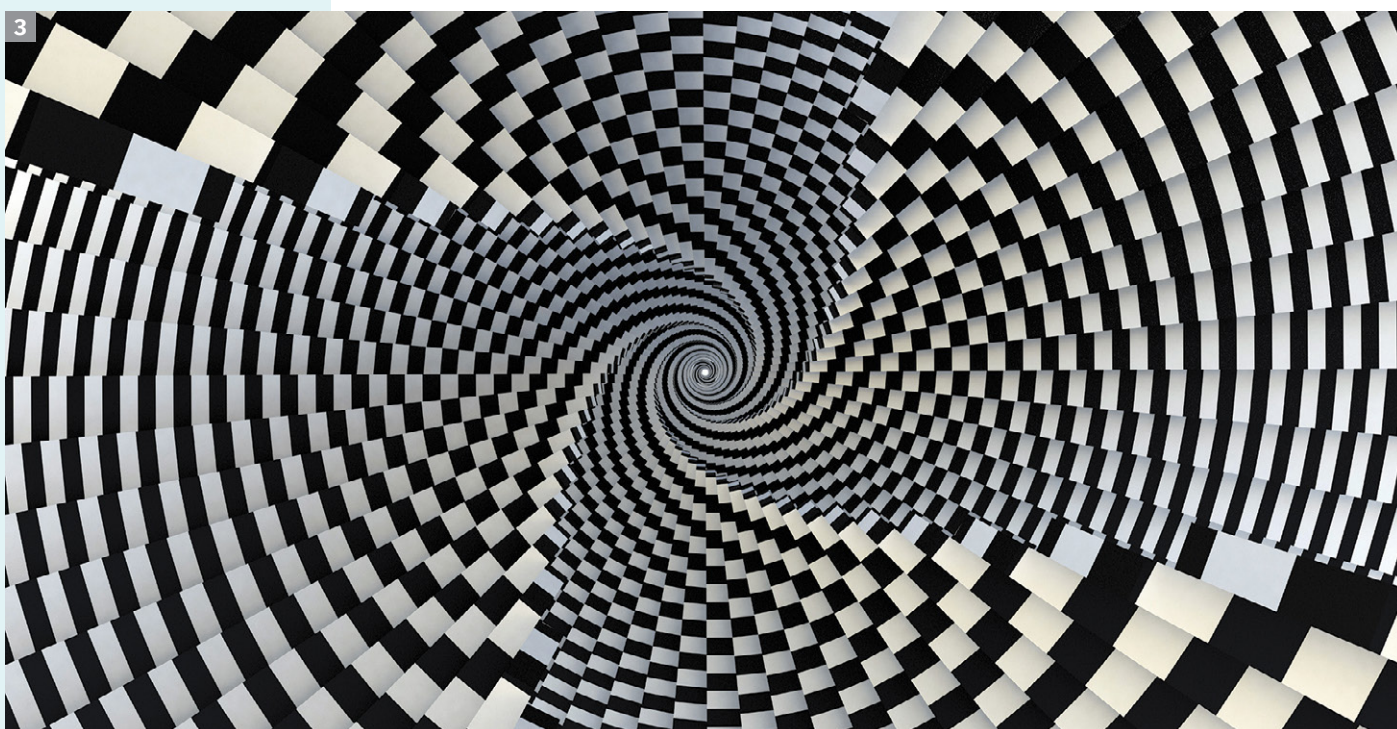
+ Principii decorative

Organizarea unitară și armonioasă a elementelor unei compoziții decorative se bazează pe principii compoziționale.

Repetiția este un procedeu de compunere a elementelor sau a motivelor decorative, ținându-se seama de regularitatea sau neregularitatea intervalelor dintre ele (fig. 1).

Alternanța este o succesiune de cel puțin două elemente diferite ca formă, mărime, culoare și poziție (fig. 2).

Gradația presupune trecerea graduală a motivului decorativ prin variații treptate ale valorii, ale culorii, ale dimensiunii și ale texturii (fig. 3).

Iluzie optică

Compoziția decorativă și principiile decorative

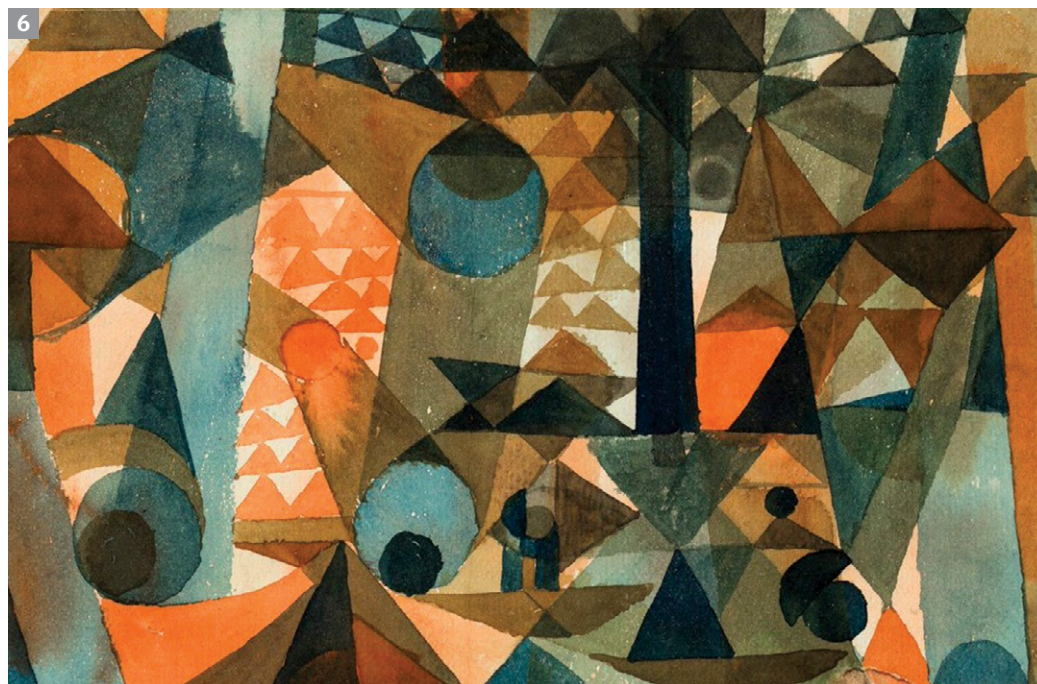
Simetria reprezintă ordine, echilibru și armonie în organizarea unei compoziții decorative. O imagine poate fi simetrică:

- față de o axă (verticală – fig. 4, orizontală, oblică etc.) și presupune o concordanță deplină între cele două jumătăți, astfel încât formele ce există de o parte a axei să se afle în mod identic și în cealaltă parte;
- față de un punct (fig. 5), cu elemente identice dispuse în jurul unui centru geometric.

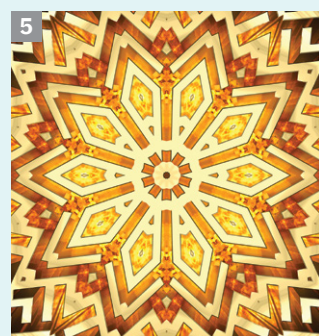
Ritmul este un mod de organizare compozițională în care este recompusă realitatea prin încercarea de redare a mișcării și a continuității în lucrarea decorativă (fig. 6). **Ritmul compozițional** poate varia de la lent la alert, de la mic la mare, de la regulat la neregulat și de la divers la unitar.

Ritmul valorifică structura imaginii, prin desfășurarea elementelor plastice și frecvența cu care ele sunt compuse în spațiul decorativ.

Ritmul presupune, de asemenea, ordine și echilibru rezultat din proporția și dispunerea armonioasă a elementelor compoziționale.

Placă ceramică, Turcia

Artă digitală

Paul Klee, *Translucidități oranj-albastru* (1915)

În concluzie, artele decorative transformă obiectele de zi cu zi, spațiile și ambianța cotidiană, folosind principii compoziționale, pentru a obține imagini vizuale cu un impact estetic plăcut. Culorile, formele, materialele și texturile pot contribui la crearea unui mediu estetic reconfortant. Prin reflectarea valorilor culturale, a tradițiilor și a inovațiilor estetice, artele decorative au însoțit de-a lungul timpului evoluția umană.

Aplic

Identifică în clasa sau în școala ta un spațiu care ar putea fi îmbunătățit estetic.

Elaborează un proiect decorativ, bazat pe principiile enunțate în cadrul lecției. Alege o gamă cromatică potrivită și realizează o lucrare de pictură decorativă, un colaj sau un obiect artistic tridimensional.

Argumentează alegerea făcută și explică modul în care proiectul tău contribuie la îmbunătățirea estetică a spațiului școlar.

Criterii de evaluare și de autoevaluare			
Aplicarea principiilor decorative			
Alegerea unei game cromatice în acord cu spațiul ambiental			
Compunerea echilibrată și armonioasă a elementelor decorative			
Finalizarea și aspectul unitar al proiectului			

Portofoliu

Realizează mai multe schițe pentru decorarea unor obiecte simple din mediul tău ambiental. Adaugă schițele la portofoliu.

Recapitulare

1. Descoperă șapte principii compoziționale ascunse pe verticală, pe orizontală și oblic.

B	O	T	H	C	E	D	U	T	R	D	I	C
P	I	M	R	S	C	E	L	A	C	I	L	G
T	E	P	Â	G	H	U	Ș	L	O	V	T	A
P	E	R	A	L	I	M	R	I	S	E	D	M
A	Ț	S	I	G	L	D	A	B	N	R	U	C
M	V	E	Ș	H	I	G	L	F	D	S	Î	Ț
Â	I	P	E	B	B	N	I	R	O	I	D	U
D	E	G	D	T	R	U	A	D	L	T	E	N
U	V	Î	D	E	U	C	E	Ț	L	A	D	I
S	T	R	U	C	T	U	R	Ă	I	T	Ș	T
L	G	A	O	R	D	O	N	A	R	E	O	A
T	O	P	Ț	B	M	L	E	D	I	P	A	T
M	E	G	A	P	I	R	S	L	B	Ț	I	E

2. Transcrie tabelul de mai jos și așază, în coloana potrivită, caracteristicile specifice compoziției statice și compoziției dinamice.

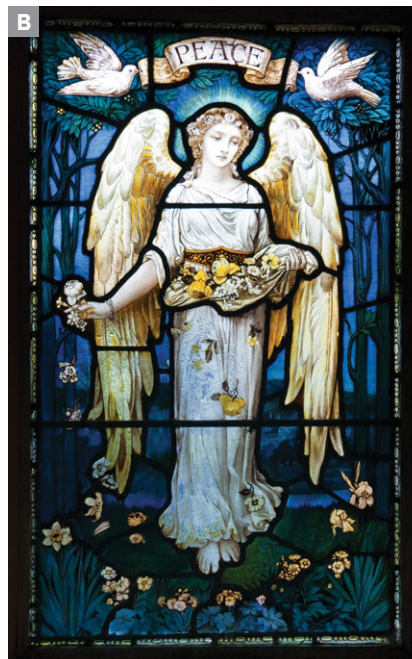
- dispunerea simetrică a elementelor
- rețea de structură formată din linii oblice, frânte, curbe
- contraste de formă, de valoare și de culoare
- ritm regulat
- structură compozițională, dominată de linii verticale și orizontale
- multiple centre de interes

Compoziția statică	Compoziția dinamică

3. Privește imaginile și alege răspunsul corect la întrebările de mai jos.

Clara Driscoll, *Lampă de masă Wisteria* (cca 1902)

William Morris, *Îngerul Păcii* (cca 1900)

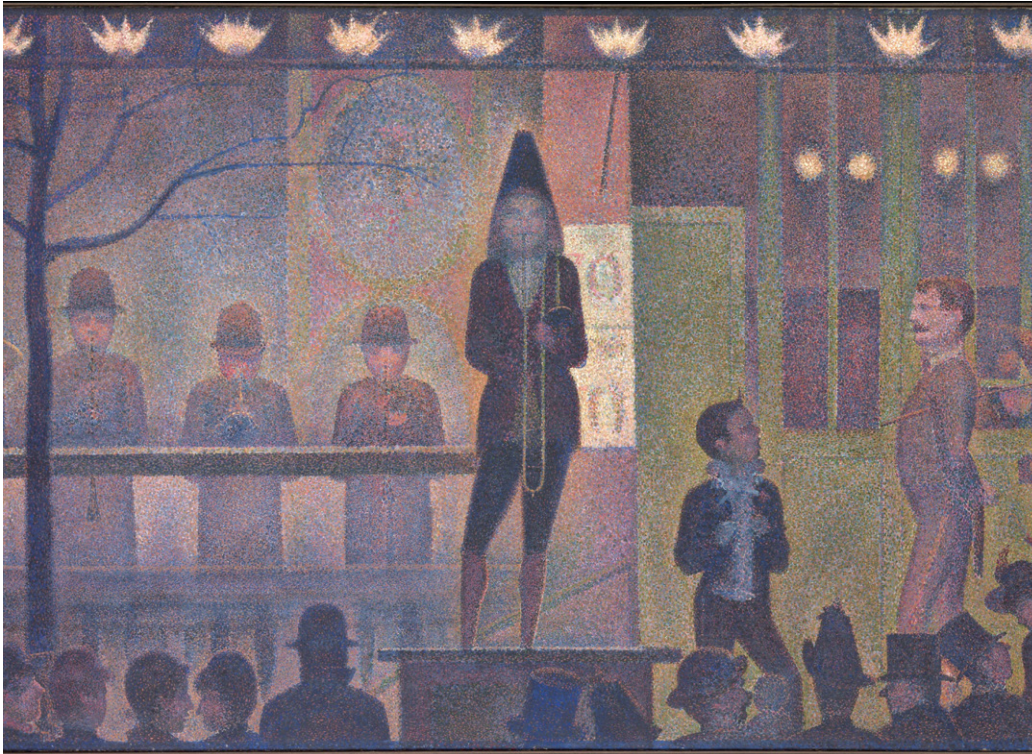
- A. 1.** Care a fost sursa de inspirație pentru această lucrare?
- a. flora; b. fauna; c. motivele geometrice.
- 2.** Cărui tip de artă decorativă îi aparține lucrarea?
- a. arta murală; b. artele focului; c. artele textile.
- B. 1.** Ce principiu decorativ este evidențiat în lucrare?
- a. alternanța; b. gradația; c. simetria.
- 2.** În ce tehnică a artei murale este realizată lucrarea?
- a. vitraliu; b. mozaic; c. pictură.

1. Privește pictura *Parada de circ* de Georges Seurat și rezolvă cerințele.

Punctaje:

- 1 0,5 p. x 8 = 4 puncte
- 2 0,5 p. x 6 = 3 puncte
- 3 0,5 p. x 4 = 2 puncte

Se acordă 1 punct din oficiu.
Total: 10 puncte

Georges Seurat, *Parada de circ* (1887-1888)

- Ce fel de linii predomină în structura compozițională a lucrării (verticale, orizontale, oblice, curbe etc.)?
 - Scrie două observații legate de organizarea sau așezarea elementelor (personaje, lumini, copac, fundal etc.) din lucrare.
 - Scrie două constatări legate de cromatica lucrării.
 - Care este centrul de interes al lucrării?
 - În ce tip de compoziție se încadrează lucrarea?
 - Ce sentiment îți transmite lucrarea?
2. Citește și transcrie în caiet enunțurile de mai jos. Menționează pentru fiecare dacă este adevărat sau fals.
- a. Repetiția, alternanța și gradația sunt principii ale compoziției decorative.
 - b. Ritmul se referă la împărțirea compoziției în două părți egale față de o axă verticală sau orizontală.
 - c. Ritmul este deseori folosit în compoziția dinamică.
 - d. Compoziția dinamică poate avea unul sau mai multe centre de interes.
 - e. Contrastele cromatice ajută la punerea în valoare a centrelor de interes.
 - f. Compoziția dinamică sugerează calm, echilibru și stabilitate.
3. Inspiră-te din zona sau regiunea în care locuiești și alege 3-5 elemente reprezentative pentru aceasta (de exemplu, o plantă specifică, un instrument, o personalitate marcantă născută acolo etc.).

Desenează, pentru fiecare element ales, câte un simbol (stilizat, geometric).

Realizează o compoziție decorativă cu aceste simboluri, folosind cel puțin două principii decorative. Pentru aceasta, ghidează-te după criteriile de mai jos.

- realizarea simbolurilor pentru fiecare element reprezentativ pentru zona și comunitatea locală;
- realizarea compoziției decorative;
- folosirea a două principii decorative în compoziție;
- finalizarea și aspectul unitar al lucrării.

Prezintă-le colegilor tăi lucrarea finală. Expune împreună cu colegii lucrările voastre în clasă. Privește compozițiile realizate și remarcă elementele comune.

Promovarea artei și a meșteșugurilor tradiționale românești

Studiul de caz este o metodă de cercetare și de analiză care implică o **investigație** detaliată asupra unei probleme sesizate. Un studiu de caz oferă o înțelegere aprofundată a temei și permite cercetarea și examinarea contextului în care aceasta se desfășoară.

Etape de realizare a unui studiu de caz

1. Stabilirea temei: *Promovarea artei și a meșteșugurilor tradiționale românești*
2. Identificarea problemei:

În mediul urban, într-o clasă de elevi din ciclul gimnazial, s-a constatat diminuarea interesului pentru arta și meșteșugurile tradiționale românești, o tendință cauzată de schimbările sociale și economice din societate. Una dintre cauze ar putea fi expunerea prelungită la ecrane și accesul facil la obiectele produse industrial, în detrimentul celor artizanale.

Care este atitudinea față de meșteșugurile tradiționale în clasa ta? Formați echipe de câte 4-5 elevi și propuneți câte o soluție de creștere a interesului pentru aspectele culturale ale artei tradiționale.

3. Descrierea problemei:

Arta și meșteșugurile tradiționale românești, precum pictura icoanelor pe sticlă, olăritul, țesutul și sculptura în lemn, sunt în pericol de a se pierde. Elevii dintr-o clasă gimnazială din mediul urban manifestă un interes diminuat pentru arta și meșteșugurile tradiționale. Un studiu de caz dedicat acestora constituie un prilej de a le redescoperi și de a le promova.

4. Prezentarea contextului:

Schimbările sociale actuale (de exemplu, accesul ușor, prin intermediul internetului, la produse culturale internaționale, migrația populației către marile așezări urbane) au dus la o scădere a transmiterii meșteșugurilor tradiționale de la o generație la alta, afectând astfel aprecierea și practicarea acestora.

5. Identificarea riscurilor: reducerea cunoașterii, păstrării și a transmiterii meșteșugurilor tradiționale; pierderea identității culturale.

6. Implicarea activă:

- Implementarea unor evenimente și proiecte școlare pe această temă, în care să se implice cât mai mulți elevi;
- Organizarea de ateliere practice cu artizani și meșteri tradiționali locali;
- Realizarea unor expoziții și târguri periodice pentru expunerea creațiilor elevilor.

7. Finalizarea studiului de caz:

- Creșterea interesului și a nivelului de implicare ale elevilor în arta și meșteșugurile tradiționale;
- Dezvoltarea abilităților practice în cadrul atelierelor;
- Crearea unei legături între elevi și artizanii sau meșteșugarii locali.

Fișă de autoevaluare

Criterii	Da	Parțial	Nu
Am respectat subiectul studiului de caz.			
Am cerut ajutor sau clarificări atunci când am avut nevoie.			
Am colaborat cu ceilalți colegi din echipă.			
Am realizat creații de artă populară.			
Am participat la evenimente și expoziții de artă populară.			
Am fost implicată/implicat în formularea și prezentarea concluziilor studiului de caz.			

Fișă de observare a activității și a comportamentului elevilor

Criterii	😊	😐	😞
Participarea la identificarea problemei			
Implicarea în dezbateri și analiză			
Realizarea creațiilor de artă populară			
Contribuția la realizarea evenimentelor și proiectelor culturale			
Aportul personal adus la prezentarea informațiilor, a rezultatelor și a concluziilor			
Comunicarea și cooperarea în echipă			

În concluzie, studiul de caz are un impact pozitiv asupra promovării artei și a meșteșugurilor tradiționale românești în rândul elevilor. Implicarea lor activă și colaborarea cu creatorii locali contribuie la revitalizarea acestor meșteșuguri și la întărirea identității culturale. Astfel de proiecte ajută la consolidarea legăturii dintre trecut și prezent, susținând diversitatea și autenticitatea artei tradiționale în contextul societății contemporane.

U4

Evoluția artei românești

Studiu de caz

56

Promovarea artei și a meșteșugurilor tradiționale românești

Lecția 1

58-59

Preistorie. Antichitate. Evul Mediu

Lecția 2

60-61

Renaștere. Baroc. Romantism. Realism

Lecția 3

62-63

Modernismul românesc în pictură

Lecția 4

64-65

Modernismul românesc în sculptură și în arhitectură

Lecția 5

66-67

Postmodernismul și contemporaneitatea

Recapitulare

68

Evaluare

69

Recapituluz

Conform periodizării consacrate, istoria omenirii se împarte în două ere cronologice: cea de dinainte de Hristos (sau înaintea erei noastre) și cea de după Hristos (sau era noastră). Preistoria, marcată de evoluția omului primitiv, este perioada cea mai lungă din istoria umanității (aproximativ 3 milioane î.H. - 3300 î.H.). Acest interval de timp cuprinde: epoca pietrei (paleoliticul, mezoliticul, neoliticul), epoca bronzului și epoca fierului. Primele forme de organizare socială și de manifestare artistică au apărut pe teritoriul Europei, în perioada paleolitică.

Dicționar de artă

vestigiu – fragment al unui obiect sau probă materială din trecut, care are importanță culturală și documentară

etnogeneză – proces de formare a unui popor

absidă – încăpere semicirculară, destinată altarului în bisericile creștine

program iconografic – (cu referire la pictura bisericească) plan de ordonare coerentă a reprezentărilor religioase

teritoriul carpato-danubiano-pontic – teritoriul cuprins între râurile Tisa și Nistru, fluviul Dunărea și Marea Neagră

Conexiune

Imaginea alăturată prezintă un fragment dintr-o bancnotă de 200 de lei. Recunoști statueta reprodușă pe aceasta? Din ce cultură primitivă face parte? De ce crezi că s-a emis o hârtie-monedă cu reproducerea acestei statuete?

Descopăr

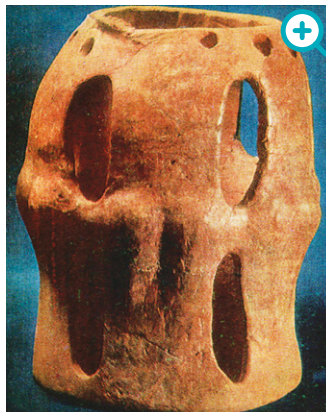
Preistorie

Teritoriul României, conform atestărilor arheologice, a fost locuit încă de la începutul epocii de piatră. Astfel, preistoria României este cuprinsă aproximativ între anii 1 800 000 și secolul al III-lea î.H. Primele artefacte paleolitice (statuete, instrumente muzicale de suflat, picturi rupestre), scoase la lumină de cercetători, dovedesc preocuparea comunităților primitive pentru aspectele spirituale și religioase ale vieții. Culturile neolitice, cum ar fi: Starčevo-Criș (Transilvania), Vinca-Dudești (Banat, Oltenia, Muntenia), Hamangia (Dobrogea) și Cucuteni-Tripolie (Moldova), demonstrează existența unor civilizații gentilice evolute, care s-au succedat în timp pe întreg teritoriul carpato-danubiano-pontic. Reprezentativă pentru această perioadă este ceramica de Cucuteni (secolele VI-III î.H.), de diverse forme, decorată cu motive meandrice în spirală, incizate și trasate în culori (roșu, alb, negru).

În cadrul epocilor de bronz și de fier, pe lângă răspândirea treptată a prelucrării metalelor (aramă, cupru, bronz, fier, aur, argint), se constată producerea unor importante transformări sociale, datorate invaziei popoarelor indo-europene. Semnificativ este procesul de indo-europenizare a populațiilor din sud-estul Europei și de formare a neamului tracic, din care descinde poporul geto-dac.

Ceramică din cultura Cucuteni

Hora de la Frumușica – ceramică din cultura Cucuteni

Gânditorul din Târpești – ceramică din cultura Cucuteni

Antichitate

Geneza etnică a dacilor, constituirea regatului dacic și romanizarea Daciei marchează perioada antică (450 î.H. - 271 d.H.) din istoria României.

Arhitectura geto-dacică se remarcă mai cu seamă în domeniul arhitecturii militare. Vestigiile mai multor cetăți fortificate, situate pe întreg teritoriul regatului, demonstrează înalta știință a construcțiilor unor sisteme de apărare întărite. Un exemplu edificator este cetatea **Sarmizegetusa Regia**, care, pe lângă funcția militară (capitală a Daciei), a avut și rolul de centru cultural-religios.

Ceramica, răspândită în tot arealul cultural al Daciei, se distinge printr-o mare diversitate de forme și decorațiuni, de la o regiune la alta, integrând variate tehnici și elemente decorative de influență externă. Produsă la roata de olărit, ceramica din perioada de apogeu a culturii geto-dacilor este pictată cu motive geometrice, vegetale sau zoomorfe, în nuanțe de brun și de roșu.

Colonizarea romană a Daciei (106-271 d.H.) a determinat un fenomen de profundă transformare a comunităților geto-dacice. Din punctul de vedere al istoriei artei, aportul culturii

DOUĂ SUTE

și al civilizației romane este relevant în domeniile arhitecturii militare, urbane și edilitare ale artelor decorative, ceramicii și ale sculpturii monumentale.

Sanctuarele de la Sarmizegetusa Regia (secolul I î.H.)

Ruinele amfiteatrului de la Sarmizegetusa Ulpia Traiana (secolul II d.H.)

Apolodor din Damasc, Columna lui Traian (113 d.H.) – fragment reprezentând podul lui Traian peste Dunăre

Tropaeum Traiani (secolul II d.H.), mausoleul de la Adamclisi

▶ Evul Mediu

După retragerea armatei și a administrației romane din Dacia, în contextul invaziilor populațiilor migratoare, se înființează statele feudale românești. Componentă crucială a fenomenului de etnogeneză a poporului român, creștinismul a marcat decisiv evoluția artei medievale românești.

Arta Evului Mediu (secolele III-XVI d.H.), dominată de arhitectura militară și de cea bisericască, are un curs diferit de la o regiune la alta și se dezvoltă sub influența artei occidentale sau a artei bizantine. Bisericile fortificate, construite în stil romanic și gotic, sunt specifice arhitecturii din Transilvania. Pentru Țara Românească, reprezentativă este arhitectura bisericască realizată în stil muntenesc, pe baza unui plan longitudinal cu trei abside (plan **triconc**). Emblematic pentru arhitectura din Moldova, bisericile mănăstirilor sunt create prin îmbinarea stilului bizantin cu elemente arhitectonice de tip gotic. Particularitatea și unicitatea stilului moldovenesc sunt determinate de originalitatea programului iconografic, pictat în frescă pe zidurile exterioare ale edificiului eclezial.

▶ Prin apariția stilurilor autohtone, s-a creat premisa formării unei culturi artistice cu specific românesc.

Biserica fortificată din Biertan (secolele XV-XVI), Transilvania

Biserica Mănăstirii Cozia (sec. XIV), Țara Românească

Biserica Mănăstirii Voroneț (1488), Moldova

▶ Aplic

Lupul cu trup de șarpe reprezintă stindardul dacilor, un simbol al unirii și al chemării la luptă. Gândește-te la o versiune nouă a acestuia.

Schițează diferite variante, apoi alege una dintre ele și realizează un stindard, folosind colajul ca tehnică și următoarele materiale de lucru: un suport de carton, coli de hârtie diferit colorate, lipici și foarfecă.

Realizează o fotografie de grup împreună cu colegii tăi și cu stindardele voastre finalizate.

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Schițarea diferitelor variante de stindard			
Folosirea materialelor tehnicii colajului			
Asamblarea și finalizarea stindardului			

Portofoliu

Documentează-te despre tehnica frescei folosită în pictura exterioară a bisericilor din nordul Moldovei. Alege un monument reprezentativ și realizează o fișă de prezentare, la care să adaugi imagini despre pictura exterioară a acestuia. Adaugă fișa la portofoliu.

Renaștere. Baroc. Romantism. Realism

Recapitulerez

În perioadele istorice cuprinse între secolele XIV și XIX, Europa este marcată de profunde transformări sociopolitice și culturale. **Renașterea** (sec. XIV-XVI) se definește drept perioada de afirmare a umanismului și reprezintă începutul epocii moderne.

Barocul (sec. XVI-XVII) se concretizează, ca orientare artistică, într-un stil fastuos, care glorifică creștinismul catolic.

Clasicismul (sec. XVII-XVIII) se remarcă printr-un amplu curent literar-artistic a cărui orientare este revalorizarea trecutului antic, printr-un stil sobru și riguros.

Romantismul (sec. XVIII-XIX) se evidențiază printr-o concepție estetică nouă, fondată pe exprimarea subiectivității creatoare.

Realismul (sec. XIX) se distinge drept un curent artistic cu un caracter critic, care se rezumă la reprezentarea veridică, neidealizată, a realității.

Conexiune

Citește următoarele versuri ale lui Mihai Eminescu:

„La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.”

Fragment din poezia *La steaua*

Ce stare emoțională îți transmit acestea?

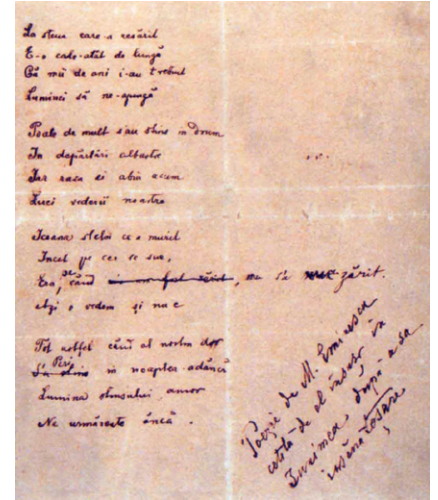
Descopăr

Curentele literar-artifice de origine occidentală au pătruns diferențiat și cu întârziere în spațiul cultural al țărilor române din perioada secolelor XVII-XIX.

+ Renașterea și barocul

Aflată sub dominația politică a Imperiului Habsburgic, Transilvania a fost supusă direct influențelor umanismului renescentist, ale catolicismului baroc și ale iluminismului clasic. În domeniile arhitecturii, picturii și artelor decorative, realizările artistice au caracter eclectic, provincial, fiind predominant baroce. În același timp, domnitorii din Țara Românească și Moldova abordează o altă politică de stat și își întăresc autonomia administrativă față de Imperiul Otoman, asigurându-și condițiile optime dezvoltării unei culturi autohtone. Un strălucit exemplu în acest sens este Constantin Brâncoveanu, domn al Țării Românești (1688-1714), care, prin activitatea sa de ctitor, creează o școală de arhitectură *palațială* și bisericească, cu specific românesc.

Caracteristica principală a stilului arhitectural brâncovenesc este integrarea armonioasă a elementelor de inspirație renescentistă sau barocă într-un ansamblu unitar de tradiție locală. Edificiile de cult sau de curte domnească, reprezentative pentru arta brâncovenească, sunt Mănăstirea Horezu și Palatul Mogoșoaia. Un aport considerabil la întregirea artei brâncovenești și la realizarea specificului românesc l-au avut zugravii locali, cum este cazul pictorului Pârvu Mutu (1657-1735).

Manuscrisul poeziei *La steaua* de Mihai Eminescu (1883), Muzeul Național al Literaturii Române

Palatul Mogoșoaia, București

Biserica Mănăstirii Horezu (1693), Vâlcea

Mănăstirea Horezu (1690-1693) – elemente decorative

Pârvu Mutu, *Autoportret* (1699), Biserica din Bordești, Vrancea

Palatul Brukenthal, Sibiu

Mănăstirea Horezu (1694) – frescă

Romantismul

Preocuparea centrală a romantismului din Principatele Române (secolul XIX) a fost afirmarea politică a națiunii prin deșteptarea conștiinței de unitate a tuturor românilor și eliberarea teritoriilor românești de sub dominație străină. Revoluția de la 1848 a declanșat procesul de formare a statului unitar român. Susținut în literatură de scriitorii mișcării revoluționare, idealul identității naționale este expus și în manifestările de artă plastică. Domeniu reprezentativ pentru arta romantică, pictura are un caracter patriotic. Participat activ la fenomenul de emancipare populară, pictorul Constantin Daniel Rosenthal evocă trecutul istoric și glorioasă voința de libertate a neamului românesc prin tabloul alegoric *România revoluționară*.

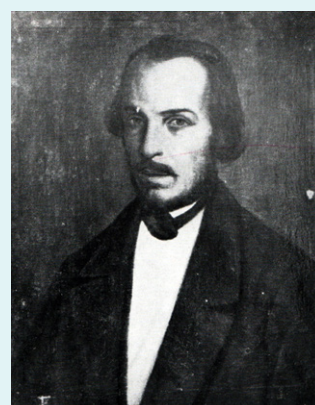
În contextul transformărilor sociopolitice care au precedat Marea Unire din 1918, influența târzie a ideilor de factură romantică se recunoaște în maturitatea poetică a lui Mihai Eminescu și se regăsește în tematica realismului literar-artistic.

Constantin Daniel Rosenthal, *România revoluționară* (1850), Muzeul Național de Artă al României, București – ulei pe pânză

Barbu Iscovescu, *Român plăeș din Banat*

Ion Negulici, *Portretul lui Nicolae Bălcescu* (1845)

Realismul

Curentul realismului (a doua jumătate a secolului al XIX-lea) s-a consacrat în literatura și în arta românească într-o perioadă de emancipare națională, când aspirațiile politice s-au îmbinat cu drepturile și libertățile sociale. Preluând spiritul romantic, o pleiadă de literați, istorici, filozofi și artiști s-a orientat către evidențierea, descrierea și redarea veridică a realității românești. Artele plastice au avut o contribuție majoră la punerea în valoare a specificului național și la crearea imaginii de identitate națională. Arhitectura sfârșitului de secol XIX se distinge prin crearea stilului **neoromânesc**, bazat pe arhitectura brâncovenească, de inspirație autohtonă.

În pictură, semnificativ este faptul că artiști cu diverse viziuni stilistice (clasice, neoclasice-academice sau impresioniste) au adoptat tematica realistă a satului și au făcut din existența simplă a țaranului o emblemă a culturii românești.

Theodor Aman, *Hora de la Aninoasa* (1890) – ulei pe pânză

Gheorghe Tattarescu, *Muntean* (1868)

Gheorghe Tattarescu, *Munteanca* (1868)

Nicolae Grigorescu, *Hanul de la Orășii*

Aplic

Citește integral versurile imnului național. Selectează un fragment sugestiv pentru tine și realizează, pe o foaie A4, o ilustrație reprezentativă într-o tehnică grafică la alegere: creion grafit, cărbune sau peniță-tuș. Înainte de a finaliza lucrarea, schițează diverse variante de ilustrare a fragmentului ales.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Selectarea fragmentului de text			
Schițarea variantelor de ilustrare			
Folosirea unei tehnici grafice			
Redarea vizuală (ilustrarea) a fragmentului ales			

Nicolae Grigorescu, *Țărancă cu maramă*

Recapituluz

Arta modernă europeană corespunde perioadei cuprinse între lansarea curentului impresionist (a doua jumătate a secolului al XIX-lea) și apariția primelor tendințe postmoderne (a doua jumătate a secolului al XX-lea).

Modernismul marchează o ruptură de arta tradițională și se caracterizează printr-un permanent spirit novator, refuzând normele artistice consacrate.

Din succesiunea curentelor moderniste, apărute la nivel european, fac parte: impresionismul, simbolismul, postimpresionismul, divizionismul, fovismul, expresionismul, cubismul, futurismul, Art Nouveau, abstracționismul, suprarealismul, constructivismul, dadaismul, noua obiectivitate și pop-art.

Arthur Verona, *Vas cu flori* – ulei pe pânză

Nicolae Tonitza, *Fetița pădurarului* (1924) – ulei pe pânză

Conexiune

Opera lui Nicolae Grigorescu a fost, pentru pictorul Ștefan Luchian, o excelentă sursă de inspirație și un model demn de urmat.

Privește imaginile de mai jos și remarcă asemănările și deosebirile dintre ele.

Nicolae Grigorescu, *Casa pictorului de la Câmpina* (1894) – ulei pe pânză

Ștefan Luchian, *Peisaj cu case de țară* – ulei pe pânză

Descopăr

Desfășurat în perioada cuprinsă între sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea, **modernismul românesc** se definește drept o amplă mișcare culturală de sincronizare cu tendințele avangardiste ale curentelor literar-artistice occidentale. Generații succesive de tineri artiști, întorși de la studiile din străinătate, adoptă spiritul progresist al avangardelor moderniste și creează, în țară, un climat artistic dinamic.

Deschiderea *Expoziției artiștilor independenți* (București, 1896) este evenimentul care marchează începutul artei moderne românești. Expozanții, grupați în jurul pictorului Ștefan Luchian, afirmă opoziția lor față de stilul neoclasic promovat de Salonul Oficial și militează pentru o artă liberă. Conștienți de importanța artelor în formarea unei culturi naționale, noua generație de artiști independenți fondează societatea *Tinerimea artistică* (București, 1901), sub patronajul regal al Princesei Maria. Din nucleul artiștilor fondatori au făcut parte: Gheorghe Petrașcu, Ștefan Popescu, Frederic Storck, Ipolit Strâmbu, Kimon Loghi, Constantin Artachino, Nicolae Vermont și Ștefan Luchian.

În expozițiile *Tinerimii artistice* erau prezenți pictori din toată țara, cu lucrări de factură impresionistă sau secesionistă, realizate pe tematica generală a realităților românești, urbane sau rurale. Societatea *Tinerimea artistică*, prin rolul ei catalizator, a reușit să creeze o tradiție românească de pictură, care a culminat cu arta pictorilor interbelici: Nicolae Tonitza, Ștefan Dimitrescu, Camil Ressu, Francisc Șirato, Jean Alexandru Steriadi și Theodor Pallady.

Gheorghe Petrașcu, *Interior cu divan galben* (1938) – ulei pe pânză

Ipolit Strâmbu, *Femeie brodată în grădina* (1914) – ulei pe pânză

Ștefan Dimitrescu, *Tătari* (1927-1932) – ulei pe pânză

Mișcarea artistică de avangardă, produsă în perioada interbelică (1922-1938), constituie etapa de apogeu al modernismului românesc și stadiul culminant al sincronizării cu arta occidentală. Avangardismul autohton, lansat simultan în literatură și în arta plastică, se caracterizează prin respingerea tradiției consacrate și prin libera experimentare a unor noi modalități de exprimare literar-artistică.

➕ Evoluția picturii românești de avangardă s-a desfășurat, în timp, sub influența expresionismului, a constructivismului, a dadaismului și a suprarealismului. Personalitățile marcante ale avangardei românești sunt: Tristan Tzara – promotorul internațional al mișcării Dada – și Victor Brauner – unul dintre cei mai reprezentativi pictori ai curentului suprarealist.

Nicolae Vermont,
Cu rufele la râu –
ulei pe pânză

Aplic

Încă de la începutul carierei sale, Victor Brauner și-a denumit picturile *pictopoezii*. Acestea reprezintă imagini suprarealiste, concepute liber, asemenea versurilor dadaiste. Caută, accedând internetul, mai multe pictopoezii suprarealiste semnate de Victor Brauner.

1. Citește versurile de mai jos de Tristan Tzara și realizează un poem în stilul indicat. Decupează, în mod aleatoriu, 11 cuvinte dintr-un articol (de exemplu, un ziar sau o revistă). Așază-le într-un vas sau într-un săculeț, extrage cuvintele pe rând, apoi notează-le în ordinea extragerii lor. Citește-le colegelor/colegilor poezia obținută.

„Pentru a face o poezie dadaistă,
Luați un ziar.
Luați o pereche de foarfeci.
Alegeți din ziar un articol care să aibă lungimea pe care vreți să o dați poeziei voastre.
Decupați articolul.
Tăiați cu grijă toate cuvintele care formează respectivul articol și puneți toate aceste articole într-un săculeț.
Agitați-l încetisor.
Scoateți cuvintele unul după altul, dispunându-le în ordinea în care le veți extrage.
Copiați-le cuviincios. Poezia vă va semăna.
Și iată-vă un scriitor infinit de original și înzestrat, cu o sensibilitate încântătoare, deși, se înțelege, neînțeleasă de oamenii vulgari.”

Tristan Tzara, *Ca să faceți un poem dadaist*

2. Ilustrează poemul compus, pe o foaie A4, astfel încât să obții o *pictopoezie* suprarealistă, folosind creion grafit și acuarelă.

Criterii de evaluare și de autoevaluare	😊	😐	😞
Decuparea și transcrierea cuvintelor, pentru realizarea poemului dadaist			
Ilustrarea poemului și obținerea <i>pictopoeziei</i>			
Folosirea tehnicii mixte de grafică (creion și acuarelă)			
Finalizarea lucrării și aspectul său unitar			

Robert Delaunay, *Portretul lui Tristan Tzara* (1923) – ulei pe pânză

Victor Brauner, *Suprrealistul* (1947), Muzeul Peggy Guggenheim, Veneția, Italia – ulei pe pânză

Dicționar de artă

sincronizare – desfășurarea simultană a două sau mai multe acțiuni, fapte, evenimente sau fenomene

avangardă – mișcare literară, artistică etc., care, prin noutățile aduse, anunță o schimbare majoră

factură – aspect exterior specific unei opere de artă plastică

a cataliza – (despre un fenomen) a provoca o reacție prin simpla prezență sau prin intervenția sa

apogeu – punct culminant în dezvoltarea unui fenomen, a unei acțiuni

Modernismul românesc în sculptură și în arhitectură

Recapitulare

Modernismul românesc a fost o mișcare culturală amplă, desfășurată între sfârșitul secolului al XIX-lea și prima jumătate a secolului al XX-lea. În arta plastică, modernismul s-a manifestat drept opoziție la convențiile academice și aliniere la tendințele avangardiste occidentale.

Frederic Storck,
Ciobănaș
(1908)

Ion Georgescu,
Statuia lui Gheorghe Lazăr,
Piața Universității, București

Atelierul sculptorului Constantin Brâncuși, Centrul Național de Artă și Cultură „Georges Pompidou”, Paris, Franța

Conexiune

Ai vizitat vreodată un atelier de creație artistică?

În ce constă diferența dintre un atelier de pictură și unul de sculptură? Care crezi că sunt uneltele de lucru ale unui sculptor? Documentează-te și notează atât denumirea, cât și utilizarea lor.

Edward Steichen, *Atelierul lui Brâncuși* (1920), New York, SUA

Unelte pentru sculptura în piatră

Descopăr

Modernismul românesc în sculptură

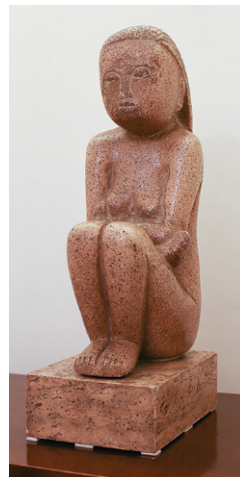
Înființarea Școlilor Naționale de Arte Frumoase la Iași și la București, în anul 1864, a stimulat dezvoltarea învățământului artistic și a contribuit la crearea modernismului românesc. Sub directoratul lui Theodor Aman, sculptorul Karl Storck pune bazele Catedrei de sculptură și începe formarea academică a primelor generații de sculptori ai școlii bucureștene.

Educați în spiritul rigorii neoclasice, personalități precum Ion Georgescu, Dimitrie Paciurea, Frederic Storck, Oscar Han și Gheorghe D. Anghel participă activ la mișcarea de înnoire a sculpturii românești și la realizarea unei culturi naționale moderne. Astfel, la sfârșitul secolului al XIX-lea, apar în spațiile publice ale marilor orașe primele monumente de sculptură, care se înscriu în tematica de gloriificare a unor personaje istorice.

Dacă în manifestările artistice de la începutul secolului al XX-lea artiștii erau preocupați de sculptura statuară, redată realist, în perioada interbelică – apogeul al tendințelor moderniste –, sculptorii s-au orientat către o sculptură a reprezentărilor imaginare. Creator al metaforelor sculpturale, Constantin Brâncuși a redefinit sensul și semnificația sculpturii ca operă de artă modernă, fapt pentru care el este considerat cel mai de seamă exponent al sculpturii moderne universale.

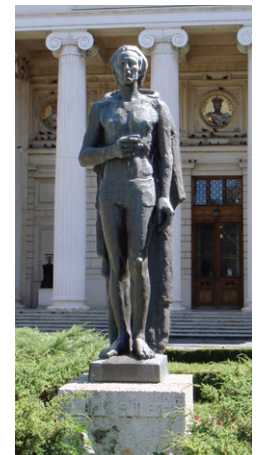
Dimitrie Paciurea,
Gigantul (1906),
Parcul Carol I, București

Constantin Brâncuși,
Cumințenia Pământului
(1907)

Oscar Han, Statuia lui
Mihail Kogălniceanu
(1936), București

Gheorghe Dimitrie
Anghel, Statuia lui
Mihai Eminescu (1963),
București

Modernismul românesc în arhitectură

În contextul dezvoltării marilor centre urbane din România, arhitectura, îndeosebi cea civilă, are un rol determinant în modernizarea accelerată a spațiului public-administrativ și a spațiului privat-rezidențial.

Arhitecți importanți, precum Alexandru Orăscu, Duiliu Marcu, George Matei Cantacuzino, Grigore Cerchez, Petre Antonescu, Horia Creangă și Octav Doicescu, s-au implicat în conceperea

Modernismul românesc în sculptură și în arhitectură

unor planuri de sistematizare urbană, în proiectarea sediilor unor instituții (de învățământ, bancare, guvernamentale etc.) și în construirea unor imobile de locuit (palate, hoteluri, blocuri sau case familiale).

▶ Arhitectura perioadei cuprinse între sfârșitul secolului al XIX-lea și mijlocul secolului al XX-lea se caracterizează prin **eclectism stilistic**. Coexistența și confluența mai multor stiluri arhitectonice (clasic, baroc, neoclasic, Art Nouveau/secesiunea vieneză, bauhaus, neoromânesc) în același timp și spațiu creează imaginea unui cadru urban dinamic, variat și în continuă transformare.

Universitatea din București (1857-1869), arhitect Alexandru Orăscu – stil clasic, fotografie de epocă (1921)

Palatul CEC (1897-1900), arhitect Paul Gottereau, București – stil eclectic

Palatul Administrativ din Craiova (1907-1913), arhitect Petre Antonescu – stil neoromânesc

Palatul Victoria (1937-1952), arhitect Duiliu Marcu, București – stil neoclasic

Aro Palace (1937-1938), arhitect Horia Creangă, Brașov – stil bauhaus

Palatul Culturii din Târgu Mureș (1911-1913), arhitecți Marcell Komor și Dezső Jakab – stil Art Nouveau/secesiunea vieneză

Aplic

Ce tip de construcție ți-ar plăcea să proiectezi în localitatea ta?

Realizează o machetă arhitecturală, parcurgând etapele enumerate mai jos.

1. Schițează imaginea clădirii.
2. Construiește macheta clădirii, respectând schița inițială.
3. Folosește materiale dure și rezistente pentru structura de bază a clădirii (de exemplu, pereți, stâlpi, acoperiș), precum: bețișoare de lemn, plăci de carton (*mousse*) sau de mucava.
4. Aplică materiale ușor maleabile (șervețele, hârtie, foaie de calc sau pastă de modelaj) pentru a completa lucrarea cu detaliile care lipsesc (geamuri, pervaz, model în relief).

Dicționar de artă

stil eclectic – stil bazat pe îmbinarea de elemente preluate din stiluri diferite

machetă – reproducere, de obicei minimizată, a unei lucrări urbanistice, tehnice, a unei opere de artă etc.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

			
Realizarea schiței unei clădiri			
Construirea structurii de bază a machetei			
Atașarea detaliilor			
Definitivarea lucrării și aspectul îngrijit			

Postmodernismul și arta contemporană românească

Recapitulare

Postmodernismul este o mișcare de atitudine intelectuală, apărută ca reacție de opoziție la ideologia progresistă a modernismului. Între anii 1950 și 1960, postmodernismul a avut un impact semnificativ asupra tuturor domeniilor culturale (de exemplu: literatură, filozofie, sociologie, arhitectură, arte plastice, muzică etc.).

Corneliu Baba, *Odihnă la câmp* (1954) – Muzeul Național de Artă al României, București

Constantin Popovici, *Prometeu sau Monumentul Energiei*

Conexiune

Prin ce crezi că se diferențiază o generație de o promoție de an?

Generația culturală cuprinde promoțiile care au absolvit în decursul unui deceniu. Aceștia au un nivel de vârstă apropiat, se formează, de regulă, în cadrul universitar și sunt conectați la un sistem comun de valori culturale.

Descopăr

Postmodernismul în arta românească

La sfârșitul Celui de-Al Doilea Război Mondial, intrarea României în sfera de influență a Uniunii Sovietice a determinat, odată cu instaurarea regimului comunist, o serie de măsuri politice autoritare, prin intermediul cărora partidul-stat putea să dicteze dezvoltarea societății și să controleze evoluția ei socială și culturală.

Urmare a planului de sovietizare a populației, s-a implementat, în spațiul românesc, cultura proletariatului, prin care se promova ideologia marxist-leninistă a comunismului și se institua doctrina realismului socialist. Astfel, întregul domeniu al culturii a fost transformat într-o platformă de propagandă ideologică, iar creatorii, în totalitatea lor, au fost constrânși să adopte programul-directivă de reprezentare a realității comuniste și de glorificare a socialismului.

Temele propagandistice, frecvent abordate în pictura anilor 1950-1960, se referă la cooperativizarea și la mecanizarea agriculturii, la progresele industrializării și la metamorfozarea spațiului urban. În același timp, sculptura are un caracter monumental, comemorativ și este dedicată fie personalităților istorice – pentru cultivarea sentimentului patriotic –, fie grandioaselor realizări ale economiei socialiste. Arhitectura românească, în perioada afirmării realismului socialist, a fost dominată de modelul sovietic al edificiilor grandioase (instituții administrative, blocuri de locuit, cămine culturale, construcții industriale), integrate în proiecte de urbanizare accelerată a localităților.

Artiști formați și consacrați în cadrul modernismului interbelic, precum pictorii Camil Ressu, Henri Catargi, Alexandru Ciucurencu sau Corneliu Baba, sculptorii Boris Caragea, Ion Jalea, Romulus Ladea sau Constantin Popovici și arhitecții Duiliu Marcu, Pompiliu Macovei, Marcel Locar sau Horia Maicu au devenit reprezentanți activi ai realismului postmodern de tip socialist.

Ion Jalea, *sculptură*

Romulus Ladea, *Reprezentanți ai Școlii Ardelene*, Cluj-Napoca

Boris Caragea, *Monumentul lui V.I. Lenin* (1960)

Horia Maicu și Nicolae Bădescu (arhitecți), Combinatul poligrafic „Casa Scânteii” (1950-1955), București

În contextul relaxării politicii interne și externe a statului român, a apărut, în perioada anilor 1970-1980, un fenomen literar-artistic, de atitudine critică la adresa regimului comunist și de racordare la valorile liber exprimate ale postmodernismului internațional.

Tineri creatori, scriitori și artiști nonconformiști adoptă un spirit de frondă față de realismul socialist al culturii oficiale și se raportează polemic la literatura și arta românească consacrată. Generația artiștilor optzeciști este promotoarea noilor tendințe ale artei postmoderne, prin cultivarea artei neoexpresioniste, prin promovarea artei conceptual-minimaliste și prin afirmarea, mai cu seamă, a artei experimentale. Postmodernismul artistic românesc se definește ca o mișcare avangardistă de experimentare a mijloacelor alternative de creație (obiect *ready-made*, instalație, *performance*, foto-video) și de mixare a lor cu posibilitățile plastice de exprimare tradițională (pictură, sculptură, grafică, textile, ceramică).

Exponenți ai manifestărilor artistice subversive, creatori precum Ion Grigorescu, Gheorghe Rasovszky, Rudolf Bone, Dan Mihălțean, Cristian Paraschiv, Mircea Roman, Aurel Vlad, Iosif Király sau Dan Perjovschi au creat un mediu artistic dinamic și interdisciplinar, propice dezvoltării artelor contemporane.

Dan Perjovschi, desene în Biblioteca Națională Tehnică, Praga

Arta contemporană românească

Democratizarea României, ca urmare a evenimentelor istorice din decembrie 1989, reabilitarea drepturilor civile și restaurarea liberei exprimări individuale au generat alinierea inițiativelor artistice românești la orientarea generală a artei vest-europene și americane. În perioada cuprinsă între anii 1990-2020, arta românească admite o dezvoltare fără precedent, adoptă și include toate formele noi de exprimare plastică și participă la fenomenul de globalizare accelerată a artei contemporane.

La nivel național, semnele globalizării se observă în multiplicarea centrelor artistice urbane, în creșterea numărului de organizații, fundații, muzee sau galerii de artă care promovează arta contemporană și în marea diversitate a opțiunilor creative, personale sau de grup.

În arta contemporană românească se disting două direcții artistice, cu evoluții complementare. O primă direcție, tradiționalistă, reprezentată de grupul Prolog și de galeria Catacomba, care preiau proiectul interbelic al specificului național și creează orientarea neoortodoxă, iar a doua direcție, progresistă, semnificativă pentru majoritatea creatorilor care își adaptează în permanență limbajul vizual la actualitatea tendințelor contemporane în artă.

Aplic

Creează un colaj tridimensional postmodern, pe un carton A3, în care să integrezi diferite materiale (de exemplu: hârtie colorată, articole de ziar, imprimeuri textile, pielărie, lemn etc.) de diverse proveniențe (instrumente de uz personal, fragmente de obiecte, jocuri sau jucării etc.). Stabilește compoziția pe suportul-carton și assemblează lucrarea.

Dicționar de artă

ideologie – totalitatea ideilor și concepțiilor care constituie partea teoretică a unui curent, a unui sistem etc.

doctrină – totalitatea principiilor unui sistem politic, științific, religios etc.

propagandă – răspândirea unor idei, teorii, opinii, pentru a le face cunoscute și acceptate, cu scopul de a câștiga adepți

neoexpresionism – formă nouă de artă expresionistă, care vizează intensitatea expresiei

artă conceptuală – tendință în arta contemporană în care primează ideea, concepția operei asupra formei sale concrete

minimalism – curent artistic care promovează creații artistice (pictură, sculptură etc.) reduse la forme esențiale, geometrice

artă experimentală – folosirea, cu caracter experimental, a unor modalități și tehnici noi de realizare a unei lucrări de artă

ready-made – termen care desemnează obiecte obișnuite, „gata făcute”, pe care le prezintă drept opere de artă în afara contextului cotidian

performance – gen de artă care constă în transpunerea în spațiu și mișcare a unei imagini vizuale create de un artist plastic

subversiv – care este împotriva ideilor și a valorilor general acceptate

globalizare – proces de extindere a dimensiunii unui fenomen socioeconomic, politic, cultural la nivelul întregii planete

Recapitulare

1. Transcrie în caiet lista de mai jos și notează, în dreptul fiecărui stil, lucrare sau personalitate, perioada căreia îi aparține.

- Tematica satului și a omului simplu de la țară, ca emblemă a culturii românești
- Ștefan Luchian
- Amfiteatrul de la Sarmizegetusa Ulpia Traiana
- Globalizarea artei
- Stil arhitectural brâncovenesc
- Vasele de ceramică de la Cucuteni
- Constantin Brâncuși
- Experimentarea și mixarea expresiilor plastice
- Biserica Mănăstirii Voroneț
- Promovarea unei arte libere
- Nicolae Grigorescu
- Pictura cu caracter patriotic

a. Preistorie

b. Antichitate

c. Evul Mediu

d. Renaștere și baroc

e. Realism

f. Romantism

g. Modernism

h. Postmodernism și arta contemporană

2. Realizează o schiță rapidă după unul dintre portretele pictorilor de mai jos, la alegere. Documentează-te apoi despre pictorul ales și finalizează schița, folosind culori acrilice, în stilul distinctiv al artistului.

Nicolae Tonitza

Nicolae Grigorescu

Corneliu Baba

3. Formați grupe de câte 3-4 elevi. Alegeți împreună o perioadă din istoria artei românești și realizați o călătorie imaginară în timp.

Documentați-vă despre cum trăiau oamenii, care era organizarea socială, cum arăta arhitectura construită în acea perioadă și ce schimbări s-au produs în domeniul artelor vizuale.

Realizați o fișă de documentare care să cuprindă schițe, notițe și date relevante pentru perioada respectivă.

Prezentați și susțineți cercetarea în fața colegilor de clasă, apoi discutați despre informațiile interesante descoperite.

1. Completează textul de mai jos cu termenii corespunzători, astfel încât afirmațiile să fie corecte.

Domn al Țării Românești, ... creează o școală de arhitectură cu specific românesc.

Stilul arhitectural brâncovenesc se caracterizează prin îmbinarea elementelor renascentiste și baroce cu cele ..., într-un mod armonios. Un exemplu pentru acest stil de arhitectură este ...

Bazat pe arhitectonica brâncovenească, la sfârșitul secolului al XIX-lea, este creat stilul ...

2. Alege varianta corectă de răspuns, apoi transcrie enunțurile în caiet.

- Karl Storck a fost un ...

a. sculptor

b. pictor

c. arhitect

- În arhitectura geto-dacică se remarcă ..., datorită influenței aduse de colonizarea romană.

a. arhitectura bisericească

b. arhitectura tradițional-românească

c. arhitectura militară

- Arta bizantină aparține perioadei ...

a. Antichității

b. Evului Mediu

c. Renașterii

- ... a fost un artist important al modernismului românesc și membru al societății *Tinerimea Artistică*.

a. Nicolae Grigorescu

b. Mihai Eminescu

c. Ștefan Luchian

3. Privește imaginile de mai jos. Scrie un scurt text, de 10-15 rânduri, în care să prezinți una dintre lucrări, încadrând-o într-o perioadă artistică.

Describe imaginea, ținând cont de următoarele criterii:

- elementele compoziționale folosite;
- tehnica în care este realizată lucrarea;
- cromatică și expresia lucrării;
- emoțiile pe care le transmite.

Punctaje:

1 0,5 p. x 4 = 2 puncte

2 0,5 p. x 4 = 2 puncte

3 3 puncte

4 1 p. x 2 = 2 puncte

Se acordă 1 punct din oficiu.

Total: 10 puncte

Constantin Brâncuși, *Cumințenia Pământului* (1907)

Victor Brauner, *Lup-masă* (1939-1947)

4. Alege o perioadă din istoria artei românești. Realizează o schiță pentru o sculptură care să reprezinte perioada aleasă. Lucrează în lut, pastă de modelaj sau plastilină.

Ghidează-te după următoarele criterii:

- realizarea unei schițe tridimensionale în lut, pastă de modelaj sau plastilină;
- evidențierea legăturii dintre perioada aleasă și reprezentarea vizuală a acesteia.

Interviu despre patrimoniul cultural

Jocul de rol este o activitate didactică eficientă în procesul de învățare, recunoscut pentru rolul în dezvoltarea și îmbunătățirea diverselor abilități și competențe ale elevilor.

Elevii își asumă rolul unor personaje și interacționează într-un mod care reflectă comportamentul și caracteristicile acestora. Participanții la joc își folosesc imaginația și creativitatea pentru a da viață personajelor și pentru a contribui la evoluția exercițiului.

Prin acest joc de rol, de descoperire a patrimoniului cultural, vei avea ocazia de a participa activ la cercetarea și la documentarea activității unor personalități locale care sunt păstrătoare ale meșteșugurilor, tradițiilor și obiceiurilor populare.

Obiectivele jocului de rol:

1. Dezvoltarea abilităților de comunicare, de colaborare și creativitatea;
2. Descoperirea patrimoniului cultural local prin intermediul interviurilor și documentării vizuale;
3. Promovarea conștientizării și aprecierii valorilor culturale din comunitate.

Desfășurarea jocului de rol:

Clasa este împărțită în echipe de câte patru elevi, fiecare elev îndeplinind un rol clar stabilit: reporter, interviuat, cameraman, artist documentarist.

Fiecare echipă alege câte un subiect specific, legat de patrimoniul cultural local (de exemplu, un meșteșug tradițional, un eveniment cultural sau un obicei transmis din generație în generație etc.).

Reporterul pregătește o listă cu întrebări legate de subiectul ales, concentrându-se pe istoria, semnificația și impactul asupra comunității. Interviutul se documentează și se pregătește pentru a împărtăși informații detaliate despre subiectul ales.

În momentul întâlnirii echipei, se va desfășura interviul în ordinea distribuirii rolurilor, astfel:

- **Reporterul** adresează întrebările pregătite, iar **interviutul** răspunde cu detalii despre experiențele și cunoștințele sale, încercând să ofere o perspectivă cât mai autentică a domeniului ales.
- **Cameramanul** se asigură că fiecare moment semnificativ este înregistrat video sau fotografiat, încercând să transpună atmosfera autentică a momentului.
- **Artistul documentarist** devine un observator activ, realizând schițe sau lucrări artistice în timpul interviului, care să surprindă nu doar aparențele, ci și emoțiile și semnificațiile subiectului discutat.

Fiecare membru al echipei își aduce contribuția la documentarea și înțelegerea subiectului, îmbinându-și abilitățile, pentru o reprezentare cât mai autentică a acestei experiențe. Fiecare echipă prezintă rezultatele activității lor celorlalte echipe din clasă. Acestea includ înregistrări video ale interviurilor, fotografii, schițe și lucrări artistice. Elevii pot împărtăși experiențele lor, iar colegii pot adresa întrebări. După prezentări, se organizează o sesiune de reflecție asupra a ceea ce au învățat.

Fișă de autoevaluare

Criterii	Da	Parțial	Nu
Am ales un subiect din domeniul patrimoniului cultural artistic.			
Am contribuit la documentarea și înțelegerea subiectului.			
Am colaborat cu ceilalți colegi din echipă în vederea îndeplinirii sarcinilor specifice fiecărui rol.			
Am participat la prezentarea rezultatelor activității.			
Am împărtășit cu colegii experiențele asimilate în această activitate.			

Fișă de observare a activității și a comportamentului elevilor

Criterii	😊	😐	😞
Implicarea în alegerea subiectului din domeniul cultural artistic			
Participarea la documentarea și înțelegerea subiectului			
Comunicarea și cooperarea în echipă, pentru îndeplinirea sarcinilor fiecărui rol			
Implicarea în prezentarea rezultatelor activității			
Formularea de observații și reflecții personale			

În concluzie, prin acest joc de rol, elevii nu doar aprofundează subiectul patrimoniului cultural local, ci și dezvoltă abilități practice în comunicare, documentare și exprimare artistică, în vederea unei mai bune înțelegeri și aprecieri a valorilor culturale din comunitate.

U5

Proiecte și evenimente. Portofoliul de documentare

Joc de rol

Lecția 1

Lecția 2

Lecția 3

70

Interviu despre patrimoniul cultural

72-73

Documentarea

74-75

Realizarea și organizarea materialelor

76-77

Prezentarea portofoliilor

Documentarea

Recapituluz

În clasa a VI-a ai acumulat cunoștințe referitoare la planificarea și desfășurarea unui eveniment.

În realizarea unei expoziții cu o tematică predefinită ai urmărit câteva etape, dintre care amintim: documentarea, stabilirea locației, promovarea evenimentului și organizarea expoziției, inclusiv vernisajul și recenzia.

Denumirea „tezaure umane vii” face trimitere la oamenii recunoscuți și onorați pentru contribuțiile lor semnificative în păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural imaterial. Acesta include: povești, mituri, legende, muzica, dansul, teatrul, ceremonii religioase, sărbători, festivaluri, obiceiuri, jocuri și alte evenimente, tehnici și abilități practice legate de prelucrarea materialelor precum lemnul, metalul, textilele sau ceramica, aspecte lingvistice care reflectă specificul cultural al unei comunități.

Dicționar de artă

tezaur – colecție de bunuri sau obiecte de valoare, adesea păstrate pentru a fi protejate sau admirate din punct de vedere cultural, artistic sau istoric

Conexiune

Privește imaginea alăturată. Reflectează asupra analogiei dintre rădăcinile unui copac și „rădăcinile” tale personale.

Ce asemănări descoperi între rădăcinile unui copac și propria ta identitate?

În ce mod crezi că originile și legătura cu trecutul contribuie la formarea ta în cadrul societății?

Descopăr

Rădăcinile personale ne definesc individualitatea și imaginea socială. Legătura strânsă dintre acestea și tradițiile transmise de generațiile anterioare indică apartenența și dorința de împărtășire a valorilor cu ceilalți membri ai comunității. În același timp, această conexiune impune responsabilitatea păstrării și transmiterii acestor valori generațiilor viitoare, pentru asigurarea continuității și adaptării în fața schimbării mentalităților sociale.

Proiect de documentare – Tezaure umane vii

► Realizează un proiect de documentare cu tema *Tezaure umane vii*, care se va finaliza cu alcătuirea unui portofoliu colectiv de documentare.

Tema proiectului presupune cercetarea, descoperirea și evidențierea unor oameni talentați, artiști populari, meșteșugari sau artizani, care sunt modele și surse de inspirație, au o influență pozitivă și o contribuție semnificativă în cadrul unei comunități sociale.

Acest proiect include realizarea unui **portofoliu de documentare** detaliat și informativ, oferind o perspectivă autentică asupra vieților, contribuțiilor și creațiilor acestor oameni remarcabili.

Portofoliul servește ca instrument de păstrare și documentare a moștenirii culturale, a tradițiilor sau a meșteșugurilor locale și ajută la conștientizarea valorilor personale și colective, evidențiind modul în care acestea contribuie la identitatea culturală.

Etape pentru realizarea proiectului

1. Documentarea proiectului constă în colectarea de informații relevante, precum și studierea și adunarea resurselor necesare pentru portofoliu.
2. Realizarea portofoliilor individuale se va concretiza apoi într-un portofoliu colectiv de documentare. În această etapă, vor fi elaborate creațiile artistice (portrete, colaje, ilustrații etc.).
3. La final, se va organiza un eveniment în cadrul căruia vor fi prezentate portofoliile de documentare și vor fi expuse creațiile artistice.

Portofoliul colectiv va oferi o viziune cuprinzătoare și autentică asupra „tezaurelor umane vii” și asupra contribuțiilor valoroase ale acestor păstrători ai tradițiilor.

Scopul proiectului

Portofoliul de documentare cu tema *Tezaure umane vii* are ca scop evidențierea și omagierea contribuției valoroase a artiștilor păstrători de tradiții la dezvoltarea comunității și la promovarea exprimării autentice și a diversității culturale.

Documentarea

Aceasta încurajează inspirația și învățarea continuă, contribuind la formarea unei comunități conștiente de propriile valori culturale.

▶ Etapa de documentare și cercetare

Această etapă presupune colectarea de materiale video, fotografii, interviuri, articole și alte resurse pe care le consideri relevante, precum și culegerea unor documente istorice sau obiecte de artizanat, care ilustrează tradițiile comunității.

+ Obiectivul etapei

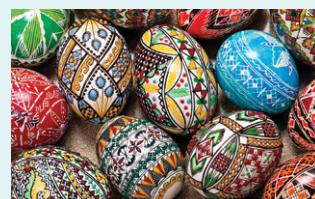
Efectuarea cercetării pentru a identifica personalități remarcabile („tezaure umane vii”) și documentarea despre realizările lor semnificative în sectorul cultural în care acestea activează, precum muzica, meșteșugurile tradiționale, artele vizuale sau în alte domenii ale patrimoniului cultural imaterial.

Aplic

Activități de documentare

- Căutarea surselor de informații:
 - Înțelegerea importanței păstrării și transmiterii patrimoniului cultural imaterial;
 - Studierea criteriilor și a cerințelor pentru acordarea titlului de *Tezaur uman viu* și stabilirea criteriilor de selecție proprii;
 - Efectuarea cercetării asupra meșteșugurilor și tradițiilor din diverse domenii, folosind resurse online, cărți și interviuri cu artiști populari, meșteri sau artizani locali;
 - Explorarea istoriei comunității pentru descoperirea personalităților deosebite care au avut un impact semnificativ în trecut.
- Identificarea personalităților:
 - Identificarea persoanelor care desfășoară activități notabile în comunitatea locală, incluzând oameni de cultură, meșteșugari, artiști populari și artizani din prezent;
 - Efectuarea cercetării din surse variate (cărți, filme documentare, interviuri, articole de presă etc.) asupra vieților, realizărilor și contribuțiilor acestora;
 - Colectarea de materiale vizuale și analiza informațiilor relevante, pentru a evidenția activitatea și pentru a relata povestea fiecăruia.
- Pregătirea interviurilor:
 - Elaborarea unui plan pentru interviuarea personalităților locale, incluzând întrebări relevante, deschise și încurajatoare, pentru a adânci înțelegerea despre viața, activitatea și realizările lor, în domeniul în care activează;
 - Interviurea participanților și realizarea de înregistrări audio sau video ale discuțiilor;
 - Fotografierea și filmarea acestora în timp ce practică meșteșugurile, creează obiecte artizanale sau se implică în activități cultural-artistice;
 - Solicitarea și colectarea de portofolii personale, fotografii și documente istorice, obiecte de artizanat, creații sau mostre de lucru ale participanților, pentru a le include în portofoliul de documentare și pentru prezentarea în cadrul evenimentului final al proiectului.
- Transcrierea interviurilor:
 - Transcrierea interviurilor și crearea textelor pentru prezentarea portofoliului;
 - Editarea fotografiilor și a materialelor video, pentru inserarea lor în portofoliu; pot fi adăugate descrieri și subtitluri, pentru a oferi context și a îmbogăți înțelegerea vizuală.

Criterii de evaluare și de autoevaluare

Accesarea diverselor surse de informații			
Identificarea unuia sau a mai multor „tezaure umane vii”			
Realizarea interviurilor			
Transcrierea interviurilor			

Recapituluz

Recunoașterea și aprecierea activităților cultural-artistice ale „tezaurelor umane vii” din comunitățile locale sunt esențiale, deoarece, prin aportul lor la păstrarea și transmiterea valorilor culturale, contribuie în mod activ la definirea identității naționale.

Etapă de **documentare** a proiectului a presupus colectarea de informații relevante, studierea și adunarea resurselor necesare pentru proiect.

Conexiune

Ce semnificație au pâinea și sarea în tradiția românească?

Tu cum îți întâmpini oaspeții atunci când vin în vizită?

Descopăr

Prin implementarea proiectului *Tezaure umane vii* vor fi aplicate, într-un context concret, ideile, cunoștințele și materialele acumulate în etapa de documentare.

În această etapă sunt realizate **portofoliile de documentare individuale** și sunt elaborate creațiile artistice (portrete, colaje, ilustrații etc.). Conținutul portofoliului se poate organiza în secțiuni corespunzătoare (de exemplu: biografie, interviuri, fotografii și creații etc.). Această experiență contribuie la dezvoltarea abilităților de gândire critică, planificare și rezolvare de probleme.

Obiectivul acestei etape presupune realizarea unui **portofoliu colectiv de documentare**, prin sistematizarea tuturor materialelor colectate, care reflectă bogăția și diversitatea informațiilor despre personalitățile remarcabile identificate. În conținutul portofoliului sunt evidențiate contribuțiile lor semnificative în domeniul patrimoniului cultural imaterial și importanța păstrării valorilor culturale și transmiterii acestora generațiilor viitoare.

Aplic

Activități de realizare a portofoliului

1. Organizarea materialelor:

- Centralizarea materialelor colectate în timpul documentării și cercetării, în format fizic și digital;
- Organizarea documentelor, a imaginilor și a altor resurse, pentru a facilita accesul la acestea în următoarele etape de realizare.

2. Structurarea portofoliului:

- Structurarea portofoliului conform secțiunilor propuse (de exemplu: **biografii, interviuri, fotografii, creații artistice** etc.).

3. Realizarea conținutului portofoliului:

- Redactarea unor texte clare și convingătoare pentru fiecare personalitate, incluzând informații despre activitatea cultural-artistă și realizările acestora în cadrul comunității locale;
- Integrarea de elemente vizuale, precum fotografii, videoclipuri sau alte materiale multimedia, care să sprijine și să illustreze istoria fiecărui artist sau artizan.

Realizarea și organizarea materialelor

4. Realizarea elementelor artistice sau interactive:

- Dezvoltarea elementelor creative (portrete, colaje, desene, materiale infografice etc.);
- Crearea unor portrete pictate, desenate sau modelate care să reflecte caracteristicile distincte ale personalităților;
- Realizarea de colaje artistice și fotomontaje, care să includă imagini reprezentative și elemente care să evidențieze trăsăturile distinctive ale acestora;
- Crearea de desene sau ilustrații care să redea contextul și atmosfera în care aceștia își desfășoară activitatea.

5. Crearea portofoliului colectiv:

- Utilizarea creativă a resurselor disponibile pentru a face proiectul atrăgător și informativ, inclusiv prin integrarea unor elemente vizuale, artistice sau interactive.

La final, contribuțiile individuale ale elevilor vor fi adunate și integrate într-un portofoliu colectiv. Acesta va reflecta bogăția și diversitatea informațiilor și a cunoștințelor despre personalitățile remarcabile identificate, oferind o imagine cuprinzătoare a proiectului *Tezauru umane vii*.

6. Revizuirea:

Elevii revizuiesc conținutul portofoliului și solicită feedback din partea profesorilor, a colegilor sau a altor persoane implicate în proiect, pentru a asigura relevanța, calitatea și claritatea informațiilor.

Criteria de evaluare și de autoevaluare

Organizarea materialelor pe structura stabilită (biografii, interviuri, fotografii, portrete, colaje, desene etc.)

Redactarea textului (calitatea și claritatea informațiilor prezentate)

Realizarea elementelor artistice (portrete, colaje, desene, materiale infografice etc.)

Integrarea materialelor interactive și definitivarea portofoliului individual

Alcătuirea portofoliului colectiv

	😊	😐	😞
Organizarea materialelor pe structura stabilită (biografii, interviuri, fotografii, portrete, colaje, desene etc.)			
Redactarea textului (calitatea și claritatea informațiilor prezentate)			
Realizarea elementelor artistice (portrete, colaje, desene, materiale infografice etc.)			
Integrarea materialelor interactive și definitivarea portofoliului individual			
Alcătuirea portofoliului colectiv			

Prezentarea portofoliilor

Recapituluz

Proiectul **Tezaure umane vii** reflectă bogăția și diversitatea culturală, transmise din generație în generație de către persoane dedicate păstrării portului, muzicii, dansurilor, meșteșugurilor și arhitecturii tradiționale.

Prima etapă a proiectului a constat în cercetarea și colectarea de informații și resurse relevante, necesare elaborării portofoliului de documentare.

În cea de-a doua etapă au fost puse în practică ideile și cunoștințele acumulate, folosind toate materialele disponibile pentru realizarea portofoliului.

Conexiune

„E un cerc ca un ciurel, mama coase flori pe el.”

Gherghelul

Ce alte ghicitori, zicale sau proverbe românești cunoști?

Descopăr

Cea de-a treia etapă a proiectului **Tezaure umane vii** implică organizarea unui eveniment final, în cadrul căruia sunt prezentate și expuse portofoliile, atât în format fizic, cât și în format virtual. Materialele documentare sunt sintetizate într-un **portofoliu documentar colectiv**, care oferă o privire de ansamblu asupra activității cultural-artistice a personalităților vizate. Prezentarea cuprinde momente semnificative, selectate din viața acestora, și evidențiază principalele realizări în domeniul în care activează.

Obiectivul acestei etape constă în prezentarea portofoliilor și organizarea unei expoziții finale care să evidențieze realizările culturale ale acestor oameni remarcabili și perpetuarea tradițiilor și a obiceiurilor populare românești.

Aplic

Activități de organizare a evenimentului

1. Promovarea evenimentului:

- Elaborarea de invitații, afișe sau pliante care să promoveze evenimentul și să evidențieze aspectele importante, precum data, locul, tema și participanții la proiect;
- Trimiterea invitațiilor către personalitățile vizate, precum și către profesori, părinți și prieteni pentru a încuraja susținerea proiectului;
- Implicarea școlii și a altor instituții educaționale pentru a sprijini evenimentul;
- Crearea de conținut vizual pentru promovarea pe platformele online, inclusiv postări pe rețele sociale.

2. Organizarea evenimentului:

- Alegerea, împreună cu profesorul coordonator, a unei locații potrivite și accesibile pentru a găzdui evenimentul (de exemplu: un spațiu cultural, un muzeu sau sala de festivități a școlii ar putea oferi un cadru adecvat pentru expunerea portofoliilor și a obiectelor de artă); decorul trebuie să reflecte originalitatea și diversitatea elementelor specifice din patrimoniul cultural.

3. Deschiderea evenimentului:

- Exprimarea aprecierilor și a recunoștinței față de tezaurele culturale umane;
- Împărtășirea unor scurte povestiri din experiența de viață a artiștilor invitați și a impresiilor dobândite în urma colaborării cu elevii la acest proiect școlar.

4. Prezentarea portofoliului colectiv și a creațiilor artistice:

- Prezentarea portofoliului colectiv, în funcție de secțiunile stabilite (de exemplu, biografie, interviuri, fotografii, creații etc.), evidențiind diversitatea materialelor incluse în activitatea de cercetare și de documentare a elevilor;

- Includerea de slideshow-uri cu fotografii, proiecții video, videoclipuri scurte etc., care evidențiază momente semnificative din viața și activitatea tezaurelor umane, oferind astfel o perspectivă mai amplă asupra contribuțiilor lor;
- Integrarea interviurilor video, în care personalitățile își împărtășesc poveștile personale, motivațiile și conexiunea cu tradițiile culturale;
- Prezentarea diverselor activități culturale desfășurate de artiști și artizani (de exemplu, dansurile tradiționale, interpretarea unor cântece populare, realizarea de artă decorativă, prelucrarea diverselor materiale, meșteșuguri, tradiții, obiceiuri sau alte evenimente comunitare);
- Prezentarea tuturor creațiilor relevante, realizate pentru proiect (de exemplu, portrete, fotografii, colaje și fotomontaje), care includ imagini reprezentative și evidențiază caracteristicile distinctive ale acestor oameni talentați;
- Accentuarea impactului pozitiv asupra culturii și societății contemporane și a importanței păstrării și transmiterii valorilor tradiționale, componente ale identității naționale.

Pentru **expunerea portofoliilor de documentare** în format fizic, puteți organiza standuri individuale, special decorate pentru a reflecta personalitățile artiștilor sau artizanilor alesi și domeniul cercetat.

- Susținerea unor scurte prezentări orale și interacțiunea cu vizitatorii, pentru a răspunde la întrebări și pentru a oferi explicații suplimentare cu privire la proiect.

O parte importantă a evenimentului va fi dedicată **expoziției** de creații, obiecte și materiale artistice tradiționale, costume populare, obiecte casnice sau unelte artisanale și prezentarea informațiilor suplimentare despre cel/cea care le-a realizat, pentru a completa experiența vizuală.

5. Exprimarea aprecierilor:

- Exprimarea recunoștinței pentru contribuția tuturor participanților la conservarea și promovarea identității culturale;
- Încheierea prezentării cu o invitație deschisă la dialog, încurajând vizitatorii să pună întrebări sau să povestească experiențele lor legate de tradițiile culturale.

6. Evaluarea proiectului:

- Analizarea și evaluarea obiectivelor proiectului;
- Identificarea punctelor forte și a aspectelor care pot fi îmbunătățite pentru proiectele viitoare;
- Colectarea de impresii și opinii ale participanților la eveniment.

La final, fiecare elev va scrie câte o reflecție personală asupra experienței din timpul realizării proiectului, evidențiind ceea ce a învățat și cum poate aplica aceste cunoștințe în viitor.

Pentru diseminarea proiectului, elevii pot scrie articole în revista sau pe site-ul școlii.

Completarea criteriilor de evaluare și de autoevaluare contribuie la obținerea unei perspective complete asupra proiectului *Tezaure umane vii* și servește drept bază pentru luarea deciziilor pentru proiectele viitoare.

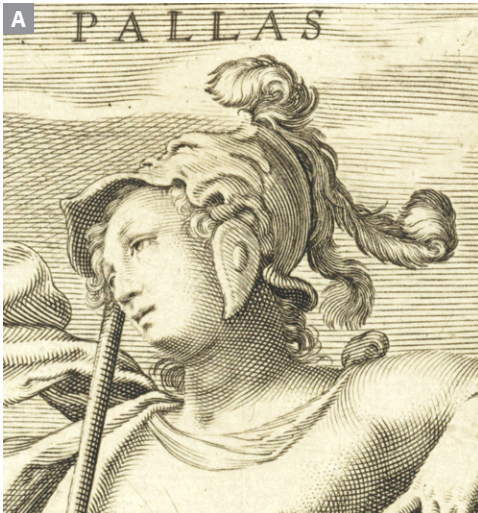
Criterii de evaluare și de autoevaluare

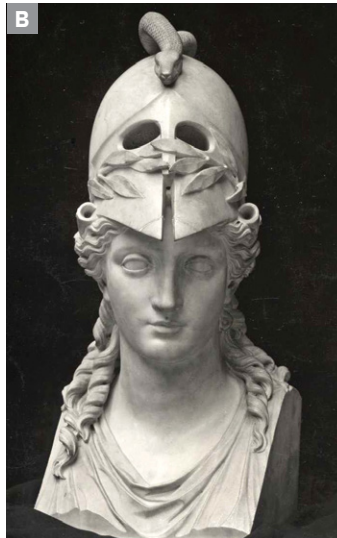
Documentarea și cercetarea subiectului propus			
Realizarea portofoliului de documentare			
Planificarea și organizarea evenimentului			
Prezentarea portofoliului de documentare colectiv			
Atingerea obiectivelor proiectului			
Colaborarea în echipă			

Evaluare finală

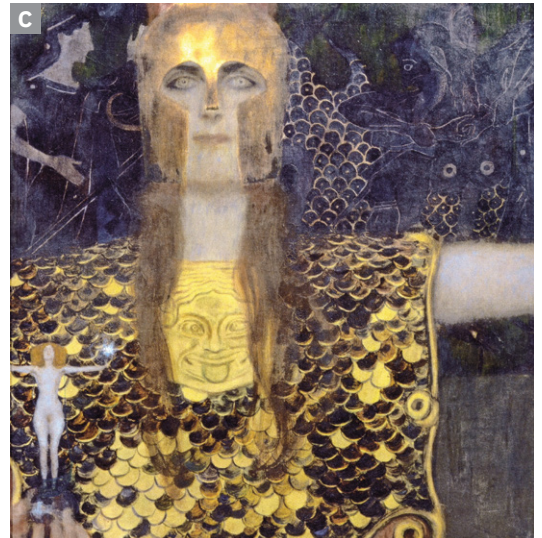
1. Privește portretele zeiței Minerva (Palas Atena), citește întrebările de mai jos și alege răspunsul corect.

Willem Isaacs van Swanenburg,
Minerva lângă copac – detaliu (1595-1612)

Antonio Canova, *Minerva*

Gustav Klimt, *Palas Atena* (1898)

- A.** • Ce tip de hașură a fost folosit pentru redarea portretului?
a. hașură unidirecțională; b. hașură pe formă; c. hașură liberă.
- Cărei ramuri din domeniul artelor vizuale îi aparține lucrarea?
a. grafică; b. pictură; c. sculptură.
- B.** • În ce tehnică a sculpturii a fost realizată lucrarea de mai sus?
a. cioplire; b. turnare; c. asamblare.
- În ce tip de reprezentare a sculpturii se încadrează lucrarea?
a. modelaj; b. relief; c. ronde-bosse.
- C.** • Ce tip de reprezentare este folosit în această lucrare?
a. figurativă; b. fantastică; c. abstractă.
- În ce tip de compoziție se încadrează lucrarea?
a. închisă; b. deschisă; c. simetrică.
2. Stabilește, apoi transcrie, în caiet, ordinea corectă a etapelor de realizare a unui portofoliu de documentare.
- structurarea portofoliului • revizuirea portofoliului • căutarea surselor de informații
 - prezentarea portofoliului • organizarea materialelor colectate
 - solicitarea și primirea feedbackului • documentarea
 - colectarea informațiilor necesare • realizarea conținutului portofoliului
3. Transcrie propozițiile de mai jos și notează în dreptul lor dacă sunt adevărate sau false.
- a. Cultura Hamangia aparține perioadei neolitice.
- b. În perioada Evului Mediu, bisericile de pe teritoriul Țării Românești erau construite în stil gotic.
- c. Stilul arhitectural brâncovenesc se dezvoltă încă din Antichitate și înflorește în perioada Renașterii.
- d. Bazat pe arhitectura stilului brâncovenesc, la sfârșitul secolului al XIX-lea, se formează stilul neoromânesc.
- e. Artiști precum Ștefan Luchian, Victor Brauner, Tristan Tzara și Constantin Brâncuși au marcat diferite etape ale modernismului românesc.
- f. Tinerii artiști ai anilor 1970-1980 susțin libera exprimare și devin promotorii tendințelor artei postmoderne românești.

4. Privește imaginile următoare, apoi completează textele, astfel încât afirmațiile să fie corecte.

Edward Dodwell, *Erehteionul de pe Acropole* (1805)

Johann Jakob Wolfensberger, *Peisaj cu vedere spre Acropolele din Atena* (1848)

Punctaje:

- 1 0,25 p. x 6 = 1,5 puncte
- 2 1 punct
- 3 0,25 p. x 6 = 1,5 puncte
- 4 0,25 p. x 8 = 2 puncte
- 5 3 puncte

Se acordă 1 punct din oficiu.

Total: 10 puncte

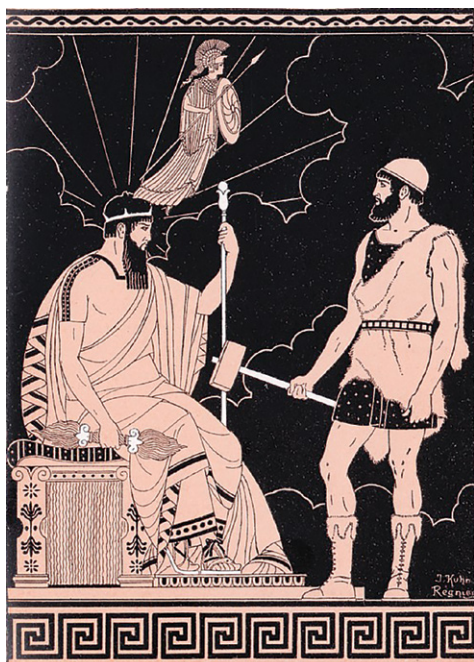
D. În această imagine, impresia de adâncime este realizată cu ajutorul perspectivei
 Lucrarea reprezintă un ... după ruinele templului Erehteion și este redată prin perspectiva la

E. În această imagine, perspectiva ... este evidențiată prin contrastul cald-rece.

Culorile din ... sunt calde, iar în planurile îndepărtate sunt

De asemenea, adâncimea redată în imagine se datorează ... și nuanțelor, acestea fiind închise și intense în prim-plan și ... în planurile îndepărtate.

5. Privește imaginile de mai jos, apoi redactează un text de 10-15 rânduri, în care să compari cele două lucrări.

Joseph Kuhn-Régnier, *Nașterea Minervei* (cca 1936)

René-Antoine Houasse, *Povestea Minervei – Nașterea Minervei* (1688)

În realizarea comparației, ghidează-te după următoarele criterii:

- reprezentarea subiectului (0,25 p.);
- paginarea subiectului (0,25 p.);
- ansamblul compoziției (1 p.);
- tehnica folosită (0,5 p.);
- tipul de reprezentare utilizat (0,25 p.);
- valoarea (0,25 p.);
- culoarea (0,25 p.);
- centrul de interes (0,25 p.).

Pag. 6-7: Dreamstime; **pag. 8:** Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 9:** Wikimedia Commons/Domeniu public/British Museum/©Trustees of the British Museum.

Unitatea I: Exprimarea artistică. Limbajul plastic

Pag. 10: Dreamstime; **pag. 11:** Dreamstime; **pag. 12:** Conexiune – Dreamstime; **pag. 12-15:** Descopăr – Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public, autorii, ©Dudva; **pag. 16-17:** Conexiune – Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Albertina de Vienne, British Museum/©Trustees of the British Museum; **pag. 18-19:** Conexiune – Dreamstime, Descopăr – Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public, Aplic – autorii; **pag. 20-21:** Conexiune – Wikimedia Commons/Domeniu public, Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, Dreamstime; **pag. 22:** Conexiune – Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 23:** Descopăr – Dreamstime, autorii, Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 24:** Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 25:** Aplic: Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Rijksmuseum; **pag. 26:** Conexiune – Dreamstime; **pag. 26-27:** Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, Aplic – autorii; **pag. 28-29:** Conexiune – Dreamstime, Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Retis; **pag. 30:** Wikimedia Commons/Domeniu public, Dreamstime; **pag. 31:** Wikimedia Commons/Domeniu public.

Unitatea II: Tehnici specifice artelor plastice

Pag. 32: Dreamstime; **pag. 33:** Dreamstime; **pag. 34:** Conexiune – Wikimedia Commons/Domeniu public, Descopăr – Dreamstime; **pag. 35:** Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Musée du Louvre, ©Stanislav Traykov; **pag. 36:** Conexiune – Wikimedia Commons ©Paradise Chronicle, Descopăr – Dreamstime; **pag. 37:** Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, ©J'aimelart, ©Flickr; **pag. 38:** Conexiune – Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public, Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, Dreamstime, ©Jacques and Natasha Gelman Collection (1998), ©Robert Lehman Collection (1975); **pag. 39:** Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, Dreamstime; **pag. 40:** Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 41:** Wikimedia Commons/Domeniu public, Dreamstime.

Unitatea III: Compoziția plastică

Pag. 42: Dreamstime; **pag. 43:** Dreamstime; **pag. 44-45:** Conexiune – Dreamstime, Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Harvard Art Museums, ©The Metropolitan Museum of Art, ©Sotheby's, Dreamstime; **pag. 46-47:** Conexiune – Wikimedia Commons ©Yukio22, ©Flickr, Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Paradise Chronicle; **pag. 48-49:** Conexiune – Dreamstime, Descopăr – Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Taromsky, ©Sailko, ©Museo Thyssen-Bornemisza, Colección Permanente; **pag. 50:** Conexiune – Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 50-51:** Descopăr – Dreamstime, Wikimedia Commons ©Daderot, ©Mike Prince, ©José Luis Filpo Cabana; **pag. 52-53:** Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, Dreamstime; **pag. 54:** Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Fopseh; **pag. 55:** Wikimedia Commons/Domeniu public.

Unitatea IV: Evoluția artei românești

Pag. 56: Dreamstime; **pag. 57:** Dreamstime; **pag. 58:** Conexiune – Dreamstime; **pag. 58-59:** Descopăr – Dreamstime, Wikimedia Commons/Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roșu, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980, ©CristianChirita, Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Otto Schemmel; **pag. 60:** Conexiune – Wikimedia Commons/Muzeul Național al Literaturii Române; **pag. 60-61:** Descopăr – Dreamstime, Wikimedia Commons/Muzeul Național de Artă al României, Wikimedia Commons/Ion Frunzetti, *Pictori revoluționari de la 1848*, Editura Meridiane, 1988, Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 61:** Aplic – Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 62:** Conexiune – Wikimedia Commons/Muzeul Național de Artă al României, Vasile Drăguț, *Ștefan Luchian*, Editura Meridiane, București, 1968; **pag. 62-63:** Descopăr – Wikimedia Commons/Domeniu public, Vasile Florea, Petrașcu, Editura Meridiane, București, 1989; **pag. 64:** Conexiune – Wikimedia Commons/Domeniu public, Dreamstime; **pag. 64-65:** Descopăr – Dreamstime, Wikimedia Commons/George Oprescu, *Fritz Storck*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1955, ©Cristian-Mihail Miehs, Dreamstime; **pag. 64-65:** Dreamstime, Muzeul Național de Artă al României, București, Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 68:** Wikimedia Commons/Domeniu public; **pag. 69:** Dreamstime.

Unitatea V: Proiecte și evenimente. Portofoliul de documentare

Pag. 70: Dreamstime; **pag. 71:** Dreamstime; **pag. 72-73:** Dreamstime; **pag. 74-75:** Dreamstime; **pag. 76-77:** Dreamstime; **pag. 78-79:** Wikimedia Commons ©Rijksmuseum, Dreamstime, Wikimedia Commons/Domeniu public, ©Flickr.

